

Arvokkaita alueita Oulussa 2015

Keskeinen kaupunkialue

Arvokkaita alueita Oulussa 2015

Keskeinen kaupunkialue

Ohjausryhmä:

yleiskaavapäällikkö Paula Paajanen, yleiskaavoitus
 kaavoitusarkkitehti Anja Röpelin, yleiskaavoitus
 kaavoitusarkkitehti Hanna Pöytä Kangas, asemakaavoitus
 arkkitehti Helena Hirviniemi, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmän sihteeri
 kulttuuriperintötyönjohtaja Pasi Kovalainen, Pohjois-Pohjanmaan museo
 rakennustutkija Teija Ylimartimo, Pohjois-Pohjanmaan museo
 maakunta-arkkitehti Kirsti Reskalenko, Pohjois-Pohjanmaan liitto
 maisema-arkkitehti Mirjam Larinkari, katu- ja viherpalvelut (9/2014 saakka)
 maisema-arkkitehti Johanna Jylhä, katu- ja viherpalvelut (10/2014 eteenpäin)
 suunnittelija Anne Leskinen, Oulun kaupungin konsernipalvelut

Asiantuntijajäsenet:

professori Anna-Maija Ylimaula, Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin tiedekunta
 kaupunginarkkitehti Jari Heikkilä, Rakennusvalvontavirasto
 rakennuttajapäällikkö Mika Huhtala, Liikelaitos Oulun Tilakeskus
 arkkitehti Kaisa Mäkinen, Pohjois-Pohjanmaan liitto
 kaavoitusarkkitehti Mika Uolamo, yleiskaavoitus

Taitto ja valokuvaus:

Harri Ryyänen, TaM, TkK, arkkitehtiylioppilas

Muut kuvalähteet:

Oulun kaupungin konsernipalveluiden kuva-arkisto (Oulun kaupunki)
 Anja Röpelin

Kannen kuvat Harri Ryyänen ja

Oulun kaupungin konsernipalveluiden kuva-arkisto

Kartat:

Mira Varis, kaavoitusassistentti

Rakennuspiirustukset:

Oulun kaupungin rakennusvalvonnan arkisto

Oulun kaupungin yleiskaavoitus

Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 219

ISSN 0357-8194

SISÄLLYS**Liitekartat**

Kartta 1: Selvitysalueen sijainti ja laajuus	2
Kartta 2: Aluekohteet 2015 ja RKY 2009 –kohteet	3
Kartta 3: Aluekohteet 2015	4

1. Johdanto

Selvityksen sisältö ja tarkoitus	5
Selvityksen laatimisen vaiheet.....	5
Kohteiden valintaperusteet.....	5

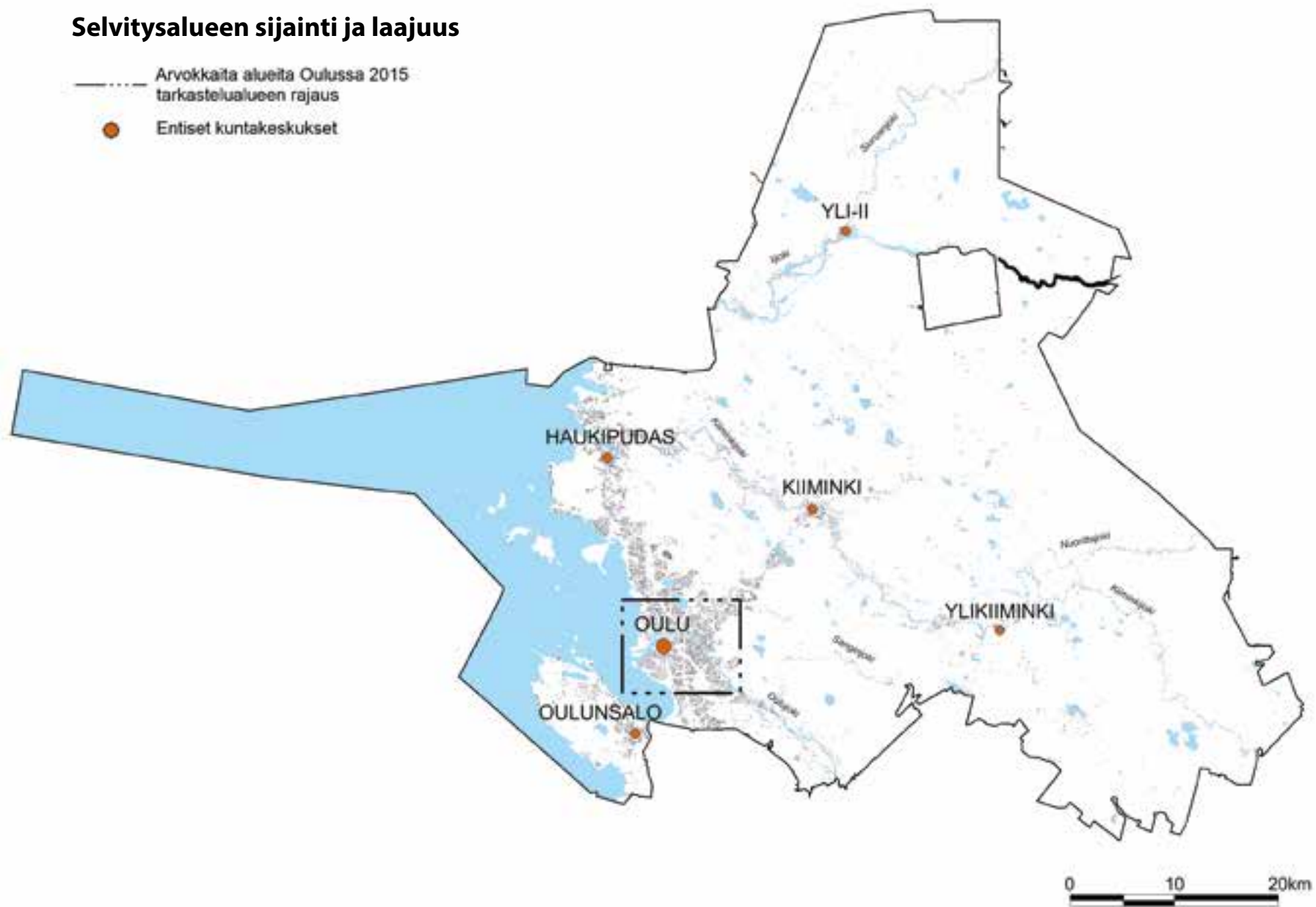
2. Arviontikriteerit..... 6**3. Kohdeluettelo 6**

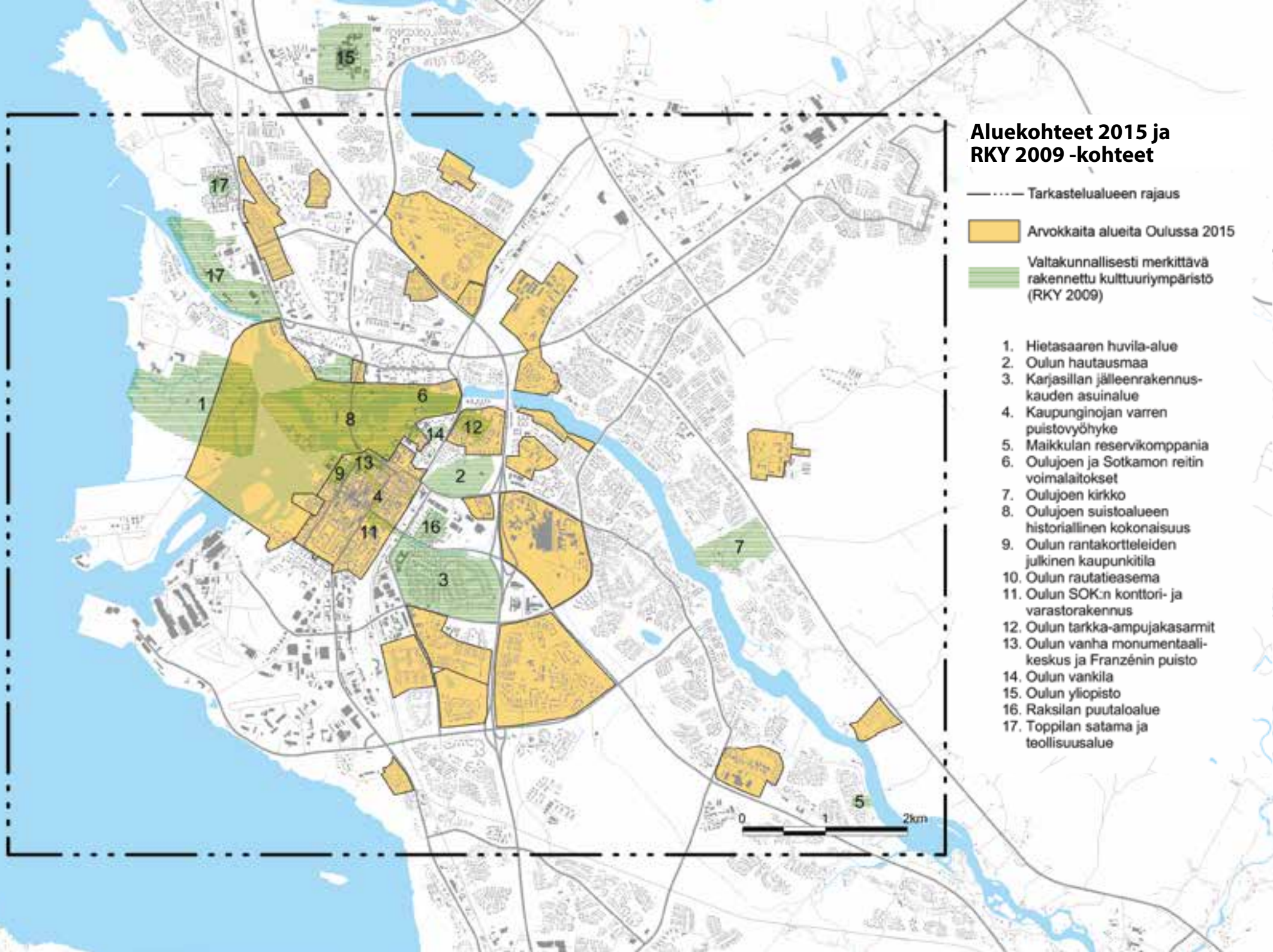
3.1. Etu-Nokela	7
3.2. Hiukkavaaran kasarmialue	11
3.3. Höyhtyä	15
3.4. Kasarmi	19
3.5. Kaukovainio	23
3.6. Koskelankylä ja Toppilan pientaloalue	27
3.7. Kuusiluoto	31
3.8. Laanila	35
3.9. Lintula	39
3.10. Maikkula ja Valion tuotantolaitokset	43
3.11. Markkuun ryhmäpuutarha	47
3.12. Merikoskenkatu.....	51
3.13. Niittyaron asunomessualue	55
3.14. Oulujoen suisto	59
3.15. Oulunsuun sairaala-alue	63
3.16. Oulun yliopistollinen sairaala ja Kontinkangas	67
3.17. Puolivälinkangas	71
3.18. Ruutukaavakeskusta	75
3.19. Uistintie	79
3.20. Välvainio	83
3.21. Väikkylä	87
3.22. Värtönranta	91
3.23. Ylä-Siirtola	95
3.24. Äimäraution ryhmäpuutarha.....	99

4. Lähteet..... 103

Selvitysalueen sijainti ja laajuus

- Arvokkaita alueita Oulussa 2015 tarkastelualueen raja
- Entiset kuntakeskukset

Aluekohteet 2015

— · · · — Tarkastelualueen rajaus

Arvokkaita alueita Oulussa 2015

1. Etu-Nokela
2. Hiukkavaaran kasarmialue
3. Höyhtyä
4. Kasarmi
5. Kaukovainio
6. Koskelankylä ja Toppilan pientaloalue
7. Kuusiluoto
8. Laanila
9. Lintula
10. Maikkula ja Valion tuotantolaitokset
11. Markkuun ryhmäpuutarha
12. Merikoskenkatu
13. Niittyarons asuntomessualue
14. Oulujoen suisto
15. Oulunsuun sairaala-alue
16. Oulun yliopistollinen sairaala ja Kontinkangas
17. Puolivälinkangas
18. Ruutukaavakeskusta
19. Uistintie
20. Välvainio
21. Väikkylä
22. Värtönranta
23. Ylä-Siirtola
24. Äimäraution ryhmäpuutarha

0 1 2km

Selvityksen sisältö ja tarkoitus

Kulttuuriympäristö tarkoittaa kaikkea ympäristöä, joka ilmentää kulttuurin eri vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Oulussa rakennusperinnön, kulttuuriympäristön ja kaupunkikuvan kannalta paikallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöt on nimetty arvokkaiksi alueiksi. Nämä alueet ovat oululaisittain omaleimaisia ja tunnistettavia sekä paikallisidentiteetin kannalta tärkeitä.

Paikallisesti arvokasta kulttuuriympäristöä on tarkasteltu Oulun yleiskaavaa 2020 laadittaessa selvityksissä Arvokkaita alueita Oulussa I (1999) ja II (2001). Kun Uuden Oulun yleiskaavan laatiminen käynnistettiin 2011, nähtiin yleiskaavatyön yhteydessä tarpeelliseksi arvioida paikallisesti arvokasta rakennusperintöä uudelleen. Aiempien selvitysten laatimisen jälkeen oli toimintaympäristössä tapahtunut useita muutoksia, muun muassa valtioneuvoston päätös valtakunnallisesti arvokkaista rakennetuista kulttuuriympäristöistä (RKY) vuonna 2009 ja Uuden Oulun kuntaliitos vuonna 2013. Modernin rakennuskannan arvoja oli alettu selvittää enenevässä määrin, Oulussa muun muassa laadittiin rakennuskannan ja viheralueiden inventoinnit 1960 - 1970 -lukujen lähiöihin Kaukovainiolle (2011) ja Puolivälinkankaalle (2012). Oulun kulttuuriympäristöohjelma (2013) kokosi yhteen tiedot uuden kunnan kulttuuriympäristöistä ja inventoinneista ja nosti esiin myös uudempaa, Oululle omaleimaista rakennuskantaa.

Arvokkaita alueita Oulussa 2015 -selvityksessä on päivitetty Arvokkaita alueita Oulussa I ja II -aineistot. Mustasuolla, Iskossa, Vanhassa Alppilassa ja Vanhassa Peltolassa on tilanteen katsottu muuttuneen siinä määrin, ettei kyseisiä alueita ole tässä selvityksessä esitetty yleiskaavassa osoitettaviksi. Myös aluerajauksia on tarkennettu. Lisäksi on nostettu esiin lähinnä moderniin rakennusperintöön kuuluvia uusia aluekokonaisuuksia, muun muassa Lintula, Maikkula ja Valion tuotantolaitokset, Markkuun ryhmäpuutarha, Merikoskenkatu, Uistintie ja Väikkylä.

Arvokkaita alueita Oulussa 2015 -selvitys on Uuden Oulun yleiskaavan perusselvitys ja tausta-aineisto. Tarkastelualueena on keskeinen kaupunkialue (kartta 1). Oulun alueella on useita paikallisesti arvokkaita alueita myös keskeisen kaupunkialueen ulkopuolella, mutta niihin ei ole mahdollista paneutua tämän työn yhteydessä. Nyt voimaan jääviä osayleiskaavoja myöhemmin uudistettaessa tarkastellaan arvokasta kulttuuriympäristöä myös näillä alueilla, muun muassa Haukiputaalla, Kiimingissä ja Oulunsalossa. Ruutukaavakeskustan modernin rakennusperinnön inventointi toteutetaan erillisenä hankkeena.

Arvokkaita alueita Oulussa 2015 -selvityksessä on tarkasteltu noin kolmeakymmentä aluetta, joista 24 esitetään osoitettaviksi Uuden Oulun yleiskaavan ehdotukseen. Lähtökohtana on ollut yleiskaavatasoinen aluetarkastelu, jossa on pyritty selkeisiin ja luonteviin aluerajauksiin. Alueet voivat siten sisältää myös itsessään ei niin merkittäviä, mutta kokonaisuuden kannalta olennaisia osa-alueita.

Suomessa merkittävät kulttuuriympäristöt luokitellaan kolmeen ryhmään. Tuorein

valtakunnallisten rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventointi on museoviraston laatima ja valtioneuvoston 2009 hyväksymä RKY-luettelo. RKY-kohteet on tässä inventoinnissa esitetty kartoilla Arvokkaiden alueiden 2015 rinnalla (vihreä viivarasteri). Maakunnallisesti merkittävät kulttuuriympäristöt määrittelee maakuntaliitto. Pohjois-Pohjanmaan liitossa on meneillään maakuntakaavan uudistamiseen liittyvä rakennettujen kulttuuriympäristöjen kohteiden tarkastusinventointi. Paikallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen inventoinneista vastaa Oulun kaupunki.

Selvityksen laatimisen vaiheet

Selvityksen laatimista on ohjannut kaupunginjohtajan nimeämä ohjausryhmä, jonka lisäksi arvottamistyöpajoihin ja kenttäkäynnille osallistui useita asiantuntijoita. Ohjausryhmä kokoontui 11 kertaa. Arvottamistyöpajoja pidettiin kaksi, lisäksi muutamia kohteita arvotettiin ohjausryhmän kokouksissa.

Selvityksen käytännön työn, kohteiden valokuvauksen ja raportin kokoamisen on tehnyt projektityönä arkkitehtiyläoppilas ja taiteen maisteri Harri Ryytänen, joka on toiminut myös ohjausryhmän sihteerinä. Selvityksen karttamateriaalin on työstänyt kaavoitusassistentti Mira Varis. Työn tärkeimpinä lähtöaineistoina ovat olleet Oulun kaupungin aiemmat selvitykset, paikkatietoaineistot, Oulun kulttuuriympäristöohjelma ja KIOSKI-tietokannan aineistot. Lähtökohdaksi otettiin Arvokkaita alueita Oulussa I ja II -selvitysten aluekohteet, joiden tilanne päivitettiin tarkastelemalla muutoksia ja niiden vaikutuksia alueiden arvoihin. Myös aluerajauksia tarkennettiin. Näiden lisäksi tarkasteluun nostettiin ohjausryhmän ja asiantuntijoiden esitysten pohjalta aluekohteita, jotka eivät olleet sisältyneet aiempiin selvityksiin. Ajallisesti tarkastelu ulotettiin 1980-luvun kulttuuriperintöön saakka.

Kohteista tehtiin kartta-analyysejä ja aineistotarkastelut. Maastokäynneillä alueilta otettiin laajoja panoraamakuviakin, yleiskuvia katunäkymistä sekä kuvia yksittäisistä kohteista. Aluekohteet arvioitiin ohjausryhmässä projektityöntekijän kokoamien karttatietojen, valokuvien ja muiden taustatietojen pohjalta.

Esitetyt kohteet arvotettiin työpajoissa. Arvottamista tarkentavat ohjausryhmän ja muiden asiantuntijoiden maastokäynnit suuntautuivat Höyhtylle, Nokelaan, Lintulaan, Maikkulaan, Vanhaan Peltolaan, Hiukkavaaran varuskunta-alueelle, Välvainiolle, Koskelankylään ja Toppilan pientaloalueelle sekä Ousaaren ja Nuottasaaren ympäristöön.

Kohteiden valintaperusteet

Ohjausryhmä päätti ottaa mukaan tarkasteluun Oulun arvokkaita alueita I ja II -selvitysten aluekohteet täydennettyinä ohjausryhmän ja muiden asiantuntijoiden esittämällä uusilla alueilla. Kaikki kohteet on arvotettu samoin kriteerein. Periaatteena on ollut tarkastella mahdollisimman monta aluetta ja tehdä valinnat sen jälkeen.

Arviointikriteerit

Arvokkaita alueita Oulussa 2015 -kohteiden valinta- ja arviointikriteerit on muokattu Museoviraston käyttämistä kriteereistä, joita oli sovellettu jo Oulun kaupungin Arvokkaita alueita I ja II -inventoinneissa. Arvioinnissa on painotettu alueiden paikallista merkittävyyttä. Tarkastelu on kohdistunut historiallisiin, sosiaalisiin, rakennustaiteellisiin ja maisemallisiin arvoihin.

1 Kerroksisuus

Maisema tai kohde kuvastaa kaupunkirakenteen historiallista kehitystä tai sisältää useita eri aikojen elementtejä. Kerroksisuuteen kuuluu myös monipuolisuus; alue tai kohde voi sisältää useanlaisia tekijöitä, jotka ovat syntyneet tavallisesti lyhyehkön ajan kuluessa.

2 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys

Kohde on säilyttänyt olennaiset syntyhistoriaan liittyvät piirteensä. Muutokset ovat vähäisiä tai luonteivia.

3 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Alue tai kohde edustaa ajalleen tai paikalleen luonteenomaista tyyppiä ja on sen hyvin säilynyt esimerkki. Kriteeri arvioi erityisesti niitä ympäristön ominaispiirteitä, jotka erottavat sen muista alueista.

4 Harvinaisuus, erikoisuus

Kohde tai alue edustaa alun perin vähälukuseksi jäänyttä ryhmää tai on aikojen kuluessa harvinaistunut ja siten uhanalainen.

5 Symboli- tai avainkohde

Kohteella tai alueella on merkitystä historian tulkinnassa tai havainnollistamisessa. Se on ollut vaikutuksiltaan heijastava tai välittänyt innovaatiota.

6 Intensiteetti

Kohde luo tai siihen sisältyy voimakkaita elämyksiä esimerkiksi luonnonmaiseman ja ihmisen vaikutuksen vastakohtaisuuden tai tietyn hallitsevan ja toistuvan maisematekijän takia. Kohde sisältää vaihtelevuutta ja sopusointuisuutta.

7 Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Rakennuskanta tai ympäristö on yhtenäinen, syntynyt lyhyen ajan kuluessa tai samojen historiallisten ja ympäristöllisten edellytysten vallitessa.

8 Opetus- ja tutkimusarvo

Kohde on vakiintunut tutkimuksen käyttöön tai siihen liittyy vielä selvittämättömiä arvoja.

Kohdeluettelo

Arvokkaita alueita Oulussa 2015

1. Etu-Nokela
2. Hiukkavaaran varuskunta-alue
3. Höyhtyä
4. Kasarmi
5. Kaukovainio (u)
6. Koskelankylä ja Toppilan pientaloalue
7. Kuusiluoto
8. Laanila
9. Lintula (u)
10. Maikkula ja Valion tuotantolaitokset (u)
11. Markkuun ryhmäpuutarha (u)
12. Merikoskenkatu (u)
13. Niittyaron asuntomessualue (u)
14. Oulujoen suisto
15. Oulunsuun sairaala-alue
16. Oulun yliopistollinen sairaala ja Kontinkangas
17. Puolivälinkangas
18. Ruutukaavakeskusta
19. Uistintie (u)
20. Välvainio (u)
21. Väikkylä (u)
22. Värtönranta
23. Ylä-Siirtola
24. Äimäraution ryhmäpuutarha

(u) uusi aluekohde

Aluekuvausten karttamerkinnot

	Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö (RKY 2009)
	Arvokkaita alueita Oulussa 2015
	Arvokkaita alueita Oulussa I tai II
	Arvokkaita alueita Oulussa I tai II, poistettu aluerajauksesta 2015

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys

Etu-Nokela on yksi Oulun parhaiten säilyneistä yhtenäisistä jälleenrakennuskauden puutaloalueista puistoinen ja vehreine katunäkymineen.

Näkymä Veturitieltä pohjoiseen kohti Veturipuistoa

Varikonpuisto

Sijainti

Nokela sijaitsee kolmisen kilometriä kaupungin keskustasta etelään Poikkimaantien ja rautatien kulmauksessa.

Rajaus

Arvokkaita alueita Oulussa I -julkaisun aluerajausta on tarkennettu jättämällä eteläosan voimakkaasti muuttunut Taka-Nokela pois. Yhtenäisenä säilynyt Etu-Nokela rajautuu lännessä rautatiehen, etelässä Varikonpuistoon ja idässä Lintulammentiehen.

Alueen historiaa

Nokela on perustettu valtionrautateiden Nokelan varikon valmistumisen jälkeen. Jälleenrakennuskauden rintamamiestalojen ohella alueella onkin ollut runsaasti rautatieläisten asuntoja, mikä näkyy esimerkiksi katunimistössä. Alueen ensimmäisen asemakaavan on laatinut arkkitehti Niilo Mattila 1953. Veturipuiston perustamistyöt aloitettiin 1957 ja puisto valmistui 1959. Etu-Nokelan asuinalue on rakennettu pääosin vuoteen 1960 mennessä, rivi- ja kerrostalot ovat valmistuneet 1954 - 1970.

Käyttötarkoitus

Etu-Nokelan alue koostuu pääasiassa asuinrakennuksista. Veturitien ja Kiskotien kulmassa toimii alkuperäisellä paikallaan puurakennuksessa lähikauppa. Kiskotien ja Varikkotien kulmauksessa on Jehovan todistajien valtakunnansali (1983).

Näkymä Veturitien ja Kampitien risteyksestä luoteeseen

Rakennettu ympäristö

Etu-Nokelan rakennuskanta koostuu pääosin 1950-luvun tyyppitaloista. Puolitoistakerroksiset puutalot ovat muotokieleltään pelkistettyjä. Pohja on suorakaide ja runkosyvyys kymmenisen metriä. Harjakattoisten talojen kattokaltevuus on noin 30°. Sisääntulokuisti on yleensä pihan puolella. Varsinkin katujulkisivuissa ikkunat ja ovet sijoittuvat symmetrisesti.

Rakennukset on suunnattu paikoin katuun nähden vinottain. Autotalli- ja varastorakennukset sijaitsevat korttelien sisäosissa. Valtaosa rakennuksista on verhoiltu vaaka-ponttilaudoituksella, mutta on myös peiterimaverhottuja ja rapattuja julkisivuja.

Varikkotien ja Kiskotien kulmauksessa on hienostuneita rapattuja 1950-luvun kerrostaloja kaksoispäätyaiheineen ja Veturitien itäpuolella kolmikerroksisia 1960 - 70-lukujen punatiilisiä kerrostaloja. Uudempaa rakennuskantaa edustavat esimerkiksi Varikkotien vaaleat tiili- ja puutalot 1980-luvulta.

Katuverkko koostuu lenkkimäisistä tonttikaduista, kokoojakatuina toimivat Kiskotie, Veturitie ja Varikkotie, joka jatkuu kevyen liikenteen väylänä Taka-Nokelaan.

Veturitietä reunustavat komeat koivut. Myös Varikkotien katutila on idyllinen, kadun molemmin puolin kasvaa isoja pihlajia ja rakennuskanta on yhtenäistä. Uudet omakotitalot Varikkotien eteläpäässä ovat monimuotoisia ja sijaitsevat hieman irrallaan muusta korttelirakenteesta. Nurmialue niiden edessä avartaa katutilaa.

Näkymä Ratastielle Varikonpuistosta

Kampitie

Panoraama Varikkotien ja Vaihteentien risteyksestä

Kiskotie ja Veturitien itäinen osa ovat leveitä katutiloja, sillä molemmin puolin tietä on kevyen liikenteen kaistat. Kiskotien yleisilme on vihreä, tien varrella on isoja puita ja pensasaitoja. Joidenkin kiinteistöjen edustalla on puu- tai metalliaitaa. Veturitieltä erkanevat lenkkikatut, Kampitie, Ratastie ja Mäntätie, ovat Etu-Nokelalle tunnusomaisia. Lenkkikatujen ympäröivät puistot ovat kasvillisuudeltaan monipuoliset.

Maisema

Etu-Nokela on maastonmuodoiltaan suhteellisen tasaista. Länsipuolen rata-alueeseen rajautuvaa tiiviimpää metsää lukuun ottamatta viheralueet ovat avoimia tai puoliavoimia asuinrakenteen lomassa.

Alueen arvot

Etu-Nokela on yksi Oulun parhaiten säilyneitä jälleenrakennuskauden puutaloalueita, jonka rakennukset edustavat hyvin aikansa yhtenäistä rakennustapaa. Puusto lisää katunäkymien viehättävyyttä.

Muun muassa Veturipuiston erikoinen monihaarainen muoto on peräisin Etu-Nokelan ensimmäisestä asemakaavasta. Hyvin saavutettava puisto kokoaa lähialueen asukkaita yhteen edistämällä yhteisöllisyyttä.

Suunnittelutilanne

Alkuperäinen asemakaava on voimassa Varikkotien ja Jarrutien kortteleissa 30 ja 32, katualueilla ja Varikonpuistossa. Keskeinen osa Etu-Nokelaa sisältyy asemakaavan

muutokseen vuodelta 1991. Asemakaavoissa asuinkortteleita koskevat määräykset tukevat alueen yhtenäisyyden säilymistä uudisrakentamisenkin yhteydessä.

Suosituksukset

Alueen täydennysrakentamisen ja korjausten suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen vallitsevat ominaispiirteet. Asemakaava tulisi uudistaa siten, että se tukisi paremmin rakennusten säilymistä.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Höyhtyän viheralueet, arvot –osa 2, Oulun kaupunki, 2012

Jarrutie 1

Näkymä Jarrutien ja Vaihteentien risteyksestä itään

Näkymä VeturiPuistosta

Veturitie 5

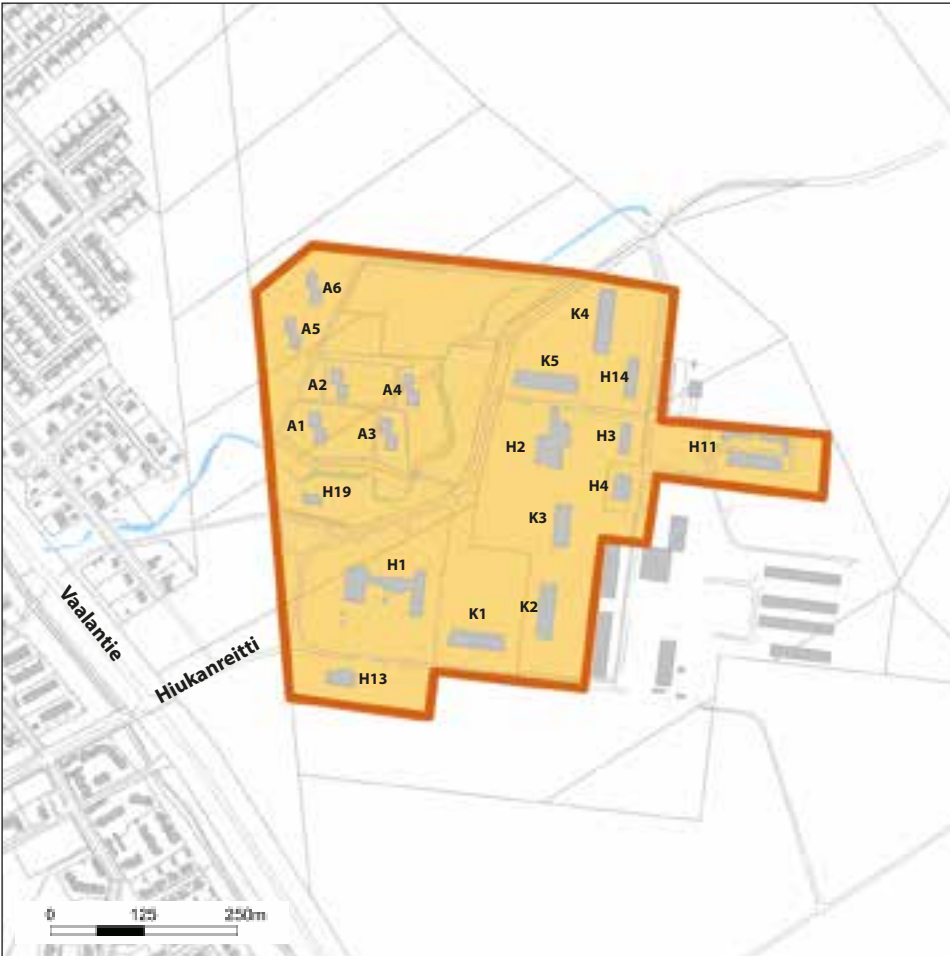
Veturitie 1, 3 ja 5 Veturitien suunnalta

Varikkotien kerrostalojen pihanäkymä

Näkymä Varikkotieltä kohti Etu-Nokelaa

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Hiukkavaaran kasarmialue on merkittävä osa Oulun historiaa sekä pohjoissuomalaisittain ainutlaatuinen ja rakennuskannaltaan edustava korpivaruskunta-alue.

Kasarmi K5

Kasarmit K3 ja K2 paraatitentän reunalla

Sijainti

Hiukkavaaran kasarmialue sijaitsee Vaalantien itäpuolella noin viisi kilometriä kaupungin keskustasta itään.

Rajaus

Alueeseen kuuluu suurin osa puolustusvoimien käyttöön tehdyistä rakennuksista, kuten henkilökunnan asuinkerrostalot (A1-6), esikunta/sotilaskoti (H1), entinen myymälä (H19), entiset kasarmirakennukset (K1-5), ruokala (H2), poliklinikka/soittola (H13), miehistösauna (H3), entinen hevostalli (H11) sekä huolto- ja varastorakennuksia (H4,14) puisto- ja viheralueineen. Hiukkavaara on esitetty arvokkaana alueena Oulun yleiskaavassa 2020.

Alueen historiaa

Kasarmialueen rakentamisesta saksalaisten toisen maailmansodan aikana tekemän ampumaradan läheisyyteen päätettiin 1952. Alueen maankäytönsuunnitelman laati puolustusministeriössä arkkitehti Vilho Noko. Ensimmäinen kasarmeista valmistui 1956 rakennuskannan kasvaessa vuoteen 1972 asti, jolloin valmistui poliklinikkarakennus. Erilaisten apurakennusten rakentaminen jatkui 1980-luvulle, laajennuksia ja korjauksia tehtiin pitkälle 1990-lukua.

Kasarmirakennusten kanssa samaan aikaan rakennettiin myös kantahenkilökunnan asuntoja aluetta halkovan Myllyojan eteläpuolelle. Asuinkerrostalot edustavat 1950- ja 1960-lukujen asutorakentamista Suomessa. Varuskunnan väkimäärä kasvoi vuosien

Ruokala H2

Kasarmi K5

1957 ja 1963 välillä, jolloin Pohjan Prikaati kokonaisuudessaan toimi alueella. Pohjan Prikaati toimi Hiukkavaarassa vuoden 1998 loppuun, jolloin se lakkautettiin ja varusmiesten koulutus alueella päättyi.

Käyttötarkoitus

Varuskunnan lakkauttamisen jälkeen osa rakennuksista jäi vajaakäytölle. Kantahenkilökunnan asuinkerrostalot ovat edelleen asuntolina, ja yhdessä niistä toimii lisäksi päiväkotia. Muiden rakennusten uudet käyttötarkoitukset ovat hyvin vaihtelevia. Kasarmeissa on pienyrittäjätoimintaa, taiteilijoiden ateljeetiloja, muusikoiden harjoitustiloja ja erilaisia harrastetiloja. Sotilaskodin tiloissa toimii pienyrityksiä ja kirpputori, miehistösauna on moottoripyöräkerhon kerhotilana. Osa rakennuksista on varastona.

Rakennettu ympäristö

Hiukkavaaran kasarmi on jyrkän mäntykankaan leimaava viihtyisä alue, jossa rakennukset on sijoitettu väljästi puistomaisen keskusaukion ympärille. Alueen pääosin funktionalismia edustavien rakennusten mittakaava on sopusoinnussa ympäröivän metsäisen maiseman kanssa.

Alue jakautuu selkeästi kolmeen osaan: länsireunan asuntoalueeseen, keskellä olevaan varsinaiseen kasarmialueeseen ja itäreunan väljemmin rakennettuun huolto- ja varastoalueeseen. Asuntoalueen ja kasarmialueen välillä on puistometsikkö, jonka läpi virtaa Niilesjärvestä Oulujokeen laskeva Myllyoja.

Kasarmi K3 ja Ruokala H2

Näkymä esikuntarakennuksen H1 portilta

Myllyojan pohjoispuolella sijaitsee metsälähiömäinen nelikerroksisten rapattujen harjakattoisten asuintalojen muodostama viihtyisä kantahenkilökunnan asuinalue, jonka pihapiirit on hoidettu puistomaisesti. Myllyojan eteläpuolella sijaitsee toinen aluekokonaisuus, korpikasarmimainen varuskunta-alue laajoine kenttineen. Alueen ydin on aukio, jota kasarmi, esikunta ja ruokala rajaavat. Alue muodostaa intensiivisen kokonaisuuden ympäröivän metsän kanssa. Kolmantena aluerajaukseen on sisällytetty osa kasarmien takana metsän reunassa sijaitsevista huoltorakennuksista.

Maisema

Hiukkavaaran merkittävin luonnonmuodostelma on Myllyoja, joka soljuu kasarmialueen läpi. Muutoin alue on tasaista kangasta. Korpikasarmille tunnusomaisesti rakennuksia ympäröi jyrkävä mäntyvaltainen metsä ja rakennusryhmien välisiä alueita rytmittävät aukeat, puistot, koivukujat sekä suojaavat kuusi-istutukset.

Alueen arvot

Hiukkavaaran kasarmialue luetaan korpikasarmeihin, joille tyypillistä on etäisyys kaupungista ja metsäinen ympäristö. Kolmeen eri osa-alueeseen kuuluvat rakennukset ovat pääosin säilyttäneet luonteensa niiden historian aikana tapahtuneista korjauksista ja laajennuksista huolimatta. Alueelta tehdyssä rakennushistoriaselvityksessä rakennuksille on annettu eritasoisia suojelusuosituksia. Hiukkavaaran kasarmialueen rakennukset ovat valtakunnallisesti melko tavanomaisia, mutta niillä ympäristöineen on erityistä kulttuurihistoriallista arvoa kokonaisuutena.

Suunnittelutilanne

Alue on asemakaavoittamaton. Hiukkavaarasta on rakentumassa laaja, noin 20 000 asukkaan asuinalue, jonka keskusta sijoittuu kasarmialueen kaakkoispuolelle. Saavutettavuutta palvelemaan on suunniteltu kattavat joukkoliikenneyhteydet ja kevyenliikenteenverkostot sekä uusi Oulujoen ylittävä silta. Kasarmin rakennusten nykykunto ja ylläpidon kustannukset "vajaikätyössä" aiheuttavat riskin niiden säilymiselle tulevaisuudessa.

Suosituks

Kasarmialueen suojelun perusteet on esitetty rakennussuojeluselityksessä 2006. Suositusten taustaksi rakennuksista tehtiin johtopäätöksiä kahdella tavalla. Arvokaimpien rakennusten esille nostamiseksi aluksi pisteytettiin yksittäiset rakennukset. Sen jälkeen huomioitiin rakennusten keskinäiset suhteet ja ympäristökokonaisuudet. Suojelusuosituksissa on painotettu kokonaistarkastelua, koska kasarmialueen erityislaatu muotoutuu ensisijaisesti rakennusten välisten suhteiden, ei niinkään yksittäisten rakennusten varaan. Alueen kulttuurihistoriallinen säilyvyys ja rakennussuojelulliset merkinnät tulee tarkistaa asemakaavatyön yhteydessä.

Alueen rakennuskannan julkisivukorjauksia ja ulkoalueiden mahdollisia muutoksia suunniteltaessa tulee ottaa huomioon rakennusten ja aluekokonaisuuden kulttuurihistorialliset arvot ja ominaispiirteet. Myllyojan ympäristöä tulee suunnitella kokonaisuuden kannalta merkittävänä viheralueena.

Näkymiä kantahenkilökunnan asuinalueelta

Soittokunnan talo, entinen polikliniikka H13

Varusvarasto H4

Hevostalli ja vaunuvajat H11

Lähteet

Oulun Hiukkavaaran kaavarunkoalueen rakennussuojeluselvitys - Hiukkavaaran kasarmi, Mattila & Palviainen, Oulun kaupungin tekninen keskus, Asemakaavoitus, 2006

Oulun kaupungin Internet-sivut: www.ouka.fi/oulu/hiukkavaara

Ruokalarakennuksen H2 laajennus

Liikehuoneisto asuintalo A3:n kivijalassa

Näkymä Hiukanreitiltä kohti paraatikenttää ja esikuntaa

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

A Selvaakitalot Symboli- tai avainkohde

Koko alue Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Harvinaisuus, erikoisuus
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön.
Kerroksellisuus

Höyhtyä on edustava aluekokonaisuus, jossa oululaiselle identiteetille merkittävät julkiset rakennukset ja ominaispiirteensä hyvin säilyttäneet monen aikakauden asuinalueet yhdistyvät ympäröiviin viheralueisiin.

Karjasillan koulu (Oulun kaupunki)

Näkymä Latokartanontien, Hanhitien ja Nokelantien risteyksestä pohjoiseen

Sijainti

Höyhtyän alue sijaitsee pari kilometriä Oulun ydinkeskustasta kaakkoon Karjasillan RKY 2009 -alueen eteläpuolella.

Rajaus

Höyhtyän aluekokonaisuus on osoitettu laajempaa kuin Arvokkaita alueita Oulussa II -raportissa esitetty Selvaakitalojen alue. Pohjoisessa alue rajautuu Joutsentiehen, idässä Pohjantiehen (vt 4), lännessä Lintulammentiehen ja etelässä Sorsatiehen sekä Lintulan arvokkaaseen alueeseen kuuluvaan Lintulammenpuistoon.

Selvaakitalojen lisäksi alueeseen kuuluvat Karjasillan koulu ja kirkko, Lintulammen koulu, Hanhitien ja Haapanatien asuinalueet sekä Lintulammentien kerrostalot ja kaupunkikuvallisesti merkittäviä viheralueita.

Alueen historiaa

Höyhtyän ensimmäinen asemakaava vuodelta 1955 on Niilo Mattilan laatima. Alueelle on tehty useita asemakaavan muutoksia 1956 - 2007. Alueen rakentaminen on osa sotien jälkeistä Oulun yhdyskuntarakenteen laajentumisvaihetta.

Käyttötarkoitus

Suurin osa Höyhtyän rakennuksista on asuinkäytössä olevia kerros-, rivi- ja omakotitaloja. Lisäksi alueella on kirkko, kaksi koulua, päiväkotia sekä hoitokoti.

Rakennettu ympäristö

Selvaakitalot on rakennettu 1957 - 61 norjalaisen insinööri Selvaagin taloudellisen rakentamisen menetelmiä soveltaen. Useimmat niistä on suunnitellut arkkitehti Uki Heikkinen. Arkkitehti Veijo Kerolan suunnittelemat Koskelotien talot poikkeavat hie- man muista julkisivuiltaan.

Selvaakitalot on arvioitu maakunnallisesti merkittäväksi rakennushistoriallisten arvo- jensa vuoksi. Niissä ilmenee sotien jälkeisen ajan rakennustapojen ja rakentamistek- niikan kehitys. Selvaakialue on hyvin säilynyt ja lajissaan harvinainen.

Karjasillan kirkko (1963) liikenteen solmukohdassa Höyhtyänpuiston reunalla on ark- kitehti Kalevi Lankisen suunnittelema. Kattomuodoltaan ja epäsymmetriseltä kaari- ikkunajaoiltaan näyttävän betonirakenteisen kirkon julkisivut ovat punatiiliverhoillut. Betonista valettu monikulmainen pilarimainen kellotapuli sijaitsee sisääntulopihalla. Alttarin pronssiveistoksen on suunnitellut kuvanveistäjä Essi Renvall. Maamerkinä toimiva kirkkorakennus on säilyttänyt ominaispiirteensä.

Karjasillan koulun (1957) ja sen ensimmäisen laajennuksen (1960) suunnitteli arkkiteh- tuurikutsukilpailun voittanut arkkitehti Osmo Sipari. Matalaa, pitkää, loivista harja- ja pulpettikattomuodoista sommiteltua koulua voidaan luonnehtia tyypiltään paviljon- kikouluksi. Kevytrakenteisissa ulkoseinissä on suuret, lähes yhtenäisen lasiseinän vai- kutelmaa luovat ikkunat, ja vain päätyseinät ovat tiilestä.

Hanhitien selvaakitaloja

Nokikanantien selvaakitaloja

Kaakkuritie 3

Nokikanantien selvaakitaloja

Nokelan kansakoulun eli nykyisen Lintulammen koulun (1958) on suunnitellut kaupunginarkkitehti Martti Heikura. Ympäröivää rakennuskantaa korkeampi rakennus edustaa 1950-luvun alkupuolelle ominaista koulutyyppiä. Heikuran aiemmista koulusuunnitelmista poiketen kivirakenteisen ja rapatun rakennuksen eri osat ovat samansuuntaisia ja porrastuvat maaston myötäisesti. Koulu oli suunniteltu uuden lähiön toiminnalliseksi keskuksiksi, ja siihen sisältyivät tilat kirjastolle sekä iltakäyttöä varten omin sisäänkäynnein varustetut kerhotilat.

Nykyisin Allinpuiston päiväkotina ja Pajukiven hoitokotina tunnetut rakennukset ovat niin ikään Martti Heikuran suunnittelemia. Suunnitelmat on päivätty Oulun kaupungin rakennustoimistolla Höyhtyän lastenkodin nimellä 1956. Rakennuksen muutossuunnitelmat Pajukiven hoitokodiksi ovat vuodelta 1979. Höyhtyän lastentalo (1963), Allinpuisto, oli Oulun ensimmäinen alun perin lastentarhaksi ja –seimeksi suunniteltu rakennus ja toimii edelleen päiväkotina.

Nokelantien ja Allitien 1959 – 64 valmistuneet kerrostalot on suunnitellut rakennusmestari Aukusti Rönköharju.

Hanhitien eteläpuolella sijaitsevat jälleenrakennuskauden omakotitalot ovat suhteellisen hyvin säilyneitä pääasiassa puurakenteisia paritaloja.

Maisema

Alueella on runsaasti puistoja: Sotkapuisto, Allinpuisto, Aropuisto, Sorsapuisto, Kaak-

kuripuisto sekä osa Höyhtyänpuistoa. Sorsa- ja Sotkapuiston muodostama viheryhteys alueen halki vahvistaa alueen kaupunkikuvallista merkitystä. Puistoissa ja kevyenliikenteen väylien varrella kasvaa komeita mäntyjä.

Alueen arvot

Karjasillan kirkko on maamerkki ja tärkeä ympäristön identiteetille.

Liikelaitos Oulun Tilakeskus on 2014 teettänyt selvityksen kaikista kaupungin perusteen kouluista. Selvityksessä sekä Lintulammen että Karjasillan koulun arkkitehtoninen laatu ja historiallinen arvo on arvioitu varsin korkeiksi. Alun perin yksityiseksi keskikouluksi suunniteltu Karjasillan koulu on aikakautensa innovatiivinen rakennus arkkitehtonisesti ja rakennusteknisesti. Se on säilyttänyt hahmonsäilynsä ja julkisivunsa hyvin korjauksista ja muutoksista huolimatta. Kirkon ohella koulu on Höyhtyän alueen merkittävin julkinen rakennus. Arkkitehti Osmo Siparilla oli suuri merkitys suomalaisen kouluarkkitehtuurin kehityksessä toisen maailmansodan jälkeen.

Selvaakitalot ovat maakunnallisesti merkittävä kohde rakennushistoriallisten arvojen vuoksi. Niissä kuvastuu rakennustapojen ja rakentamistekniikan kehitys. Kohde on harvinainen, sillä alun perinkään Ouluun ei rakennettu tämän tyyppisiä rakennuksia muualle. Selvaakitalojen alue on säilyttänyt olennaiset syntyhistoriaan liittyvät piirteensä, sillä muutokset ovat vähäisiä ja luontevia. Rakennusryhmä muodostaa edelleen yhtenäisen kokonaisuuden.

Näkymä kevyenliikenteenväylältä Kuikkatielle

Allitien kerrostaloja

Nokelantien kerrostaloja

Nokikanantie 4

Karjasillan koulu (Oulun kaupunki)

Suunnittelutilanne

Alkuperäinen asemakaava on voimassa lähinnä viheralueilla, muualla kaavaa on muutettu lähes korttelikohtaisesti.

Karjasillan koulun alueella on syksyllä 2014 alkanut kehittämishanke, jossa haetaan innovatiivisia ratkaisuja asemakaavoituksen pohjaksi.

Suosituks

Höyhtyän täydennysrakentamisen suunnittelussa tulee ottaa huomioon alueen ominaispiirteiden säilyttäminen. Keskusta uudistettaessa tulee huomioida Karjasillan koulun arvot.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa II, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Rakennussuojelutyöryhmä, 2001

Hanhitie 13, Höyhty, Oulu Rakennushistoriaselvitys, Arkkitehtitoimisto A-Studio, Oulun kaupungin tekninen keskus, Asemakaavoitus, 2011

Karjasillan yläaste ja lukio, RHS, Palviainen/Sipark Oy, Oulun kaupungin tilaliikelaitos, 2008

Karjasilta - Rakennetun ympäristön inventointi 2014, Oulun kaupunki, asemakaavoitus, 2015

Oulun koulut -selvitys, Oulun kaupunki, Krogius&Hirviniemi, Liikelaitos Oulun Tilakeskus, 2014-15, luonnos

Tiivistä ja vihreää, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut (Höyhtyän viheralueet, arvot -osa 1-3) <http://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/hoyhtya>

Arkkitehti-lehti, 12/1958

Lintulammen koulu (Oulun kaupunki)

Näkymä Allinpuistosta

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Alkuperäisyys
Harvinaisuus
Yhtenäisyys

Oulun kasarmialue on historiallisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävä osa kaupungin ja koko Suomen historiaa. Se edustaa vahvasti kolmea aikakautta tyyliuuntauksineen: 1800-luvun lopun klassistista puuarkkitehtuuria sekä 1950-luvun ja 2000-luvun alun kerrostalorakentamista.

Viestikatu 1

Veteraanikatu 1

Veteraanikatu 5

Veteraanikatu 9

Sijainti

Kasarmialue sijaitsee Oulujoen ja radan tuntumassa noin kilometri Oulun keskustasta koilliseen.

Rajaus

Alue rajautuu idässä Pohjantiehen (vt 4), pohjoisessa Kasarmintiehen. Varsinaisen kasarmialueen eteläpuolella on 1950-luvun asuinrakennusten rivistö. Kasarmin huoltoalue sijoittuu Pohjantien itäpuolelle. 1880-luvun puurakennukset käsittävä osa alueesta muodostaa valtakunnallisesti merkittävän RKY 2009 -kohteen nimeltä Oulun tarkka-ampujakasarnit. Paikallisesti arvokkaaseen alueeseen kuuluvat puukasarmia reunustavat Kenttätien, Viestikadun ja Veteraanikadun 1950-luvun kasarnit ja asuin-kerrostalot sekä 2000-luvun alun uudisrakennukset.

Alueen historiaa

Asevelvollisuuslain tultua voimaan Suomessa 1881 perustettiin läänien pääkaupunkiin kahdeksan tarkka-ampujapataljoonaa. Kasarnien piirustukset laati Julkisten rakennusten ylihallituksessa arkkitehti August Boman. Asunto-, majoitus- ja huoltotilat muodostivat omat kokonaisuutensa, ja istutuksin saatiin aikaan eräänlainen herraskartanomiljöö.

Oulun kaupunginhallitus hyväksyi 1880 silloiseen kaupunkiin nähden mittavan kasarnin paikaksi Intiönmäen. Kasarnin paraatijulkisivu käännettiin länteen Oulujoelle päin. Useimmat rakennuksista rakennettiin veistetyistä hirsistä ja julkisivut laudoitet-

tiin. Kasarnin puiston perustaminen hiekkaiseen maaperään kesti vuosia. Koivuja tuotiin veneellä Laanilan virkatalon mailta. Kulkuyhteyksien järjestämiseksi rakennettiin tie sairaalan sillasta kasarnin portille.

Kasarmialue laajeni tulevaan Pohjantiehen ja Intiönkankaan rinteeseen 1950-luvulla, jolloin alkoi alueen toinen voimakas rakennuskausi. Tuolloin valmistuivat nykyisten Veteraani- ja Viestikatuojen neljä kasarnirakennusta (1951 – 54), ruokalan laajennus, pesula Pohjantien itäpuolelle sekä arkkitehti Heidi Vähäkallio-Järvelän suunnittelemaat nykyisen Kenttätien asuin-kerrostalot (1953 – 1955).

Puukasarnien peruskorjauksessa 1955 – 63 rakennuksiin muun muassa asennettiin keskuslämmitys. Heikkokuntoiset huoltorakennukset ja sodanaikaiset parakit purettiin. Alueelle rakennettiin korjaamot ja kolme uutta asuin-kerrostaloa.

Uusia käyttötarkoituksia varten on 1990- ja 2000-lukujen vaihteessa tehty mittavia muutoksia kasarmialueen rakennusten sisätiloissa. Vuonna 2002 hyväksytyn asema-kaavan mukaisesti alueelle on rakennettu kerrostaloja.

Käyttötarkoitus

Puolustusvoimien toiminnot ovat siirtyneet pois Oulun kasarmialueelta. Puukasarnmeissa toimii ammattiopisto kokous-, opetus-, ravintola- ja toimistotiloineen sekä päiväkotit. 1950-luvun kivikasarnit ovat toimistoina ja asuin-kerrostalot asuntoina. Myös uudisrakennukset ovat palvelutaloa ja liiketiloja lukuun ottamatta asuinrakennuksia.

Näkymä Veteraanikadun ja Viestikadun risteyksestä

Kenttätie 8

Rakennettu ympäristö

Kasarmialueella näkyy selkeästi kolme rakentamisen kautta: 1880-luvun puurakennukset, 1950- ja 1960-lukujen rapatut kiviset kerrostalot sekä 2000-luvun alun betoniset asuinkerrostalot.

Bomanin suunnittelemat klassistiset puukasarnit edustavat italialaisen täysrenessanssin arkkitehdin Andrea Palladion (1508 - 80) mukaan palladianismiksi nimettyä tyyliä. Tyyli on ominaista pylväillä ja pilastereilla jaotellut monumentaaliset julkisivut. Kasarmeissa on nähtävissä palkistoa kannattavat pilasterit, ja arkkitehtuuri on kurinalaista, selvää ja yksinkertaista. U-muotoisten kasarmirakennusten väliin muodostuu autoilta suljettuja piha-aukioita, joiden kautta on johdettu kevyen liikenteen väylä. Puukasarnin ruutuasemakaavan keskellä on puisto paviljonkeineen.

1950-luvun rapatuissa kaksi- ja kolmekerroksisissa kivitaloissa on ajalle tyypillisiä piirteitä sekä kokonaissommittelussa että yksityiskohdissa. Asuintaloissa ja kasarmeissa pitkäaikoinen rakennusrungon limittäminen heijastuu julkisivuihin kaksoispäätyaiheina. Rakennuksia leimaa jälleenrakennuskauden koruttomuus ja yksinkertaisuus.

Alueen modernein rakennuskanta koostuu 2004 – 2006 rakennetuista kolme- ja nelikerroksisista asuinkerrostaloista, päivittäistavaramyymälän tiloista sekä palvelukotirakennuksesta.

Upseerinkatu 8 uudisrakennus RKY 2009 alueella

Maisema

Kaupunkirakenteessa kasarmialue sijoittuu keskustan tuntumaan. Kasarmialue sijaitsee mäntyvoittoisella kumpareella. Kasarmirakennusryhmien väliin jäävä keskuspuisto on ilmeeltään suljettu, puistoon on sijoitettu huvimaja, puistossa kasvaa koivuja, lehtikuusia ja hopeapajuja. Puustoa on aikojen kuluessa uusittu. Katuja ja kevyen liikenteen raitteja reunustavat paikoin komeat koivukujat. Alueen kokonaisilme on väljä, sillä rakennusten väliin jää kenttämaisia aukioita, kadut ovat leveähköjä ja paikoitusalueita on runsaasti.

Alueen arvot

Hyvin säilynyt Oulun kasarmialue kertoo puolustusvoimien ja kaupungin historiaa ja on siten oululaiselle identiteetille tärkeä. Alue on kahden voimakkaan rakennuskauden tulosta. Tyyllisesti yhtenäisellä puukasarmialueella näkyy klassistinen sommitelu sekä rakennuksissa että aluesuunnitelmassa. Alueen arvo perustuu yksinkertaisten rakennusten muodostamaan jäntevään kokonaisuuteen. Oulun puukasarmialue on valtakunnallisesti merkittävä RKY 2009 -kohde.

Puukasarnia pohjois-, itä- ja eteläpuolelta reunustava 1950-luvun rakennuskanta on edustava sarja jälleenrakennuskauden kivisiä asuin- ja kasarmikerrostaloja. Rakennusten sisätiloja on muutettu moneen otteeseen, mutta julkisivujen muutokset ovat olleet hienovaraisia ja ne ovat säilyneet hahmoltaan lähes alkuperäisen kaltaisina.

Kenttätien kerrostalot 22-16

Kenttätie 16-8

Sekä puu- että kivikasarmit ovat kiinnostava esimerkki siitä, kuinka historiallisten rakennusten käyttötarkoitusta voi muuttaa ja ympäröiviä alueita täydennysrakentaa heikentämättä arvokkaan aluekokonaisuuden ominaispiirteitä.

Suunnittelutilanne

Miltei koko alueella on voimassa asemakaava vuodelta 2002, yhtä korttelia koskee muutos vuodelta 2008. Kasarmirakennukset on suojeltu kaavamerkinnöin, asuinkerrostalojen sijainti ja massoittelu on osoitettu nykyisiä rakennuksia vastaavin merkinnöin.

Suosituks

Alueen identiteetin kannalta tärkeän ympäristön ja rakennuskannan säilymiseksi tulee laatia korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun kaupungin Internet-sivut: <http://kartta.ouka.fi/ims>

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen sivusto, Museovirasto: www.rky.fi/

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

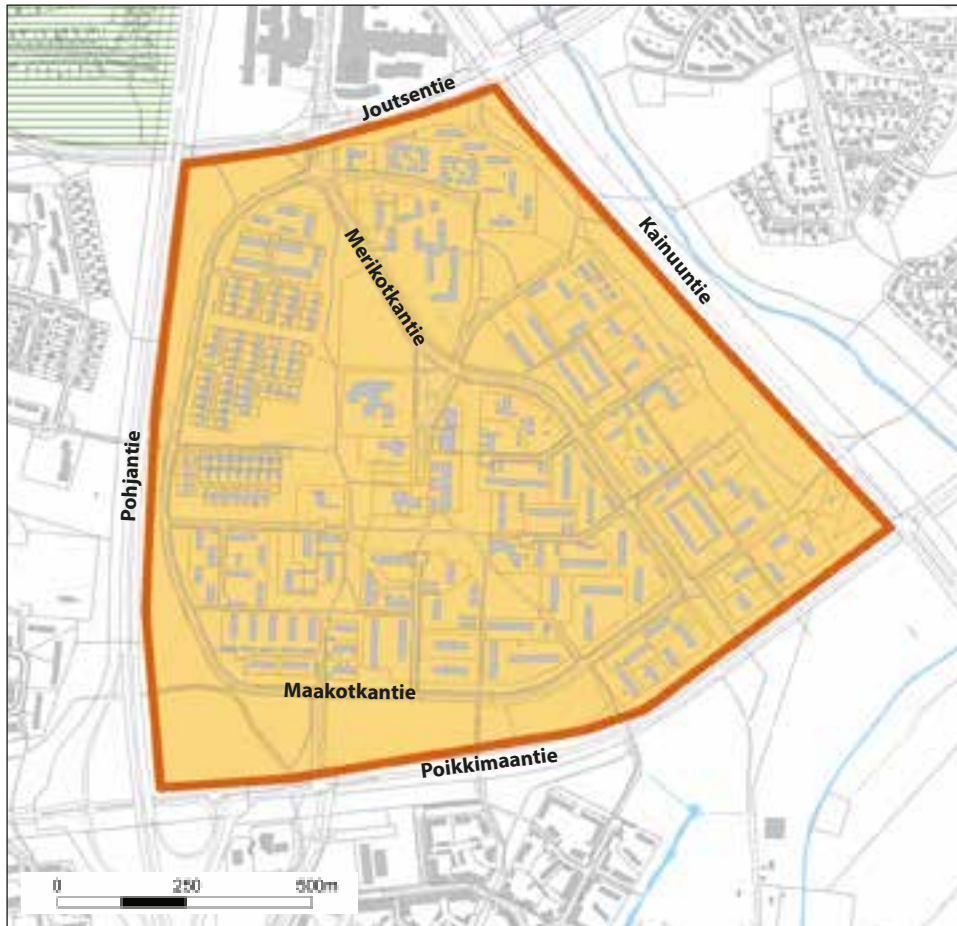
Upeseerinkatu 1 uudisrakennus

Werviginkuja 6 Kasarminkadun suunnalta

Panoraama alueen vanhimmilta kasarmeilta

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
Intensiteetti
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

1960-luvun metsälähiöihanteita toteuttava ja yhteiskunnallista murrosta ilmentävä Kaukovainio on ominaispiirteensä säilyttänyt asuinalue, jonka rakennuskanta on monipuolinen ja jolla luonto on olennainen osa alueen ilmettä.

Tornihaukantiiden taloja (valokuvat Kaukovainion inventointiraportti, 2011)

As Oy Haukanpesä

Katunäkymä Tiukutieltä

Seurakuntatalo

Sijainti

Kaukovainion metsälähiö sijaitsee kolmisen kilometriä Oulun keskustasta kaakkoon.

Rajaus

Alue rajautuu lännessä Pohjantiehen, idässä Kainuuntiehen, pohjoisessa Joutsentiehen ja etelässä Poikkimaantiehen.

Alueen historiaa

Kaukovainio on yksi Oulun ensimmäisistä lähiöistä ja noudattaa kaupunkirakenteellisesti funktionalistista suunnitteluideologiaa, johon kuuluu muun muassa lähiöiden hajasijoittaminen, asuinalueiden "keuhkokaavio"-malli keskelle sijoittuvine palveluineen ja puistoineen sekä hyvine kevyen liikenteen yhteyksineen. Metsälähiön ajateltiin yhdistävän luonnonläheisyyden, kylille ominaisen yhteisöllisyyden ja modernin yhteiskunnan mukavuudet.

Kaukovainio, joka ennen rakentamistaan oli pääosin metsää, esiintyy ensimmäisen kerran arkkitehti Otto-livari Meurmanin ja arkkitehti Aarne Ervin laatimassa Oulun yleiskaavassa 1952. Pentti Aholan laatima Kaukovainion asuinalueen ensimmäinen asemakaava vahvistettiin 1965. Itäosan yleisten rakennusten alue muutettiin asuinkerrostalojen alueeksi 1970 ja kaakkoisosaan lisättiin kerrostalokortteleita 1974 arkkitehti Anna-Maria Kantolan laatimien asemakaavojen mukaisesti.

Viime vuosina lähiön kehittämistä ja maankäyttöä on ideoitu vuorovaikutteisesti kau-

pungin, asukkaiden ja alueen muiden toimijoiden kanssa. Hyväksytyin yleissuunnitelman pohjalta alueella on vireillä useita projekteja, hankkeita ja erillisiä asemakaavamuutoksia. Kaukovainiolle on valmistumassa asuinrakennusten korjausohjeisto.

Käyttötarkoitus

Alueen rakennukset ovat pääosin asuinkäytössä olevia kerros-, rivi- ja omakotitalotaloja. Koulu, kirjasto ja muita julkisia palveluja on keskitetty 2012 laajennettuun Hiirihaukka-monitoimitaloon.

Rakennettu ympäristö

Kaukovainion vanhinta rakennuskantaa edustaa 1954 valmistunut Hiiroksen vanhainkoti. Alue toteutui pääosin 1965 – 1974, jolloin sinne rakennettiin julkisten rakennusten lisäksi seitsen- ja kolmikerroksisia kerrostaloja sekä yksi- ja kaksikerroksisia rivi- ja omakotitaloja. Ensimmäisten joukossa valmistui muun muassa 1960-lukua puhdaspiirteisesti edustava ostoskeskus. Rakennuksia suunnittelivat enimmäkseen oululaiset arkkitehdit, esimerkiksi Risto Harjun sekä Savolainen&Torvikosken arkkitehtitoimistojen suunnittelema rakennuksia on useita. 1960-luvun kerrostaloissa on nauhaikkunat ja sisäänvedetyt parvekkeet. Julkisivut on verhoiltu punatiileillä tai betonielementeillä. Yhtenäisiä 1960-luvulla rakennettuja kerrostaloalueita on Kanahaukan-, Varpushaukan-, Suohaukan- ja Jalohaukanteillä sekä Vaskitiellä.

Vuosina 1966 – 1971 valmistuneet rivitalot ovat julkisivuiltaan punatiilisiä tai rapattuja ja lautaverhoiltuja. Rakennukset ovat säilyttäneet alkuperäisen ilmeensä. Rivitalojen

Nuolihaukantie

Kotkansiipi

As Oy Suohaukka

Kultatie 5

As Oy Haulitie 1

As Oy Lyijytie 6

Maakotkantie

Maljatie 11

Maljatie autotalli

Tiukutien talotyyppi

pihat on aidattu katu- ja puistoalueista pensas-, puu-, metalli- ja tiiliaidoin.

1960-luvun tiivistä ja matalaa rakentamista edustava pientaloalue toteutui nopeasti asemakaavan vahvistamisen jälkeen. Samaa talotyyppiä tehtiin koko kortteli tai kadunvarsi, jolloin katunäkymistä tuli yhtenäiset. Pienet tontit ja kytketyt talot tasapäätyineen ovat luoneet tiiviille alueelle oman ilmeen. Julkisivuissa on yhdistetty tiiltä ja lautaa.

Pääliikenneväylän kehystämälle keskialueelle sijoittuvat palvelut, julkiset rakennukset ja keskuspuisto. Asuinkortteleiden ja keskialueen välillä on pääasiassa jalankulkuyhteyksiä. Viheralueet rajaavat toimintoja ja suojaavat asuinalueita sekä erottavat Kaukovainion muusta kaupunkirakenteesta. Korttelipiha liittyyvät luontevasti ympäröiviin puistoalueisiin ja toisiin pihoihin: rajaa metsäiseen puistoalueeseen tai toiseen tonttiin ei näy. Tontit on jäsenneilty alkuperäisen kaavan mukaan niin, että pysäköintialueet ovat lähinnä katuja ja tonteille on jäänyt jäljellä suojaisia oleskelualueita kookkaine mäntyineen, pihlajineen ja pensaineen.

Maisema

Kaukovainion itälaidalla kohoaa vedenjakajana toimiva moreeniselänne, jota on yhä pyritty korostamaan sijoittamalla seitsenkerroksiset rakennukset koillisrinteen puolelle ja kolmikerroksiset lamellitalot niiden eteen Merikotkankien puolelle. Pientaloalue rakennettiin entiselle peltoalueelle. Metsäiset puistoalueet, kookkaat koivu- ja mäntypuut sekä puiden takaa teille näkyvät kerrostalot luovat alueelle tyyppillisen näkymän.

Pientaloalueella rehevät istutukset muodostavat viihtyisiä katunäkymiä.

Alueen arvot

Kaukovainio on puhdaspiirteinen 1960-luvun metsälähiö, jota ilmentävät katunäkymät, pihojen jäsentely ja viheralueet. Identiteetin kannalta tärkeitä piirteitä ovat ulkosyöttöinen liikenne, laajat rakennuskannaltaan yhtenäiset alueet, kookas puusto, metsäiset katunäkymät ja näkymät kevyen liikenteen väyliltä. Avoin korttelirakenne ja ympäristön väljyys korostavat luonnon merkitystä.

Suunnitteluihanteiden mukaisesti alueella säilytettiin mahdollisimman paljon luonnonympäristöä. Oulun oloissa harvinainen moreeniselänne on ollut lähtökohta rakennusten sijoittelulle. Hyvin säilyneet viheralueet ovat merkittävä osa alkuperäistä aluesuunnittelua. Ne erottavat toisistaan liikenneväylät, asuin- ja virkistysalueet. Runsa puustoisten metsien kookkaat männyt ovat yksi voimakas identiteetin luoja, ja laajat luonnonmukaiset viheralueet ovat tyyppillisiä alueelle.

Kaukovainio on rakennuskannaltaan laaja yhtenäinen alue, joka rakentui pääosaltaan 1965 - 1974. Lähiöille tyyppillisesti Kaukovainiolle suunniteltiin yksittäisten rakennusten sijaan laajempia alueita. Kerrostalorakentaminen edustaa tyyppillistä modernia arkitehtuuria - funktionalististen rakennusihanteiden mukaisesti korttelit ovat avoimia, väljiä ja luonnonläheisesti rakennettuja. Alueella on valmistumisajalleen tyyppillisesti sekä paikalla rakennettuja että elementtirakenteisia kerrostaloja.

As Oy Sato-Vainio

As Oy Kaukovainion Sato ja Sato-Vainio

Vaskitie 1

Vaskitie

Kiinteistö Oy Sato-Martta

Kaukovainion koulu

As Oy Haulitien rivitalot

Piekanapolku

Kiinteistö Oy Sato-Martta ja Tenaakkeli

Suunnittelutilanne

Asemakaava vuodelta 1965 on edelleen voimassa suurella osalla Kaukovainiota. Alueella on meneillään keskuksen täydelliseen uudistamiseen ja asuntorakentamisen lisäämiseen tähtäävä asemakaavamuutos. Kaukovainion maankäytön, liikenteen ja ympäristön kehittämiseksi laadittu yleissuunnitelma on hyväksytty yhdyskuntalautakunnassa 26.3.2013.

Suosituks

Kaukovainio, metsälähiön moderni rakennusperintö -inventointi ja arvottaminen (2011) tarjoaa hyvät lähtökohdat alueen arvojen pohjalta tapahtuvaan suunnitteluun ja rakennusten korjaamiseen. Rakennusperinnön ja ympäristön ominaispiirteiden säilyttämiseksi laaditut korjaustapaohjeet (2015) tulee ottaa laajasti käyttöön ja niitä tulee täydentää viheralueiden hoito-ohjeilla.

Lähteet

Kaukovainio, metsälähiön moderni rakennusperintö. Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2010-2011, Rakennussuojelutyöryhmä, Oulun kaupunkisuunnittelu, 2011

Kaukovainion korjaustapaohjeet, Oulun kaupungin rakennusvalvonta ja Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, 2015

Kaukovainion maankäytön, liikenteen ja ympäristön yleissuunnitelma, Plaana Oy, Oulun kaupunki, 2013

Oulun kaupungin Internet-sivut, www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/kaukovainio

Kaukovainion Haka

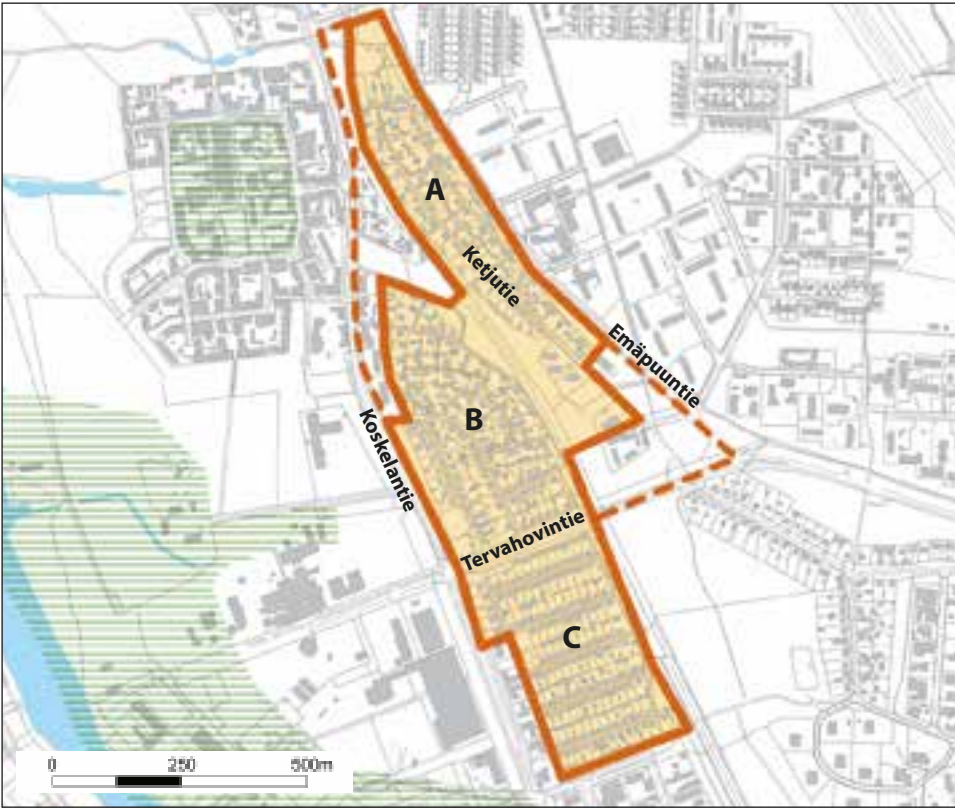
Kaukovainion nuorisotalo

Tornihaukantie

As Oy Hiirstorni ja As Oy Tornihaukka

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

- A** Koskelankylä: Intensiiteetti
Kerroksisuus
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
- B** Toppilan Vanha kangas: Kerroksisuus
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
- C** Toppilan pientaloalue: Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
Kerroksisuus

Koskelankylän ja Toppilan pientaloalue on kokonaisuus, jossa ovat lähekkäin oululaisittain jyrkkään maastoon sijoittunut pienipiirteinen puutaloalue pihapiireineen, vapaasti polveilevan kujaston varsille rakentunut työläiskaupunginosa sekä yhtenäisyytensä ja katunäkymät hyvin säilyttänyt jälleenrakennuskauden asuinalue.

Ketjutie 80

Näkymä Miilutien ja Alatien risteyksestä pohjoiseen

Sijainti

Koskelankylä ja Toppilan pientaloalue, sijaitsevat noin kolme kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen Oulu - Kemi-radan molemmilla puolilla. Arvokas alue sijoittuu Koskelantien ja Emäpuuntien väliin Tervahovintien molemmin puolin.

Rajaus

Arvokkaita alueita Oulussa I -raportissa esitettyä aluerajausta supistettiin Koskelantien varren osalta voimakkaiden muutosten vuoksi. Aluerajaus käsittää Koskelankylän, keskeisen osan Toppilan Vanhasta kankaasta sekä Toppilan puutaloalueen. Koskelantie on tärkeä pohjoiseen kulkeva asutuksen kokoojaväylä, jonka varteen alue rajautuu.

Alueen historiaa

Toppilan Vanhan kankaan ja Koskelankylän asutus on syntynyt 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa, kun Toppilan sahan ja myöhemmin selluloosatehtaan työntekijät rakensivat asuntojaan. Toppilan pientaloalue on rakennettu pääosin 1940-luvulla.

Käyttötarkoitus

Alueet ovat asuinalueita. Koskelankylässä Ketjutien eteläpäässä on entinen työväentalo Valo ja Vanhalla kankaalla sijaitsee pieni lähikauppa.

Rakennettu ympäristö

Ketjutien ja Mastotien varsille nauhamaisesti rakentunut Koskelankylän vanha asutus (A) sijoittuu länteen viettävään rinteeseen. Säännöllisesti kadun varteen asettuneet

Työväentalo Walo, Ketjutie 79

harjakattoiset asuinrakennukset muodostavat kadunvarsipuuston kanssa tiiviit kyläraitit. Piharakennukset ovat omissa riveissään korttelien keskellä ja alueen ulkoreunoilla.

Toppilan Vanhan kankaan korttelit (B) ovat epäsäännöllisiä ja niiden välissä polveilevat kapeat kujat. Näkymät ovat avaria alueen tiiviyydestä huolimatta. Rakennukset on sijoitettu tontille vapaasti, katon harjansuunta vaihtelee ja piharakennukset sijaitsevat joko kadun varressa tai pihan perällä. Kapteenintien ja Perämiehentien välinen katuverkosto on hyvin säännöllinen, kadut ovat kapeita. Rakennukset sijaitsevat kadunpuoleisella osalla tonttia, ja piharakennukset pihan perällä. Katutilaa muodostaa myös suurikokoinen puusto. Piholla kasvaa koivuja, pihlajia ja syreenipensaita.

Sekä Toppilan pientaloalueella (C) että Vanhalla kankaalla (B) on jäljellä runsaasti alkuperäistä rakennuskantaa. Rakennukset ovat kohtalaisen hyvässä kunnossa tai ainakin korjauskelpoisia. Toppilan Vanhalla kankaalla rakennuskannasta on noin neljännes myöhemmin kuin 1960-luvulla rakennettua, mutta yleiskuva on varsin yhtenäinen. Voimakkaimmin muuttuneella Koskelankylällä (A) uudempaa rakentamista on lähes puolet.

Maisema

Toppilan pientaloalue sijaitsee tasaisessa maastossa rautatien länsipuolella. Vanha kangas on rakentunut monimuotoisesti laakealle kumpareelle. Koskelankylän vanha asutus sijaitsee länteen viettävässä rinteessä.

Mestarintie 13

Alatie 10

Mestarintien ja Airotien risteys

Mestarintie 7

Hankaintie 10

Alueen arvot

Kolmesta itsenäisestä osa-alueesta muodostuu runsaasti vanhaa rakennuskantaa sisältävä miljöökokonaisuus. Alueet on merkitty kartalle kirjaimin A Koskelankylä, Emäpuuntien ja radan välinen alue, B Toppilan Vanha kangas ja C Toppilan pientaloalue.

Ketjutien ja Mastotien varrelle sijoittuva Koskelankylän alue on jyrkkien maastonmuotojen ja pienipiirteisten katujensa ansiosta edelleenkin intensiivinen osa kokonaisuutta. Siellä on edustavia pihapiirejä vanhoine asuin- ja piharakennuksineen. Rehevä puusto ja rinne korostavat alueen yhtenäisyyttä. Uudisrakentaminen on lisännyt rakennuskannan kerroksisuutta, vaikkakin pienipiirteisestä mittakaavasta poikkeavat talot heikentävät alueen alkuperäistä luonnetta.

Toppilan Vanhan kankaan arvot liittyvät tiiviiseen pienipiirteiseen, orgaanisesti muodostuneeseen katu- ja kujaverkostoon, paikoin hyvin säilyneeseen alkuperäiseen vaatimattomaan rakennuskantaan sekä kerroksisuuteen. Alueella on edelleen viitteitä vapaasti rakentuneesta työläiskaupunginosasta.

Toppilan pientaloalue edustaa ansiokkaasti jälleenrakennuskauden asuinalueita aitojen rajaamine tontteineen ja kapeine suoraviivaisine katuineen. Talojen rakennusmassat, julkisivut, detaljit ja alueen katunäkymät ovat hyvin säilyneet. Toppilan pientaloalue on parhaiten arvonsa säilyttänyt osa aluekokonaisuutta.

Kipparintie 24

Näkymä Perämiehentien ja Merimiehentien risteyksestä

Suunnittelutilanne

Alueella C on voimassa 1981 ja alueilla A ja B 1991 vahvistetut asemakaavan muutokset, joiden tavoitteena on turvata kulttuurihistoriallisesti arvokkaan ympäristön säilyminen mahdollistamalla olemassa olevien rakennusten peruskorjaaminen ja laajentaminen tai korvaava uudisrakentaminen arvokkaaseen ympäristöön sovittaen. Yhdenmukaista rakentamista ohjattu asemakaavamerkinnoin ja -määräyksin. Alueille A ja B on laadittu lisäksi rakentamistapaohjeet.

Suosituksukset

Peruskorjauksen sekä täydentävän lisä- ja uudisrakentamisen suunnittelussa ja toteutamisessa tulee voimassa olevan asemakaavan lisäksi ottaa huomioon osa-alueille A ja B laaditut rakentamistapaohjeet. Rakentamis- ja korjaustapaohjeet tulee laatia myös Toppilan pientaloalueelle C.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Näkymä Kapteenintieltä Laivurinpuistoon

Puosuntie 1

Ketjutie 105

Puosuntie 24

Mastotie 26

Vilkkutie 11

Näkymä Kapteenintieltä Luotsintielle

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
Intensiteetti

Kuusiluoto on aikoinaan merimiesten ja käsityöläisten saarena tunnettu merenrannan asuinalue 1800-luvun, 1900-luvun alun ja 1950-luvun rikkaine rakennusperintöineen helmenä karelianistinen Kuusiluodon koulu.

Maunonkatu 6

Saunaranta 2

Sijainti

Kuusiluoto sijaitsee Oulun keskustan tuntumassa suistoalueella Meritullin ja Kiikeli lounaispuolella.

Rajaus

Aluetta rajaavat Sepänkatu, Rantakatu ja Heinätorinkadun jatkeena oleva pyörätie. Jo Arvokkaita alueita Oulussa I -raportissa esitettyyn alueeseen kuuluu myös Kuusiluodon edustalla sijaitseva Sonnisaari, johon johtaa kevyen liikenteen silta.

Alueen historiaa

1700-luvulla Kuusisaari oli Sonnisaaren tavoin vielä saari. 1764 raatimies Zacharias Wacklin sai kaupungilta luvan aidata nykyisen Kuusiluodon ja Sonnisaaren lammastarhaksi. 1822 tulipalon jälkeisen asemakaavan mukaisesti Kuusiluodosta rakentui perinteinen suomalainen 1800-luvun puukaupunkimiljö, josta tuli merimiesten ja käsityöläisten asuinalue. 1840 Kuusisaareen tehtiin silta.

Oulujoen tulvista aiheutui asukkaille ongelmia. Esimerkiksi syksyn 1847 myrskytulva vahingoitti asuintaloja rankasti, vei mennessään ulkohuoneita ja tuhosi elintarviketarastoja. Krimin sodan aikana 1850-luvulla Kuusiluotoon rakennettiin tarkka-ampujapataljoonalle sauna ja leipomo, mikä vilkastutti alueen elämää.

1884 kuusiluotolaiset pyysivät kaupunkia täyttämään saaren ja kaupungin välisen määrän notkelman, koska siitä kohosi epäterveellisiä höyryjä. Asukkaita häiritsi myös ka-

Nummikatu 1

Merikatu 4

Saarankatu 5

tuvalojen puute ja pinnoittamattomat kadut. Myös Sonnisaari on ollut asuttu 1800-luvun loppukymmenillä ja siellä on toiminut muun muassa tulirokkoepidemiesairaala sekä kunnallinen synnytyssairaala 1903 – 1925.

Asuinkortteleiden koillispuolelle rakennettiin kansallisromanttinen Kuusiluodon koulu 1908 sekä nelikerroksinen kauppaopisto 1956.

Käyttötarkoitus

Kuusiluoto on enimmäkseen pien- ja rivitaloista koostuva asuinalue. Kuusiluodon koulussa toimii Oulun Suomalaisen Yhteiskoulun lukio. Entisen kauppaopiston tiloille etsitään uutta käyttötarkoitusta.

Rakennettu ympäristö

Kolmannes rakennuksista on 1800-luvulta, toinen kolmannes vuosilta 1900 – 1920. Kolmatta aikakerrostumaa edustavat jatkosodan pommituksissa tuhoutuneiden tilalle rakennetut kivitalot 1950-luvun vaihteesta. Kortteleissa on säilynyt umpirakenne. Asuinkortteleissa on muun muassa puurakenteisia omakotitaloja sekä omaleimaisia kaksikerroksisia rivitaloja.

Kuusiluodon koulun nelikerroksinen kivinen päärakennus on tyyliältään jugendia kansallisromanttisin ja karelianistisin korostuksin. Arkkitehti Victor J. Sucksdorffin suunnittelemaa rakennusta on muutettu jonkin verran. 1955 kouluun tehtiin vanhaan osaan sulautuva laajennus ja 1960 vanhasta poikkeava lisärakennus.

Näkymä Merikadun ja Saarankadun risteyksestä pohjoiseen

Näkymä Maunonkadun ja Saarankadun risteyksestä länteen

Maunonkadun ja Saunarannan varrella sijaitsevan entisen kauppapiston, sittemmin lastentarhanopettajaopistona ja yliopiston varhaiskasvatuskeskuksena toimineen kookkaan rapatun rakennuksen on suunnitellut arkkitehti Martti Heikura.

Maisema

Kuusiluoto sijaitsee loivalla kumpareella ja on maankohoamisen, Oulujoen tuoman maa-aineksen ja täyttöjen seurauksena nykyisin osa mannerta. Nummikadulla pienet puurakennukset muodostavat tiiviin katutilan, jonka yhtenäinen julkisivurivi korostaa maastonmuotoa. Merikadun länsipuolella on kaksikerroksinen punatiilinen rakennus rajaamassa aluetta. Maunonkadun itäpuolella kasvaa komea puurivistö.

Alueen arvot

Aikoinaan merimiesten ja käsityöläisten saarena tunnettu Kuusiluoto on yhtenäinen selkeärajan alue. Kuusiluodossa ja Sonnisaassa on omaleimainen, rauhallinen tunnelma. Asuinkortteleissa on säilynyt yhtenäinen rakenne, ja myös yksittäisten rakennusten ominaispiirteet ovat tunnistettavissa. Kadunvarsien tiivis rakentaminen, pieni mittakaava sekä säilyneet piharakennukset ovat tärkeä osa alueen luonnetta. Koulun vanha osa on edustava esimerkki Suomen kansallisromanttisista rakennuksista ja merkittävä osa oululaista kouluhistoriaa ja siten tärkeä myös identiteetti-arvoltaan. Pyramidikattoinen rakennus toimii niin ikään maamerkinä.

Saarankatu 6

Suunnittelutilanne

Alueen voimassa oleva asemakaava on pääosin vuodelta 1983. Alueen tiettävästi vanhimman rakennuksen tonttia Merikadun ja Saarankadun kulmassa koskeva kaavanmuutos on luonnosvaiheessa tätä selvitystä tehtäessä 2015. Kuusiluoto on osoitettu aluekohteena Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet –raportissa (1993).

Suosituks

Kuusiluodon 1980-luvulta oleva, vanhentunut asemakaava tulee uudistaa niin, että se vastaa alueen suojelutavoitetta. Nykyinen kaava tukee korttelirakennetta ja mittakaavaa mutta ei rakennusten säilymistä. Alueelle tulee laatia ominaispiirteet huomioonottavat rakentamis- ja korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, 1993

Esitelmä Kuusiluodon asukasyhdistyksen tilaisuudessa, Markus H. Korhonen, www.kuusiluoto.net/korhonen.htm

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Maunonkatu 8

Maunonkadun ja Nummikadun risteys

Maunonkadun ja Saunarannan risteys

Kuusiluodon koulu, Nummikatu 13

Näkymä Saunrantaa pitkiin länteen

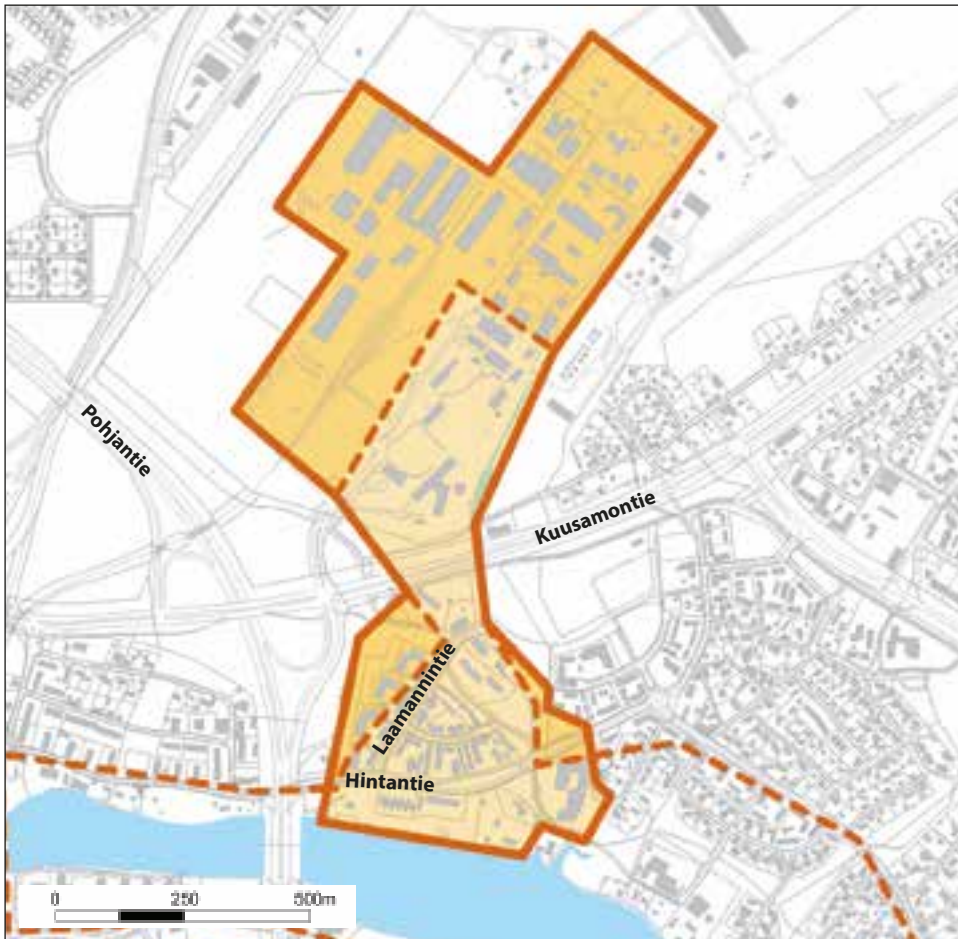
Näkymä Nummikatua länteen

Nummikatu 2

Maunonkatu 2

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Opetus- ja tutkimusarvo

Laanila on arvokkaita ajallisia kerrostumia 1800-luvulta alkaen sisältävä Oulujokivarren aluekokonaisuus tehdas- ja asuinalueineen. Modernin kauden osalta näkyy Alvar Aallon kädenjälki tehdasalueen kokonaissuunnitelmasta rakennusten detaljeihin saakka.

Talvinen näkymä tehdasalueelta

Henkilökunnan rivitalo, Hintantie 60

Sijainti

Laanila sijaitsee Oulujoen pohjoispuolella noin kolmen kilometriä Oulun keskustasta koilliseen.

Rajaus

Arvokkaita alueita Oulussa I -raportissa esitettyyn aluerajaukseen sisältyi osa Taka-Laanilan Kemiran tehdasalueesta, tehtaan työläisille rakennetut kerrostalot, Oulujoen rannalla sijaitsevat rivitalot sekä Laanilan virkatalon pihapiiri ja Onnelan huvila. Rajausta on laajennettu, niin että siihen sisältyvät myös Laanilan koulu, Laamannintien kerrostaloalue sekä Alvar Aallon toimiston suunnittelema Typpi Oy/Kemiran teollisuusalueen kokonaisuus.

Kuusamontie jakaa kokonaisuuden tehdasalueeseen ja joenvarsimiljööseen. Yhteistä alueen syntyhistoriassa ja nykypäivässä on Typpi Oy/Kemira Oy, minkä vuoksi arvokasta aluetta on laajennettu.

Alueen historiaa

Suomen pyrkiessä omavaraiseen elintarviketuotantoon maailmansotien välissä suunniteltiin typpilannoitetehtaan perustamista. Jatkosodan loppuvaiheessa 1944 Suomen valtio, Kansaneläkelaitos sekä Rikkihappo- ja Superfosfaattitehtaat päättivät perustaa Typpi Oy -nimisen yrityksen. Valtioneuvosto määräsi 1950 tehtaan paikaksi Pohjois-Suomen ja laitos päätettiin sijoittaa valtion omistamille Laanilan virkatalon maille Ouluun. Työllisyyden lisäksi päätökseen vaikutti Merikosken voimalaitoksen turvaama

sähkönsaanti. Tehdasalueen kokonaissuunnitelman ja Typpi Oy:n sekä myöhemmin pääosin myös Kemira Oy:n rakennukset suunnitelti arkkitehtitoimisto Alvar Aalto vuosina 1950 - 66. Rakentaminen alkoi lokakuussa 1950, ja tehdas vihittiin marraskuussa 1952. Tehtaan ammoniumnitraattisulaa sisältäneen terässäiliön räjähtäminen 1963 oli valtakunnallinen uutinen. Onnettomuudessa sai surmansa 10 ihmistä, tehdasalueella rikkoutui useita rakennuksia ja paineaalto särki satoja ikkunoita Tuirassa ja keskustassa. Tehdasta on laajennettu erityisesti 1970- ja 1980-luvuilla, jolloin suunnittelusta ovat vastanneet muutamat oululaiset arkkitehtitoimistot. 1971 Typpi Oy muuttui Kemira Oy:ksi. Siirryttäessä lannoitetuotannosta sellu- ja paperikemikaalien tuotantoon rakennuksia on jäänyt pois käytöstä. Vanhaa rakennuskantaa on purettu ja alueelle on jäänyt runsaasti nurmetettuja vapaa-alueita. Nykyään tehdasalueella toimii useita kemian teollisuuden yrityksiä, kuten Kemira Chemicals Oy ja Oulun lämpövoimalaitos.

Oulujoen varressa sijaitseva Laanilan tila oli 1651 perustetun Oulun vapaaherrakunnan hallintokeskus, Laanilan hovi, vuoteen 1674. Vapaaherrakunta-ajan päätyttyä tila toimi tuomarin virkatalona ja käräjien pitopaikkana 1900-luvun alkuun saakka. 1859 Laanilaan rakennettiin kihlakunnantuomarin virka-asunnoksi klassishenkistä puurakentamista edustava Laanilan virkatalo. Myöhemmin siinä on toiminut Oulun läänin talousseuran kotitalouskoulu sekä maamieskoulu.

Käyttötarkoitus

Tehdasrakennukset ovat tuotantokäytössä ja Onnelan huvila edustuskäytössä. Laanilan virkatalo on siirtynyt yksityisomistukseen ja on asuinrakennuksena. Tehdasalueen

Henkilökunnan rivitalo, Hintantie 58

Laanilan virkatalo, Hintantie 62b

Tehtaanjohtajan asuintalo, Hintantie 64

asuinrakennukset ja Laamannintien uudisrakennukset ovat asuinkäytössä.

Rakennettu ympäristö

Laamannin virkatalo pihapiireineen sijaitsee vanhalla Oulun linnan karjakartanon paikalla ja toimi myöhemmin kihlakunnan tuomareiden virkatalona, kunnes Oulun kaupunki sai sen hallintaansa vuonna 1939. Lähinnä Pohjantietä sijaitseva Onnelan huvila on mahdollisesti 1900-luvun alkupuolelta.

1950-luvulta lähtien vanhan Laanilan virkatalon pihapiiri on Aallon kokonaissuunnitelman ja rakennuksen muutossuunnitelmien mukaisesti otettu Typpi Oy:n käyttöön klubitalona, käsittäen myös talon ulkorakennukset. Aallon toimiston suunnittelema virkatalon rantasauna on erittäin viimeistellysti detaljoitu ja hyvin säilynyt hirsirakennus. Virkatalon viereinen Typpi Oy:n johtajan talo, Villa Lehmus, on punatiilinen kaksikerroksinen rakennus, jonka linjakas kattomuoto koostuu viistosta lappeesta ja kaarevasta osasta.

Alvar Aallon suunnitelma Laanilan Typpi Oy:lle ja myöhemmin Kemira Oy:lle on toimiston viimeinen laaja teollisuusyhdyskunnan suunnitelma, joka toteutui asuntoalueen osalta osittain ja teollisuusalueen osalta kokonaisuutena. Oulujoen rannan kaksi punatiilistä henkilökunnan rivitaloa ovat Alvar Aallon (1952) sekä arkkitehtien Seppo Valjuksen ja Anja Allaksen (1968) suunnittelemat.

Tehdasalueella Aallon toimiston suunnittelema rakennuksia on jäljellä kymmeniä, li-

Lämpökeskus, Laamannintie 12

säksi teollisuusprosesseihin kuuluvaa muuta infrastruktuuria. Merkittäviä ja hyvin säilyneitä ovat muun muassa tutkimuskeskus- ja tutkimuslaboratoriorakennukset, ruokala, paloasema, konttorirakennus sekä monet tehdasrakennukset ja liimapuurakenteiset varastot. 1950- ja 1960-luvuilta peräisin olevat rakennukset edustavat yksinkertaista jälleenrakennuskauden punatiiliarkkitehtuuria.

Tehdasalueen 1970-luvun rakennukset on suunnitellut arkkitehti Seppo Valjus ja 1980-luvun rakennukset arkkitehti Matti Heikkinen. Tehdasrakennuksen eteläpuolella on Alvar Aallon suunnittelema kolmen asuinkerrostalon ja lämpökeskuksen muodostama rakennusryhmä. Punatiiliset nelikerroksiset talot sijoittuvat harmonisesti loivasti nousevalle mäntykankaalle ja ovat hyvin säilyneet. Hintantien ja Aallon kerrostalojen väliin jäävää aluetta on täydennysrakennettu 2001 - 2012. Laamannintien ja Notaarintien uudisrakennukset ovat 2 - 4-kerroksisia, loivasti harjakattoisia.

1961 valmistuneen Laanilan punatiilisen koulun on suunnitellut arkkitehtitoimisto Uki Heikkinen. Rakennusta on laajennettu useaan otteeseen.

Maisema

Pinnanmuodoltaan alue on tasainen, vaikuttavin maisemaelementti on Oulujoki. Laanilan puistot ovat metsäisiä, vaihdellen lehti- ja havupuuvaltaisia, ja katutilat väljiä. Metsä ympäröi pääosin tiiviisti kerrostaloja ja teollisuusrakennuksia, pihat vuorostaan ovat avoimempia. Pyörätiet on erotettu ajoväylistä katupuvin tai kasvillisuusaarekkeilla. Paikoin on avattu näkymiä joelle. Asuinalueen koillisosa sijoittuu mäntyvaltaiselle selänteelle ja rajautuu avoimeen Hovinsuon urheilupuistoon.

Näkymä Typpi Oy:n tehdasalueelta

Näkymä tehdasalueelta (Anja Röpelin)

Bauhausin inspiroimaa Aaltoa (Anja Röpelin)

Näkymä Typpipolulta Laamannintielle

Alueen arvot

Aluerajaus sisältää arvokkaita kerrostumia eri aikakausilta. Oulujoen varren kulttuuriympäristö ja rakennuskanta on historiallisesti, ympäristöllisesti ja rakennustaiteellisesti merkittävää. Joenvarsimiljöön isoin puineen on olennainen osa aluekokonaisuutta. Tehdasalueella voimakkaat rakentamisen kaudet olivat tehdasta perustettaessa 1950-luvulla sekä laajennettaessa 1970- ja 1980-luvuilla. Alueen merkittävyys perustuu historialliseen kerroksellisuuteen sekä suunnittelijaan ja suunnitteluajankohtaan. Typpi Oy / Kemira Oy on Aallon toimiston viimeinen laaja teollisuusyhdyskunnan suunnitelma, joka on myös pääosin toteutunut ja säilynyt käytössä. Arkkitehti Alvar Aallon kädenjälki näkyy sekä kokonaissuunnittelussa että rakennusten detaljeissa. Uudempi rakennuskanta täydentää kokonaisuutta ja tuo ympäristöön kerroksellisuutta.

Suunnittelutilanne

Alueella on voimassa ensimmäiset asemakaavat, Kuusamontien pohjoispuolisella osalla 1984 ja eteläpuolisella osalla 2000 hyväksytyt asemakaavat.

Oulun Yliopiston Arkkitehtuurin tiedekunnan Arkkitehtuurin historian ja korjaussuunnittelun laboratorio on syksyllä 2014 käynnistänyt Aalto Laanilassa -projektin ja tutkimushankkeen, jonka tavoitteena on alueen rakennushistorian selvittäminen sekä rakennuskannan ja alkuperäisen infrastruktuurin inventointi. Lisäksi harjoitustöinä ideoidaan ja pohditaan rakennusten uusia käyttömahdollisuuksia.

Näkymä Laamannintieltä Notaarintielle

Lämpökeskus

Suosituksukset

Alueen suunnittelussa tulee ottaa huomioon kulttuurihistorialliset ja ympäristölliset arvot ja siten tukea Aallon rakennusperinnön säilymistä kokonaisuutena.

Aalto Laanilassa -tutkimusprojektin tuloksia hyödyntäen tulee pyrkiä tuomaan esille alueen arvoja ja tukea tyhjilleen jäävien rakennusten uutta käyttöä.

Alueelle tulee laatia alueen arvot ja ominaispiirteet huomioonottavat rakentamis- ja korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Aalto Laanilassa -tutkimusprojektin aineisto 9.2014-2.2015 /restaurointikurssi ja AH II-kurssit, Arkkitehtuurin historia ja korjaussuunnittelu, Arkkitehtuurin tiedekunta, Oulun Yliopisto

Laanilan virkatalo vuosisatojen saatossa (julkaisussa Asein, aatteen, opein), Kauko Hiltunen, 1996

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Tehtaanjohtajan rantasauna

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Lintula on Oulun ensimmäinen toteutunut aluerakentamiskohde (asemakaava 1963). Laadukas ominaispiirteensä säilyttänyt rakennettu ympäristö puustoineen yhdessä Lintulammen virkistysalueen kanssa on yhä metsälähiön malliesimerkki.

Kaislatie 7

Kaislatie 2

Sijainti

Lintula sijaitsee kolmisen kilometriä linnuntietä Oulun keskustasta kaakkoon.

Rajaus

Alueeseen kuuluvat Lintulan lähiön rakennukset Kaislatien ja Kihokkittien varrella, Lintulan urheilukeskus sekä Lintulampi ja sitä ympäröivät viheralueet. Alue ulottuu Lintulammentiestä Pohjantiehen rajautuen etelässä kevyen liikenteen väylään. Välittömästi Lintulan pohjoispuolella sijaitsee paikallisesti arvokas Höyhtyä-alue.

Alueen historiaa

Lintula on Oulun ensimmäinen aluerakentamiskohde, jossa alueen ja rakennusten suunnittelusta on vastannut pääosin yksi suunnittelija ja rakentaja. Arkkitehti Uki Heikkisen asemapiirros on vuodelta 1963. Hänen toimistossaan suunnitellut rivi- ja kerrostalot ovat valmistuneet vuosina 1965 - 1971.

Alkuperäisistä suunnitelmista poiketen alueelle ei ole rakennettu kauppaa ja päiväkotin valmistui vasta 1989 arkkitehti Marja Liisa Ortian suunnittelemana. Kaupan sijasta on rakennettu toimistotilaa 1990 ja Kihokkittien kaakkoiskulmaan asuin-kerrostalo 2004 alkuperäisiä suunnitelmia vastaavasti.

Alueen luoteiskulmassa sijaitsevat kokonaisuudesta poikkeavat 1977 ja 1979 valmistuneet arkkitehti Risto Harjun suunnittelemat elementtirakenteiset palvelutalot, joiden rakennuspaikat eivät sisällyneet vuoden 1963 aluesuunnitelmaan.

Kaislatie 3

Kaislatie 5

Kaislatie 3

Käyttötarkoitus

Lintulan rakennukset ovat pääosin asuin-kerros- ja rivitaloja. Tämän lisäksi alueella on palveluasuntoja, päiväkoti, toimistorakennus sekä urheilukentän huoltorakennus.

Rakennettu ympäristö

Pääkulkuväylien molemmin puolin kehämäisesti sijoittuvat kerros- ja rivitalot on sijoitettu muihin 1960-luvun lähiöihin verraten väljästi. Rakennetun alueen vastaparina on mäntyvaltaista puistoa, jonka puusto on kasvanut komeisiin mittoihin. Kehätien varrella sijaitsevat talotyypeittäin ryhmissä lamellikerrostalot, matalien autotallisiipien yhdistämät pistekerrostalot sekä matalat pitkät tiili- ja puujulkisivuiset tasakattoiset rivitalot.

Maisema

Lintula sijaitsee mäntyvaltaisella selänteellä, jonka laki on alueen kaakkoisosassa. Mäntymetsä rajaa Lintulan erilliseksi lähiöksi viherkehän sisälle. Puusto jatkuu luontevasti tonteille ja lähiön keskelle Kaislapuistoon.

Lintulan laajin viheralue on alueen pohjoisosassa, jonne selänteen soistuneeseen paimenteeseen on muodostunut Lintulampi. Ulkoilureittien halkoma Lintulammenpuisto on merkittävä niin virkistys- ja luontoarvoiltaan kuin kaupunkikuvallisestikin. Puusto rajaa lammen yli avautuvia näkymiä ja luo suojaisia tiloja. Merkittävää puustoa on erityisesti Lintulammentien varrella. Lintulammenpuiston muoto on säilynyt asemakaavan mukaisena (1953 ja 1963).

Kaislatie 8

Kaislatie 7

Alueen arvot

Lyhyessä ajassa toteutuneen aluerakentamiskohteen rakennuskanta on säilynyt yhtenäisenä alueen luoteisinta osaa lukuun ottamatta. Kokonaisuudesta poikkeavat rakennukset sulautuvat maisemaan kasvillisuuden ansiosta. Väljyyttä luovat alueelle tyypilliset viheralueet tonttien keskellä. Rakennettu ympäristö liittyy saumattomasti ympäröiviin ja sisäisiin metsiin muodostaen hyvin säilyneen esimerkin metsälähiöstä. Lintulampi ja sen maastonmuodoiltaan ja puustoltaan vaihteleva ympäristö polkuihin ja kevyenliikenteen väylälineen muodostaa viihtyisän lähivirkistysalueen.

Suunnittelutilanne

Pääosalla aluetta on voimassa alkuperäinen asemakaava vuodelta 1963.

Suosituksukset

Alueelle tulee laatia rakennusten ja kokonaisuuden arvot ja ominaispiirteet huomioonottavat korjaustapaohjeet.

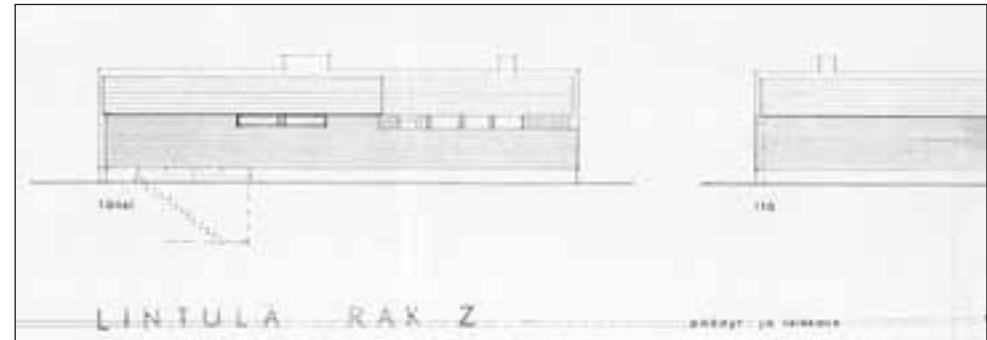
Lähteet

<http://kartta.ouka.fi/ims>

Oulun kaupungin paikkatieto- ja rekisteriaineistot

Höyhtyän viheralueet, arvot –osa 2, Oulun kaupunki, 2012

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Kihokkitien rivitalo, Arkkitehtitoimisto Uki Heikkinen (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

Kaislatie 9

Kihokkitien tornitalot

Rivitaloasunnon sisäänkäynti, Kihokkitie 14

Kihokkitie 10

Kaislatie 8

Kaislatie 7-5

Kihokkitie 7

Asunto Oy Karikukon itäjulkisivu, Arkkitehtitoimisto Uki Heikkinen (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

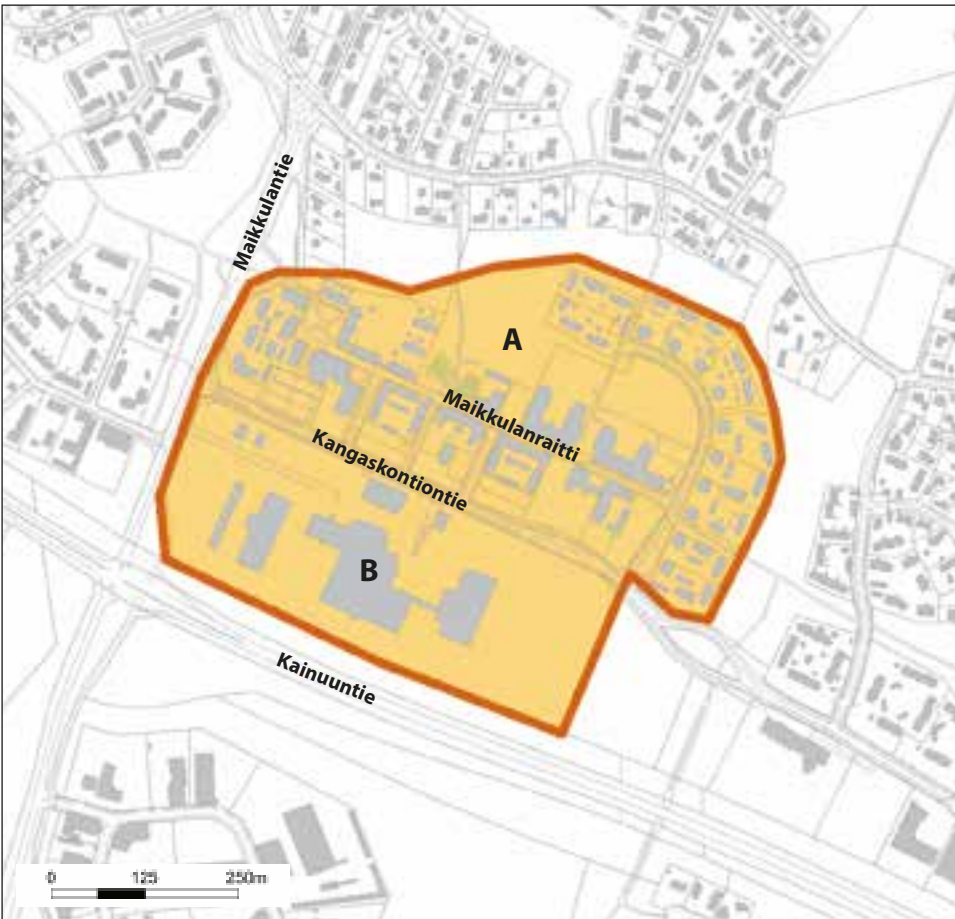
Kaislatie 9

Kaislapuisto

Kihokkitien tornitalot

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

A Maikkula: Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

B Valion tuotantolaitokset: Harvinaisuus, erikoisuus

Maikkulan asuntoalue ja Valion tuotantolaitokset -aluepari edustaa 1980-luvun regionalismia ja teollisen postmodernismin arkkitehtuuria Oulussa. Maikkulanraitilla esittyy kattava kokonaisuus ajalle tyypillistä julkista ja yksityistä "Oulun koulun" rakentamista.

Valion tuotantolaitokset

Näkymä Jättikivenkadulle Kangaskontiontieltä

Sijainti

Maikkulan aluekeskus ja Valion tuotantolaitokset sijaitsevat Kainuuntien pohjoispuolella kuutisen kilometriä Oulun keskustasta kaakkoon.

Rajaus

Maikkulan aluekeskukseen sisältyy 1980- ja 1990-lukujen rakennettu ympäristö ja osa viheralueista Kangaskontiontien pohjoispuolelta alueen alkuperäistä kaavarajaa noudatellen sekä Valion tuotantolaitokset piha-alueineen Kangaskontiontien eteläpuolelta.

Alueen historiaa

Maikkulan keskuksen asemakaava vahvistui 1985. Aluetta halkovan Maikkulanraitin varrella sijaitsevat julkiset ja asuinrakennukset on suunnitellut Oulun Studio Arkkitehdit arkkitehti Matti Karhulan johdolla. Keskus on edustava esimerkki regionalistisesta postmodernismista eli "Oulun koulusta", joka on aikakautensa merkittävä ilmiö suomalaisessa arkkitehtuurissa. 1986 – 1995 alueelle rakennettiin kirkko, ylä- ja ala-aste, päiväkotia, neuvola, liikekeskus sekä lukuisia asuinrakennuksia. Kangaskontiontien korkeammat liike- ja toimistotalot sekä Maikkulanraitin päätteeksi suunniteltu kulttuuritalo eivät ole toteutuneet. Alue on täydentynyt 2000-luvulla korttelirakenteeltaan poikkeavalla kuuden kerrostalon korttelilla Maikkulantien itäpuolella. Lisäksi alueen keskelle on rakennettu kaksi uutta asuinrakennusta.

Arkkitehti Antti Katajamäen Valion rakennusjaostolle suunnittelemat Valion tuotantolaitokset edustavat 1980-luvun modernistista teollisuusaluetta.

Näkymiä Maikkulanraitin varrelta

Näkymiä Maikkulanraitin varrelta: kellotorni, Maikkulampi ja päiväkotia

Käyttötarkoitus

Maikkula on kerrostalovaltainen asuinalue, jossa on saatavilla keskeiset palvelut myös ympäristön pientaloalueiden asukkailla.

Valion tuotantolaitokset ovat alkuperäisessä käytössään ja tuotantotiloja laajennetaan parhaillaan.

Rakennettu ympäristö

Maikkulan keskuksen liikenteen, toiminnan ja kaupunkikuvan runko on Maikkulanraitti. Se on omaleimainen, noin kilometrin pituinen kylämäinen kevyenliikenteen väylä, jonka varressa palvelut ja asuminen vuorottelevat. Lännessä ovat kaupalliset palvelut ja idässä koulut. Pitkän katunäkymän katkaisee seurakuntatalon eteen muodostuva piazza ja yli raitin ulottuva kellotorni. Maikkulanraitin asuinrakennukset ovat kahdesta kolmeen kerroksisia. Kaarevaa Jatulikivenkatua reunustavat säännöllisin välein sijoitetut kuutiomaiset kolmikerroksiset asuintalot. Puistonpuoleisissa korttelinosissa on kaksikerroksisia pienkerrostaloja.

"Valion tuotantolaitosten alueelle on rakentunut meijeri, konttori, tekninen keskus, autohuolto ja korjaamo, tukkuvarasto, myymälä ja noutotukku. Arkkitehtuurin lähtökohtina ovat olleet korkeatasoisen prosessitekniikan erikoisluonne, energia-ajattelu, vaativat rakennetekniset ratkaisut, teollinen komponenttijaottelu, ajan kuva ja suhteutus ympäristöön." (Arkkitehti 3/1981) Tuotantolaitoksen rakenteet huomioitiin palkitsemalla kohde vuoden 1983 teräsrakennepalkinnolla.

Neuvolarakennus, Jättikivenkatu 1

Maisema

Maikkulan keskus on maastonmuodoiltaan länteen avautuva maljamainen laakso, jonka matalimpaan kohtaan on rakennettu hulevesien tasausaltaana toimiva Maikkulampi. Lammen pohjoispuolen rinteessä kasvaa havupuuvaltaista sekametsää. Kangaskontiontien varrella sekä Valion tuotantolaitosten alueella on korkea männikköä.

Alueen arvot

Kangaskontiontien etelä- ja pohjoispuolen osa-alueet muodostavat oululaisittain edustavan arkkitehtuurikononaisuuden, jossa esittäytyy 1980-luvun sekä regionalistinen että teollinen postmodernismi. Aluekeskuksen ytimenä toimivan Maikkulanraitin varrella ja läheisyydessä sijaitsee kattava kokonaisuus ajalle tyyppillistä julkista ja yksityistä "Oulun koulun" rakentamista.

Suunnittelutilanne

Maikkulan keskuksen alueen asemakaava on pääosin vuodelta 1985 ja tuotantolaitosten alueen vuodelta 1984.

Suosituks

Aluekokonaisuudelle tulee laatia osa-alueiden arvot ja ominaispiirteet huomioonottavat rakentamistapaohjeet sekä 1980-luvun rakennuskannan korjaustapaohjeet. Alueen arvojen säilyminen edellyttää myös ympäristön korkeaa hoitotasoa sekä sitä, että rakennukset säilyvät arvonsa mukaisessa käytössä.

Maikkulanraitti 9

Panoraama Maikkulanraitin ja Jatulikivenkadun risteyksestä

Riimukivenkatu 4-6

Lähteet

Kuritonta monimuotoisuutta: postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurikeskustelussa, väitöstutkimus, Anni Vartola, Aalto-yliopiston julkaisusarja DOCTORAL DISSERTATIONS 103/2014

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Arkkitehti-lehti, 3/1981, Valio Oulu, Maikkulan tuotantolaitokset

Arkkitehti-lehti, 1/1991, Maikkulan keskus

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Maikkulan neuvola, Oulun Studio Arkkitehdit (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

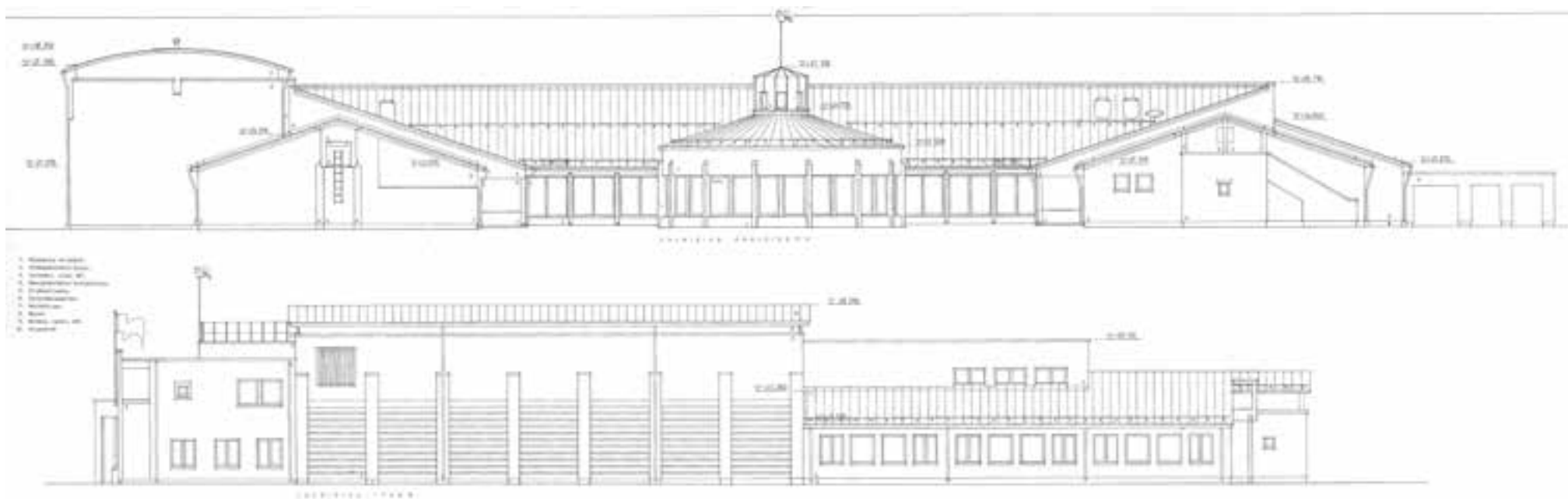
Maikkulanraitti 11

Riimukivenkatu 8 sisäpiha

Päiväkoti, Jättikivenkatu 5

Maikkulan päiväkotiprojekti, Oulun Studio Arkkitehdit (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

Valion tuotantolaitokset Kangaskontiontien varrella

Näkymä Kangaskontiontietä länteen

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Markkuun ryhmäpuutarha on yhtenäinen ja ominaispiirteensä säilyttänyt 1970-luvun siirtolapuutarha ajalle tyypillisine omaleimaisine majoineen. Oulujoen rannassa sijaitseva ja yleisilmeeltään väljempi Markkuu on hyvä vertailukohde Äimäraution ryhmäpuutarhalle.

Näkymä Tuomenmarjatieltä

Näkymä Markkuuntieltä jokirantaan päin

Sijainti

Markkuun ryhmäpuutarha-alue sijaitsee Saarelassa Oulujoen pohjoisrannalla kymmenisen kilometriä Oulun keskustasta kaakkoon.

Rajaus

Vaalantiestä Oulujokeen ulottuva alue rajautuu luoteessa Markkuuntiehen ja kaakoiskulmaltaan Kero-ojaan.

Alueen historiaa

Markkuu on asemakaavoitettu ryhmäpuutarhaksi 1970-luvulla, puutarha perustettiin 1975. Sitä ennen alue oli pääosin peltomaata ja rakentamaton latoja ja varastosuojia lukuun ottamatta.

Käyttötarkoitus

Ryhmäpuutarha-alueen vuotuinen toimintakausi jatkuu toukokuun alusta syyskuun loppuun.

Rakennettu ympäristö

Alueella on 165 keskimäärin noin 400 m² suuruista palstaa. Alueen rakennukset on suunniteltu Oulun kaupungin rakennusviraston taloussuunnitteluosastolla vuosina 1974 - 1981. Tonttien koko, rajaaminen pensasaidoilla ja majojen yleisilme ovat säilyneet yhtenäisenä.

Kerhotalorakennus

Kevyenliikenteen silta alueelle

Kirkkaanväriset lautarakenteiset aumakattoiset puutarhamajat valkoisin nurkka- ja pielilaudoin ovat keskenään samankokoisia. Yhteisiä rakennuksia ovat sauna sekä kerhotilat.

Maisema

Muuten pinnanmuodoiltaan tasainen maasto viettää Vaalantieltä loivasti kohti jokirantaa. Pienten kasvimaiden lisäksi palstoille on istutettu lehtipuita, pensaita ja perennoja. Palstoja rajaa muotoiltu orapihlajapensasaita. Yleisessä käytössä oleva ranta-alue on avointa nurmikenttää. Pienten lehtipuuryhmien jaksottamalta ranta-alueelta avautuvat laajat näkymät joelle sekä vastarannalla sijaitsevaan Maikkulan kartanoon. Rannan tuntumassa on urheilualueita, laituri sekä lasten leikkialue.

Alueen arvot

Markkuun siirtolapuutarha on yhtenäinen ja hyvin ominaispiirteensä säilyttänyt 1970-luvun aluekokonaisuus. Myös yksittäiset rakennukset ovat säilyttäneet piirteensä ja ovat alueelle leimallisia. Joenrannassa on yhteisiä alueita, ja Markkuu on muutoinkin yleisilmeeltään väljempi kuin Äimäraution siirtolapuutarha.

Suunnittelutilanne

Markkuussa on voimassa 1975 vahvistettu Saarelan kaupunginosan asemakaava, jossa alue on merkitty ryhmäpuutarha-alueeksi ja rakennusalat osoitettu ohjeellisina. Pals-tan tulee olla kooltaan vähintään 300 m² ja majan enintään 28 m². Palstat on aidattava yhtenäisesti 1,2 m korkealla pensasaidalla.

Jokinäkymät kerhotalon pihalta

Panoraama alueelle

Suosituksukset

Ryhmäpuutarhalle tulee laatia alueen ominaispiirteet huomioonottavat korjaustapaohjeet.

Lähteet

Markkuun ryhmäpuutarhayhdistys ry:n kotisivu:
<http://markkuu.suntuubi.com/>

Oulun kaupungin Internet-sivut, www.ouka.fi

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Sauna-kerhorakennuksen julkisivut sekä ote asemapiirros ryhmäpuutarhan osasta 1, Oulun kaupungin rakennusviraston taloussuunnitteluosasto (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

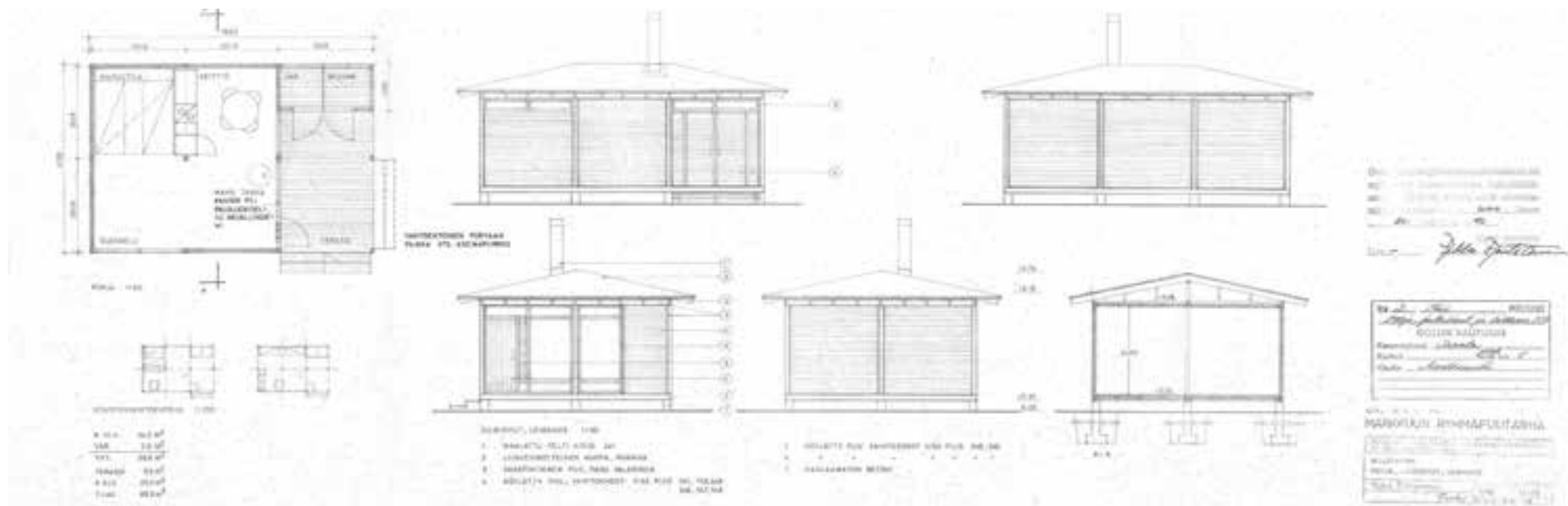
Näkymiä alueelta

Ulkohuone

Pensasaidat rajaavat ja suojaavat palstoja, vasta uudistettujen tarjotessa avoimet näkymät pihalle

Ryhmäpuutarhan majatyyppin piirustukset, Oulun kaupungin rakennusviraston taloussuunnitteluosasto (Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto)

Näkymiä alueelta

Pensasaitojen portit luovat palstoille tunnistettavuutta

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Avainsanat

Kerroksisuus
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
 Intensiteetti
 Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Merikoskenkadun tiivis elävä kaupunkimainen katutila on portti ja vilkas solmukohta Oulun keskusta saavuttaessa. Vanhan huvila-asutuksen paikalle kohonneet ja alkuperäisessä asussaan säilyneet korkeat rakennusrivit edustavat yhdyskunnan siirtymää puukaupungista kivikaupunkiin.

Näkymä Merikoskenkadun ja Koskitien risteyksestä

Merikoskenkatu etelästä

Merikoskenkatu 2

Merikoskenkatu 4-10

Sijainti

Merikoskenkatu sijaitsee Tuirassa Oulujoen pohjoispuolella noin kilometrin päässä Oulun ydinkeskustasta.

Rajaus

Merikoskenkadun alue rajautuu etelässä Koskitiehen, pohjoisessa Valtatiehen, lännessä Tuirantiehen ja idässä Kytöntiehen. Alue sijoittuu Oulujoen historiallisen suistoalueen ja Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitosten valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen väliin.

Alueen historiaa

Arkkitehti Bertel Jungin suunnittelema Tuiran ensimmäinen asemakaava tuli voimaan 1915. Alueelle suunniteltiin monumentaalirakentamista, huviloita, kerrostaloja ja pientaloalueita. Tuiran tilan alueet liitettiin Oulun kaupunkiin 1917. Puutarhakaupungin ihanteita ja kaupunkimaista rakentamista yhdistelevä alue jäseneltiin leveillä pääliikenneväylillä ja kapeilla asuntokujilla. Nykyinen Merikoskenkatu sijoittuu silloilta pohjoiseen avautuvan näkymäakselinä toimineen Huvilakadun paikalle.

Kaavaan oli jo silloin varattu paikka voimalaitokselle, joka valmistui vasta 34 vuotta myöhemmin. Alvar Aallon ja Bertel Strömmerin kilpailuehdotusten tuloksina syntyneiden Koskikeskuksen ja Merikosken voimalaitossuunnitelmien ja Koskikeskuksen asemakaavan vahvistuttua 1944 näkymät alkoivat muuttua kaupunkimaisemmiksi. Tuiraan kuuluneesta Toivoniemestä tuli saari voimalaitoksen kanavan kaivamisen yh-

teydessä. Saarta laajennettiin kanavasta nostetuilla maamassoilla ja sinne rakennettiin ensimmäiset pistetalot.

Niilo Mattilan asemakaavassa vuodelta 1953 Huvilatie vanhat huvilat näkyvät vielä pohjakartassa. Merikoskenkatua rajaavat seitsemän- ja kahdeksankerroksiset talot rakennettiin 1958 - 1963 vanhan huvila-alueen tilalle. Uusia korkeita asuinkerrostaloja olivat suunnittelemassa mm. arkkitehdit A.E.Talvisara, Tauno Salo sekä arkkitehtitoimistot Uki Heikkinen ja Savolainen&Torvikoski.

Merikoskenkadun ja Koskitien risteysalue on ollut vanhastaan keskeinen liikenteellinen solmukohta. Huvilatie nimi muuttui Merikoskenkaduksi kadunnimitoimikunnan aloitteesta 1963.

Käyttötarkoitus

Alueen rakennukset ovat asuinkerrostaloja, joiden kivijalassa on liiketiloja. Katu on joukkoliikenteen solmukohta.

Rakennettu ympäristö

Merikoskenkadun korkean katutilan muodostama "Oulun pohjoinen portti" vilkkaan liikenneväylän varrella on näkymiltään kaupunkimaisinta Oulua. Katutilan etelä- ja pohjoispäihin on rakennettu neljä korkea pistetaloa, joista kolmen kivijalassa sijaitivat pankkikonttorit. Katua kehystää yhtenäinen rivi seitsenkerroksisia kerrostaloja kivijalkakauppoineen. Merikoskenkadun alkuperäisessä bulevardimaisessa suunnitel-

Merikoskenkatu 12

Panoraama Merikoskenkadun länsijulksivuista

Merikoskekadun bussipysäkit

massa olleet puurivistöt ovat lähes hävinneet myöhemmin rakennettujen joukkoliikenteen pysäkkirakennelmien alta.

Maisema

Merikoskenkatu ympäristöineen on pinnanmuodoiltaan tasaista. Yksi alueen viherrakentamisen helmi on Merikoskenkadun ja Tuirankadun eteläkulmauksen pienimittakaavainen kaupunkipuisto – Hannanpuisto, joka kutsuu tarkkailemaan elävää kaupunkiympäristöä puiden varjosta.

Alueen arvot

Siirtymää puukaupungista kivikaupunkiin edustava Merikoskenkatu muodostaa portin ja solmukohdan keskustaan saavuttaessa. Rakennusten kivijalan liiketilat ja vilkas joukkoliikenne saavat aikaan tyypillistä kaupunkimaista elävää katutilaa. Rakennukset ovat säilyneet miltei alkuperäisessä asussaan. Merikoskenkadun pieni, eheä ja intensiivinen kokonaisuus jatkaa luontevasti Toivonniemen ja Koskitien katutilaa. Merikoskenkadun länsireunan punatiilinen bussikatos poikkeaa tyyllisesti ympäristön rakennuskannasta.

Näkymä Valtatien ja Merikoskenkadun risteyksestä etelään

Suunnittelutilanne

Arkkitehtitoimisto Irma ja Matti Aaltosen tekemä asemakaavan muutos vuodelta 1969 on edelleen pääosin voimassa. Alueen eteläosan liikenteen solmukohtaan on tehty kaavanmuutos 1977.

Suosituks

Merikoskenkadulle tulee laatia ominaispiirteet huomioonottavat korjaustapaohjeet.

Katutilan kokonaissuunnitelmassa tulisi palauttaa tilaa jäsentävät ja elävöittävät puurivistöt.

Lähteet

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1963, osa I

Oulun kaupungin Internet-sivut, www.ouka.fi

Merikoskekatua etelään

Merikoskenkatu 11-5

Näkymä Tuirantieltä pohjoiseen

Merikoskenkadun ja Koskitien risteys etelästä

Merikoskenkatu 11

Merikoskenkatu 1 ja Hannanpuisto

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Avainsanat

Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
 Edustavuus, tyyppillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
 Symboli- tai avainkohde (ajankuva/teema)

Niittyaranta kertoo Oulun ensimmäisistä ja Suomen neljänsistä asuntomessuista (1976) ja esittelee monipuolisesti silloisia asumisen ihanteita, taloteollisuuden ratkaisuja ja muoti-ilmioitä. Alue kokonaisuutena sekä pääosin myös rakennukset julkisivuineen ovat säilyttäneet luonteensa.

Sauvojantie 4 pihanäkymä

Melojantie 4-8

Sijainti

Niittyaron asuatomessualue sijaitsee Koskelassa Pohjantien ja Niittyarontien välisellä alueella nelisen kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen.

Rajaus

Rajaukseen sisältyy vuoden 1976 asuatomessualue sekä ympäröiviä viheralueita. Asuatomessualueen talot sijoittuvat kokoojakatuna toimivan Niittyarontien itäpuolelle kolmen poikittaisen tien, Sauvojantien, Melojantien ja Soutajantien molemmin puolin.

Alueen historiaa

Simpsinkankaan ja Kemintien välissä sijainneelle tasaiselle peltoaukealle rakentunut Koskelan asuatomessualue on valmistunut kokonaisuudessaan kesän 1976 asuatomessuille. Messutaloista on huonokuntoisina purettu Melojantien itäpäässä sijainneet ja uudisrakennuksilla korvatut rivitalot. Messurakennuksia suunnittelivat muun muassa:

- Arkkitehtiyhtymä Eero Huotari ja Martti Väisänen
- DI Jaakko Tuttujew
- Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen
- Arkkit. yo Raimo Rouhiainen, arkkit. yo Juha Paldanius
- Oulun kaupunki/Asuatohallitus, Veli Koskela ja Tapani Pentikäinen
- Arkkitehtitoimisto Risto Harju
- Arkkitehdit Anja ja Raimo Savolainen

Sauvojantie 3

Sauvojantie 6

- Oulun kaupunki/Asuatohallitus ja arkkit. yo Eero Haataja
- Arkkitehtitoimisto Hyvämäki-Karhunen-Parkkinen
- Arkkitehti Heikki Kurki
- Rakennusarkkitehti Antero Syrjänen/Rakennussasmo
- Arkton-suunnitteluryhmä Oy/Lehtinen-Martikainen
- Arkkitehti Lars Hagman
- Arkkitehtuuritoimisto arkkitehti Bengt Lundsten
- Arkkitehtitoimisto Antti Rissanen
- Arkkitehtitoimisto Matti Klemola Ky
- Arkkitehtuuritoimisto Paldanius & Rouhiainen

Käyttötarkoitus

Asuatomessualue on asuinalue lähipuistoinen.

Rakennettu ympäristö

Talot ovat yksi- tai kaksikerroksisia omakoti-, pari-, neli- ja rivitaloasuinrakennuksia. Rakennukset sijoittuvat kampamaisesti kokoojakadusta erkanevien sivukatujen varrelle. Katunäkymät vaihtelevat välittömästi kadun viereen rakennetuista tai kadusta hieman etäämmälle sijoittuvien pientalojen rivistöistä rivi- ja pienkerrostalojen puolijulkisiin pihapiireihin.

Rakennettua ympäristöä pehmentävät runsaat puuistutukset sekä katujen sivuilla että rakennusten pihoilla.

Melojantie 10

Maisema

Alue on tasaista, loivasti viettävä entistä peltoa, jolle rakentamisen jälkeen on kasvanut paikoin korkeita puuryhmiä.

Alueen arvot

Messualueen säilyneet rakennukset esittelevät monipuolisesti 1970-luvun ajankuvaa suomalaisesta pien-, rivi- ja pienkerrostaloasumisen ihanteista, uusimmista suuntauksista, taloteollisuuden ratkaisuksista ja muoti-ilmiöistä. Aikalaisjulkaisuissa rakentamisen laatua kritisoitiin.

Alue on kuitenkin säilyttänyt puistokatuihin nojaavan luonteensa. Talojen laajennukset ja korjaukset ovat pääosin noudatelleet alkuperäisiä suunnitelmia. Rakennukset ovat säilyneet pääosin hyvin julkisivuiltaan ja detaljeiltaan. Alueen viihtyisyyttä lisää runsas kevyenliikenteen verkosto. Leikkipuisto ja ympäröivät viheralueet kookkaine puineen kuuluvat alkuperäiseen messualueen rakenteeseen.

Suunnittelutilanne

Koskelan asuntomessualueen asemakaava on tullut voimaan 1975. Alueelle on tehty yksi asemakaavan muutos 2009.

Suosituks

Asuntomessualueelle tulee laatia alueen ominaispiirteet huomioonottavat rakentamis- ja korjaustapaohjeet.

Soutajantie 3-7

Soutajantie 14

Soutajantie 2

Lähteet

Neljännät valtakunnalliset asuntomessut Oulussa 16.7. - 15.8.1976, Osuuskunta Asuntomessut ja Oulun kaupunki, 1976

Arkkitehti-lehti, 4/1976, Asuntomessujen kohtalonhetket

Messualue Parvis, arkkitehti Lars Hagman sekä OMP Talo, Arkkitehtitoimisto Veli Karjalainen (Asuntomessuesite 1976)

Soutajantie 3

Melojantie 4

Sauvojantie 3

Näkymä Niittyarontien ja Melojantien risteyksestä pohjoiseen

Messualueen kartta (Asuntomessuesite 1976)

Sauvojantie 4

Melojantie 1

Aluerajaus 1:35000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Intensiteetti
 Kerroksisuus
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Symboli- tai avainkohde
 Opetus- ja tutkimusarvo

Oulujoen suistoalue on valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö. Se on historiallisesti ja maisemallisesti keskeisintä Oulua kaupungin ainoine keskiaikaisine rakennelmineen ja vanhoine teollisuusympäristöineen. Suiston siluetti vesipeileineen on merkittävä oululaiselle identiteetille. Alueen arvot ovat sekä rakennus- että kulttuurihistoriallisia. Alue on osaksi RKY 2009-kohde.

Näkymä Ainolanpuistosta (Oulun kaupunki)

Linnasaaren tähtitorni (Oulun kaupunki)

Pikisaari ja Raatinsaaren venesatama (Oulun kaupunki)

Teatteri ja kirjasto (Oulun kaupunki)

Sijainti

Suistoalue sijaitsee Oulujoen ja meren yhtymäkohdassa, ja sitä ympäröivät Oulun keskeiset kaupunginosat.

Rajaus

Jo Arvokkaita alueita Oulussa I -raportissa esitelty Oulujoen suisto rantoineen ja saari- neen on laaja maisemakohde. Alue rajautuu lännessä Hietasaarentiehen, pohjoisessa Koskitiehen ja idässä rautasiltaan. Siihen kuuluvat Koskikeskus, Merikoski, Raatinsaari, Pikisaari, Linnansaari ja Lammassaari sekä Hupisaaret ja Plaatansaari. Oulujoen varsi rautatiesillasta yläjuoksulle päin muodostaa oman aluekohteensa. Arvokasta suisto- aluetta on laajennettu etelässä koskemaan myös Ousaaren ja Nuottalan kerrostaloja.

Alueen historiaa

Oulujoen suisto sisältää kaupungin historiallisesti merkittävimpiä alueita. Vuosisatojen myötä maankohoaminen ja rakentaminen ovat muuttaneet suiston ilmettä. Esimerkiksi Toivoniemi muuttui saareksi, kun Merikosken voimalaitoksen alakanava rakennettiin.

Linnansaari edustaa vanhinta kerrostumaa Oulun kaupungin historiassa. Oulun linna rakennettiin 1590-luvulla ja 1600-luvun alkupuoliskolla ja tuhoutui 1700-luvulla. Hupisaarten-Plaatansaaren puistoalue oli 1800-luvun lopulla suosittu kävely- ja huviretkikohde paviljonkeineen ja uimalaitoksineen. Paratiisisaarella sijaitsi yliopiston kasvitieteellinen puutarha. Merikosken ohituskanavaksi pengerrretystä tervaveneiden vetoväylästä näkyy jäänteitä Hupisaarten edustalla. Sairaala-alueella on ollut sairaala 1830-luvulta lähtien. Tuolloin Oulun lääninsairaala sijoittui entiseen kruununpolt-

timoon, jonka päärakennus oli vuodesta 1809 ollut maaherran residenssinä. Nimi vaihtui Polttimosaaresta Lasarettisaareksi. Pikisaaren perinteisessä puukaupunki- ja teollisuusmiljöössä on asuin- ja teollisuusrakennuksia sekä rantamakasiineja 1700- ja 1800-luvuilta sekä 1900-luvun alkukymmeniltä.

Koskikeskus syntyi Merikosken rakentamisen yhteydessä 1940 - 50-luvuilla. Maisemaa hallitsevat voimalaitos ja kanavat sekä sillat, urheilukenttä rakennuksineen ja kerrostalot. Toivoniemen kahdeksan- ja yhdeksänkerroksisten asuintalojen alueen asemakaava perustuu Alvar Aallon 1943 - 44 laatimaan yleissuunnitelmaan. Raatin liikunta-keskuksen saneerauksen yhteydessä 2009 - 2011 stadion katsomoinen uusittiin ja Martti Heikuran (1956) suunnittelemaa uimahallia laajennettiin Siren Arkkitehdit Oy:n suunnitelmien mukaisesti.

Käyttötarkoitus

Ainolan puisto ja Hupisaaret ovat kaupungin keskeinen virkistysalue ja Hartaanselkä puolestaan suosittu kalastuspaikka. Suiston kevyen liikenteen väylät ovat vilkkaita hyötyliikkumis- ja ulkoilureittejä. Merikosken voimalaitos on alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Ainolan puistossa toimivat Pohjois-Pohjanmaan museo, kesäteatteri ja kahvila. Kasarmintien varressa sijaitsevat Taidemuseo ja Weljekset Åströmin vanha nahkatehdas, johon on sijoittunut pienyrityksiä ja esimerkiksi Oulun Aikuiskoulutuskeskuksen ravintola- ja kokoustiloja. Kasarmintien eteläpäässä on uusi opiskelija-asuintalo Aurora, jonka katutasossa toimii ravintola ja kauppa. Myllytullin aluetta kehitetään ja rakennetaan parhaillaan voimakkaasti. Taidemuseon ja Auroran väliselle alueelle on rakentumassa asuinkerrostaloja sekä taide- ja toimistokäyttöön tarkoitettuja tiloja ja

Historiallinen museo (Oulun kaupunki)

Lohiporras ja lohiveneitä (Oulun kaupunki)

Hartaanselkä (Oulun kaupunki)

vanhoja rakennuksia kunnostetaan kulttuuri- ja yrityskäyttöön. Koskitien varressa on asuntoja. Hietasaarentien ja Koskitien mutkassa on kaupungin varikko. Pikisaassa on asuntojen lisäksi taiteilijoiden ja muita työpajoja, Merimiehenkotimuseo sekä Oulun seudun ammattiopiston Pikisaaren yksikkö. Raatin saassa on urheilukenttä ja uimahalli sekä seurakunnan ja yhteisöjen nuorisotilaa. Hietasaaren rannassa on pienvenesatamia, Tuirassa ja Korkeasaassa sijaitsevat uimarannat.

Rakennettu ympäristö

Sairaalaan rakennuskanta on pääosin 1800-luvulta. Entinen sotilassairaalan pää-rakennus on vanhimmilta osiltaan 1800-luvun puolivälistä. Kilstupa 1820 - 30-luvuilta edustaa yksinkertaista klassismin muotokieltä. Esikuntarakennus on Valter ja Bertel Jungin 1922 suunnittelema klassististyylinen tiilirakennus. Tiilinen asuinrakennus on vanha lääninsairaalan mielisairasosasto, jonka suunnittelivat 1879 A. H. Dahlström ja Georg Wilenius Yleisten rakennusten ylihallituksessa. Merikosken voimalaitos on otettu käyttöön 1948. Voimalaitoksen ulkoasun on suunnitellut arkkitehti Bertel Strömmer 1943 pidetyn kilpailun voittajaehdotuksen pohjalta. Linnansaarella sijaitsee Oulun merikoulun uusgotiikkaa edustava observatoriorakennus, jonka on suunnitellut arkkitehti Wolmar Westling 1873. Se on rakennettu entisen kansliarakennuksen kivisen alaosan päälle. Tähtitorni on ollut kahvilana vuodesta 1912 lähtien. Linnan säilyneet vallitukset ja ruutikellari ovat muinaismuistolain tarkoittama kiinteä muinaisjäännös.

Ainola on arkkitehti Oiva Kallion suunnittelema kolmikerroksinen klassistinen kivirakennus vuodelta 1931. Tulipalossa 1929 tuhoutuneen Ainolan huvilan paikalle teh-

Näkymä Kiikelistä (Oulun kaupunki)

dyssä rakennuksessa oli alun perin kirjasto, arkisto ja museo. Rakennus korjattiin 1984 Pohjois-Pohjanmaan museoksi. Rakennuksen pääsisäänkäynnin pyloniaihe viittaa egyptiläiseen muotokieleeseen. Myllytullissa on vanhoja Åströmin tehtaan rakennuksia. Taidemuseo oli alun perin liimatehdas ja sittemmin konttorirakennus. Entinen Åströmin päällisnahkatehdas on arkkitehti Karl Sandelinin suunnittelema. Kaksi- ja kolmikerroksinen 1907 valmistunut rakennus oli Oulussa ensimmäisiä, jossa käytettiin betonia välipohjissa ja pilareissa. Tehtaan voima-asema, jossa toimii nykyisin Oulun museo- ja tiedekeskus Luupin Tietomaa, ja vesitorni ovat arkkitehti Birger Federleyn suunnittelemat 1921 - 23. Vesitornin kylkeen on rakennettu näköalahissi. Oulu Osakeyhtiön työväelle rakennuttaman seitsenkerroksisen Nuottalan (1946) ja Ousaari 1:n (1949) on suunnitellut silloinen rakennushallituksen pääjohtaja arkkitehti Erkki Huttunen. Muut Ousaaren kerrostalot ovat 1950-luvulta, ja ne ovat arkkitehtien Uki Heikkisen, Seppo Valjuksen ja Reino Arvolan suunnittelemat.

Maisema

Kaupunkirakenteessa suisto erottaa keskustan Tuirasta. Suistoalue on keskeisintä Oulua sisältäen kaupungille omaleimaisia elementtejä. Kaupunginoja liittää suistoalueen kaupungin puistovyöhykkeeseen. Suiston rannat vuorottelevat rakennettuina ja luonnontilaisina. Suistoalue on merkittävä avoin maisema Oulun kaupungissa. Alueelta näkyy etäälle Koskikeskukseen, Hartaanselälle ja Rommakonselälle. Erityisesti keskustasta Tuiraan johtavilta Merikosken silloilta on laajat näkymät suistomaisemaan. Alueen julkinen ulkotila on pääosin puisto- ja virkistysaluetta. Muistona yliopiston kasvitieteellisestä puutarhasta Hupisaarilla kasvaa monia eksoottisia puulajeja.

Pikisaaren silta (Oulun kaupunki)

Kiikeli torinrannalta (Oulun kaupunki)

Näkymiä Pikisaaresta

Alueen arvot

Suistoalueeseen liittyy rakennus- ja kulttuurihistoriallisesti merkittäviä arvoja. Alue sisältää Oulun historiallisesti ja maisemallisesti keskeisimpiä kohteita, kuten ainoat keskiaikaiset rakenteet sekä vanhaa teollisuutta. Voimakkaasti suistoalueen nykyiseen ilmeeseen vaikuttanut Merikosken valjastaminen energiantuotantoon on Suomen historiaa. Suistoalueen suurmaisema ja siluetti ovat Oululle luonteenomaiset. Suisto tuo Oulun ilmeeseen merellisyyttä, avoimuutta ja hengittävyttä. Aluesuunnittelussa näkyy arkkitehti Alvar Aallon kädenjälkiä. Alue kuuluu osittain kolmeen valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön (RKY 2009), jotka ovat Oulujoen suistoalueen historiallinen kokonaisuus, Oulujoen ja Sotkamon reitin voimalaitokset sekä Hietasaaren huvila-alue. Suurin osa suistoalueesta ympäristöineen ja rakennuksiineen kuuluu myös Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittäviin kohteisiin.

Suunnittelutilanne

Osa Niilo Mattilan laatimaa asemakaavaa vuodelta 1955 on voimassa Toivoniemessä. Muut suistoalueen asemakaavat ovat vuosilta 1985 - 2010. Suiston rantamille Hietasaaren on valmisteilla olevassa Uuden Oulun yleiskaavassa mahdollistettu asuinrakentamisen tutkiminen. Suiston aluerajaus kuuluu edellä mainitussa yleiskaavassa osoitettuun Oulujoen suiston kaupunkipuistoon. Myllytullissa Museo- ja tiedekeskus Luuppi tarkastelee Pohjois-Pohjanmaan museon, Oulun taidemuseon ja Tiedekeskus Tietomaan toimintojen kehittämistä. Myllytullin alueelle laajemmin on tarkoitus laatia yleissuunnitelma lähivuosien aikana.

Suosituksukset

Suistoaluetta rantoineen ja vesipintoineen tulee kehittää julkisena tilana siten, että avoin maisema ja osin puistomaiset tai luonnontilaisen kaltaiset rannat säilyvät. Suunnittelussa tulee huomioida alueen historialliset arvot ja suosia kevyen liikenteen yhteyksiä.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulujoen suiston maisema- ja kaupunkikuvaselvitys sekä toimenpidesuosituksukset, Oulun kaupunki, SCC Viatek Oy, 2000

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, 1993

KIOSKI-tietokanta, www.kulttuuriymparisto.fi/kioski.htm

Oulun kaupungin Internet-sivut, www.ouka.fi

Åström 2000 –Internet-sivut, www.nahkatehdas.fi

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Linnasaari

Åströmin ja Intiön vesitornit (Oulun kaupunki)

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Oulunsuu merkittävine 1920-, 1930- ja 1950-luvun rakennusperintöineen kertoo Pohjois-Suomen sairaala-alueiden ja erityisesti psykiatrisen sairaalan historiaa. Se on kokonaisuutena hyvin säilyttänyt omaleimaisen identiteettinsä.

Yliääkärin asuintalo, PA7

Panoraama sairaala-alueelta

Sijainti

Oulunsuun sairaala-alue sijaitsee noin kaksi kilometriä Oulun keskustasta itään.

Rajaus

Alueen pohjoispuolella sijaitsevat Värtön kaupunginosan asuntoalueet, Intiön vanhan kaupungin kasarmin huoltoalue ja Oulujoki. Lännessä aluetta rajaa Pohjantie, etelässä Kajaanintie sekä Peltolan uusi asuinalue. Arvokkaita alueita Oulussa I -raportissa olleesta alueesta on jätetty rajauksen ulkopuolelle 2000-luvun uudisrakennusalue.

Alueen historiaa

Oulussa ja Oulun läänissä koettiin keskusmielisairaalan puute vakavana ongelmana 1920-luvun alussa. 1921 - 22 kaupunki ja kunnat liittyivät yhteiseen hankkeeseen ja saivat valtionapua mielisairaalan perustamiseen. Sairaala päätettiin rakentaa Värtön ja Kajaanin maantien väliselle alueelle Intiönkankaan jatkoksi niin sanotulle Dalinkankaalle. Psykiatriset sairaalat rakennettiin mielellään luonnonkauniille paikalle sivuun asutuskeskuksista. Dalinkankaalle oli hyvät liikenneyhteydet ja alue voitiin edullisesti liittää kaupungin vesijohto- ja viemäriverkostoon.

Ensimmäisenä valmistui Axel Mörnen suunnittelema piirimielisairaala (1925), jossa sijaitsi lääkärin vastaanotto sekä potilas- ja asuinhuoneita. Muut sairaalarakennukset toteutuivat 1933, 1937 ja 1956. Sairaala-alueita täydennettiin aina vuoteen 1983 asti.

Monet sairaala-alueet laitoksineen ja henkilökunnan asuntoryhmineen muistuttivat

pientä kylää ja olivat usein myös hienoja puistoympäristöjä. Niin oli Oulunsuukin, jossa rakennettiin voimakkaimmin 1920, 1930- ja 1950-luvuilla.

Käyttötarkoitus

Oulunsuun sairaalatoiminnot ovat vähentyneet ja entiset sairaalarakennukset ovat osittain yritys- ja toimistotiloina sekä asuntoina. Sairaalakäytössä olevissa rakennuksissa toimii psykiatrian klinikka hallinto- ja terapiatiloineen. Sairaalarakennus (PS3) on muutettu opiskelija-asunnoiksi ja henkilökunnan asuntolat asunto-osakeyhtiöiksi 2005.

Rakennettu ympäristö

Sairaalarakennuksista vanhin (PS1) on tyyliltään klassistinen ja pohjaltaan U:n muotoinen, keskikäytävällinen ja lähes symmetrinen. Muutoin kolmikerroksinen rakennus on pääsisäänkäynnin kohdalta nelikerroksinen. Rakennus peruskorjattiin viimeksi 1990-luvulla. 1920-luvun rakennuksiin kuuluvat lisäksi Mörnen suunnittelema lääkärin ja taloudenhoitajan asuintalo sekä tallirakennus (1926). Klassismin tyylipiirteitä noudattavassa kaksikerroksisessa kivisessä asuinrakennuksessa (PA6) on kiinnostavia yksityiskohtia, kuten sisäänkäyntien päällä sijaitsevat segmenttipäädät. Rakennus on saneerattu 2001 koulutuskeskukseksi.

1933 valmistui 1920-luvun klassismia edustava, potilasosastoja sisältänyt kolmikerroksinen kivitalo, jota laajennettiin 1937 arkkitehti Martti Välikankaan suunnitelmien mukaan. Pääsisäänkäynti on rakennuksen keskellä, ja sisääntuloaulan molemmilla puolilla

Sairaalarakennus PS1

Sairaalarakennus PS1

Entinen ylilääkärin ja taloudenhoitajan asunto PA6

on pitkä keskikäytävä. Pääportaaseen on myöhemmin lisätty hissi, ja ikkunat on uusittu.

Keskuskeittiö (1937, PT1) täydentää sairaala-alueen juhllista keskusta. Mörne ja Välikangas muuttivat professori Jussi Paatelan alun perin Päivärinteen sairaalalle tekemät suunnitelmat Oulunsuuta varten. Kaksikerroksinen rakennus edustaa klassismia. 1950-luvun laajennuksen on suunnitellut arkkitehti Einari Talvisara. Muita merkittäviä rakennuksia ovat muun muassa arkkitehti Gustaf Strandbergin suunnittelema entinen ylilääkärin funktionalistinen asuinrakennus (1937, PA7). Tämä erillään muista sijaitseva rakennus muutettiin 1970-luvulla päiväkodiksi, sittemmin toiminta on loppunut. 1950-luvulla rakennettiin arkkitehti Niilo Mattilan suunnittelemaat asuinrakennukset, sauna ja pesutupa.

Kolmas sairaalarakennus (PS3) valmistui 1956 arkkitehtitoimisto Linnasalmen suunnittelemana. Nelikerroksinen pitkä ja polveileva rakennus edustaa 1950-luvun pehmeää funktionalismia ja toimii nykyisin opiskelija-asuntoina. Viimeisimmät sairaala-aluekonaisuuden rakennuksista (1968) ovat arkkitehtitoimisto Linnasalmen suunnittelemaat tutkimus- ja hallintorakennus (PS4) sekä työterapiakeskus.

Maisema

Sairaala-alue on pinnanmuodoltaan matalakumpareista loivasti viettävää kangasta. Korkeat männyt ovat edelleen alueelle ominaisia. Miljöön puistomaisuutta korostavat hoidettu nurmikko ja kasvillisuus sekä pääosin kivituhkapintaiset kulkuväylät.

Sairaalarakennus PS2 sisähäpihan puolelta

Talusrakennus PT1 ja lämpökeskusrakennus PT7

Alueen arvot

Kulttuurihistoriallisesti alue kertoo erityisesti psykiatrisen sairaalan historiaa ja on kokonaisuutena säilyttänyt omaleimaisen identiteettinsä. Maisemallisesti sairaala-alue tuo vaihtelua muuten tasaisesti rakennettuun kaupunginosaan. Maastonmuodot mahdollistavat pitkien näkymien syntyminen. Puistot ovat merkittävä lisä lähitienoon virkistysalueisiin.

Kumpareiseen maastoon luontevasti sijoitetuista yksinkertaisista rakennuksista syntyy arvokas yhtenäinen miljöö, johon kuuluvat laajat nurmieukeat ja vanha täysikasvuinen puusto.

Suunnittelutilanne

Oulunsuun sairaala-alueen keskeinen rakennuskanta on suojeltu asemakaavassa vuodelta 2008 merkinnällä sr-20, joka muun muassa edellyttää lausunnon pyytämistä maakuntamuseolta korjaus- ja muutostöiden osalta.

Suosituks

Sairaala-alueelle tulee laatia alueen ominaispiirteet huomioonottavat rakentamis- ja korjaustapaohjeet sekä viheraluesuunnitelma. Lisäksi tuetaan rakennusten korjaamista ja säilymistä arvonsa mukaisessa käytössä.

Entinen hoitajien rakennus PA1

Sairaalarakennus PS2

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulunsuun sairaala-alueen rakennushistoriaselvitys, Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo, 2007

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Yliääkärin asuintalo, PA7

Sairaalarakennus PS1 Piiripuiston suunnalta

Näkymä Peltolantien suunnalta sairaala-alueelle

Alilääkärien asunnot PS5

Oulun piirimielisairaalan asuintalot

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

- A** Kontinkangas Yhtenäisyys
Tyypillisuus
Kerroksisuus
- B** OYS Alkuperäisyys
Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
Intensiteetti
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

C Terveydenhuolto-oppilaitos Intensiteetti
Tyypillisuus

Koko alue: Kerroksisuus

Oulun yliopistollinen sairaala ja Kontinkangas ovat aluekokonaisuus, jonka arkkitehtuuri ja vihersuunnittelu osoittavat, kuinka tärkeänä maassamme on pidetty hoitoympäristön laatua. Kerroksisuudessaankin hyvin ominaispiirteensä säilyttänyt aluekokonaisuus edustaa lisäksi terveydenhuollon koulutuksen historiaa ja on keskeinen oululaiselle identiteetille.

OYS:n pääsisäänkäyntien autorampit

Sijainti

Oulun yliopistollinen sairaala ja Kontinkangas sijaitsevat noin kaksi kilometriä kaupungin keskustasta itään.

Rajaus

Arvokkaita alueita Oulussa I ja II -raporteissa esitetyt Kontinkankaan ja Oulun yliopistollisen sairaalan alueet on yhdistetty maisemakokonaisuudeksi. Alueeseen on liitetty muun muassa terveydenhoito-oppilaitoksen 1950-lukua edustavat rakennukset alueen länsireunalla. Aluekokonaisuus rajautuu pohjoisessa Kajaanintiehen, idässä Oulunsuuntiehen, etelässä Kaupunginojan pohjoispuoliseen kevyenliikenteenväylään ja lännessä Pohjantiehen.

Alueen historiaa

Lasaretinsaaren tilanpuutteen vuoksi lääninsairaala päätettiin 1937 siirtää Kontinkankaalle. Alueen piirustukset laati lääkintöhallituksen rakennustoimistossa arkkitehti Uno Ullberg 1938 – 39. Sairaala-alue valmistui 1944. Funktionalistiseen kokonaisuuteen suunniteltiin sairaalarakennuksen lisäksi henkilökunnan asuntoja, oppilaskoti sekä koulu, kappeli, ruumishuone ja talousrakennuksia. Kontinkankaan alueeseen kuuluu myös entinen invalidihuoltolaitos (1959) sekä 1970-luvulla rakennettu Kiviharjun kuntoutuslinikka. Nytemmin sairaalan rakennuksiin on remontoitu tilat kaupungin hyvinvointikeskukselle.

1957 sairaanhoitajaopistoksi muuttunut Diakonissalaitoksen Oulun terveystieteiden keskus

Lastentautien klinikka

siirtyi nykyiselle paikalleen Kontinkankaalla arkkitehti Uki Heikkisen suunnitteleminen rakennusten valmistuttua 1962. Myöhemmiltä nimiltään sairaanhoito-oppilaitos (1968) ja Oulun terveydenhuolto-oppilaitos (1988) jatkaa toimintaansa Oulun seudun ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan yksikkönä. Päärakennusten ja asuntolatornien sijoittelu ja kerrosluvut vastaavat vuoden 1959 asemakaavaa. Nykyinen asemakaava on vahvistettu 2005.

Lääketieteellisen tiedekunnan perustamisen (1960) jälkeen alettiin suunnitella Oulun yliopistollisen keskussairaalan perustamista. 1965 järjestetyn arkkitehtuurikilpailun voitti arkkitehti Reino Koivula. Sairaala valmistui vaiheittain 1970-luvulla, mutta sitä täydennetään ja korjataan jatkuvasti. Sairaalakokonaisuus koostuu lääketieteen osaloja palvelevista yksiköistä, jotka on paviljonkimaisesti liitetty toisiinsa, sekä tutkimuslaitoksista ja henkilökunnan asunnoista.

Kajaanintien varressa sijaitseva kaupunginarkkitehti Martti Heikuran suunnittelema Oulunsuun kansakoulu valmistui 1955. DI Eino Niemelän suunnittelema Oulunsuun keskikoulu rakennettiin samaan yhteyteen 1964, ja rakennuskompleksi laajennettiin lukiota varten 1969 arkkitehti A.E. Talvisaran suunnitelmien mukaan.

Kiviharjunlenkin varrella sijaitseva Kontinkankaan työkeskus, arkkitehti Sam Salveseinin suunnittelema entinen invalidihuoltolaitos ja proteesipaja, on valmistunut 1958. Kaksikerroksisen kapearunkoisen kivirakennuksen ikkunajako on säännöllisen nauhamainen.

OYS:n sairaala-alue kaupunginojan suunnalta

OYS:n henkilökunnan asuintalot

OYS:n huoltorakennuksia Kiviharjunkujan puolelta

Invaliidihuoltolaitos

Kontinkankaan aluekokonaisuuteen kuuluu lisäksi rakennuksia 1980 – 2010-luvuilta.

Käyttötarkoitus

Sairaalan ja hyvinvointikeskuksen lisäksi aluekokonaisuuteen kuuluu tutkimus- ja oppilaitoksia, henkilökunnan ja opiskelijoiden asuntoja, seurakuntatalo, työkeskus, paloasema sekä uusimpana monitoimikeskus, jossa peruskoulun lisäksi toimii Kastellin lukio, aikuislukio ja kirjasto. Kastellin yhtenäisperuskoulun ja lukion muutettua Kastellin monitoimikeskukseen on Oulunsuun koulun käyttötarkoitus vielä avoin.

Rakennettu ympäristö

Kaupunkirakenteessa Kontinkangas ja Oulun yliopistollinen sairaala sijaitsevat keskeisen sisään tuloväylän Kajaanintien varressa ensimmäisen lähiökehän ulkopuolella.

Kontinkankaan katunäkymiä hallitsevat väljästi maastonmuotoja myötäilevät vaaleat rakennukset taustanaan korkeat männyt. Ensimmäisen vaiheen rakennukset edustavat funktionalismia aukotuksineen, niukkoine katoksineen ja parvekkeineen. Henkilökunnan asunnot, oppilaskoti ja koulu muodostavat porrastetun pitkän rakennuksen. Sairaalarakennus oli alun perin pohjaltaan T-mallinen. Entisen lääkärin asuintalon hienoja yksityiskohtia ovat sisäänkäynnit yläpuolisine parvekkeineen sekä takaoven sisäänkäyntien suojaseinäkkeet.

Terveydenhoito-oppilaitoksen, nykyisen Professorintien kampuksen ja Otokylä ry:n asuinkerrostalojen, punatiiliset rakennukset muodostavat metsäiselle ympäristölleen

harmonisen kontrastin. Vanhempi rakennuskanta on 1960-luvulta, mutta edustaa 1950-luvun pehmeää funktionalismia. Päärakennus on ansiokas tyyppinsä edustaja ja muodostaa yhdessä asuntolarakennusten kanssa selkeän kokonaisuuden. Myöhäisempää rakennuskantaa edustaa muun muassa arkkitehti Heikki Taskisen suunnittelema osa Oulun terveydenhoito-oppilaitoksen uudisrakennusta (1991).

1970-luvun puolivälissä rakennettiin sairaalan läheisyyteen noin 500 asuntoa työntekijöille. Loivassa rinnemaastossa sijaitseva valkotiilisten tornitalojen ryhmä on näytävä. Sairaalakokonaisuuden yhteydessä sijaitsevat Arkkitehtitoimisto Pekka Laation suunnittelemat Medipolis-keskus (1992) ja Kastellin tutkimuskeskus (1993). Alueen huomattavimpia täydennyksiä ovat olleet arkkitehti Seppo Huttu-Hiltusen suunnittelema keskuspesula (1991), Arkkitehtitoimisto Holma & Vuoteenahon suunnittelema pysäköinti- ja hallintorakennus (2003) sekä Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy:n ja Arkkitehtiryhmä Reino Koivula Oy:n suunnittelema kirurgian avohoitotalo (2010). Rakennuksista uusin on Oulunsuuntien varteen 2014 valmistunut Arkkitehtitoimisto Lahdelma ja Mahlamäen suunnittelema Kastellin monitoimitalo.

Maisema

Aluekokonaisuus sijoittuu loivaan rinnemaastoon ja sen eteläpuolella avautuu avoin vihervyöhyke. Kontinkankaan identiteetille ovat tunnusomaisia pohjoisosan selänteen rakennusten lomassa kasvavat männiköt, jotka antavat leimansa katunäkymille. Alueen eteläosassa virtaavan Kaupunginojan lehtipuustoinen reunavyöhyke vaikuttaa luonnontilaiselta. Muuten eteläosan viheralueille avautuu laajoja näkymiä.

Näkymä OYS:n autoramppien alta pohjoiseen

Lääketieteen tiedekunnan laitosrakennus 1

Kontinkankaan kappeli ja ruumishuone sekä talusrakennus

Alueen arvot

Aluekokonaisuuteen sisältyy runsaasti arkkitehtonisia, historiallisia ja oululaiseen identiteettiin liittyviä arvoja. Kontinkankaan sairaala-alue on yhtenäisenä suunniteltu ja rakennettu 1930 - 40-luvun kokonaisuus. Alue on säilyttänyt yhtenäisen ilmeensä. Yksinkertaiset rakennukset sijoittuvat kauniisti puuston lomaan kumpareelle. Rakennuksissa on hienovaraisia aikakaudelleen ominaisia yksityiskohtia. Punatiiliset sairaanhoito-oppilaitoksen rakennukset muodostavat yhtenäisen 1950-luvun pehmeää funktionalismia edustavan kokonaisuuden. Myöhempi täydennysrakentaminen on tehnyt ympäristöstä kerroksellisen.

Oulun yliopistollisen sairaalan rakennukset ja laaja vihervyöhyke niiden eteläpuolella muodostavat vaikuttavan vastakohtaparin. Valkoinen, rinteen laelle sijoittuva sairaalokokonaisuus ja sitä palvelevat muut rakennukset sekä avoin maisema suurten teiden risteyksessä toimii sisääntulonäkymänä Oulun keskustaan. Aluekokonaisuuden koulu- ja oppilaitosrakennukset Oulunsuun kansakoulusta ja sairaanhoito-oppilaitoksesta Kastellin monitoimikeskukseen edustavat pitkää aikajaksoa pohjoissuomalaisen koulun historiassa.

Suunnittelutilanne

Suurella osalla aluekokonaisuutta on voimassa 1990- tai 2000-luvuilla laaditut asema-kaavat. Rakennuskanta ja viheralueet on inventoitu ja arvotettu 2013 – 2014. Alueella on vireillä useita kehittämishankkeita.

Kontinkankaan sairaala Kiviharjuntien suunnalta

Kontinkankaan hoitajien asunto, oppilaskoti sekä oppilaskoulu

Suosituks

Kontinkankaan alueesta on laadittu koko alueen kattava kulttuuriympäristön ja viheralueiden inventointi ja arvottaminen, lisäksi monista erillisistä kohteista on tehty rakennushistoriallinen selvitys. Alueen suunnittelussa tulee kaikilla tasoilla ottaa huomioon laaditut selvitykset ja arvottaminen.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Arvokkaita alueita Oulussa osa II, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Rakennussuojelutyöryhmä, 2001

Kontinkangas, Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2013 – 2014, Oulun kaupunki, Asemakaavoitus, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy/Ramboll Finland Oy, 2014

Kontinkankaan sairaala – Rakennushistoriaselvitys, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2006

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulun sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksen vanha päärakennus, Rakennushistoriallinen selvitys, Mikkonen arkkitehdit Oy, 2004

Oulunsuun kansakoulu, Rakennushistoriaselvitys, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2008

Oulun yliopistollisen sairaalan ja Oulun yliopiston Kontinkankaan kampuksen rakennushistoriaselvitys 2014, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2014

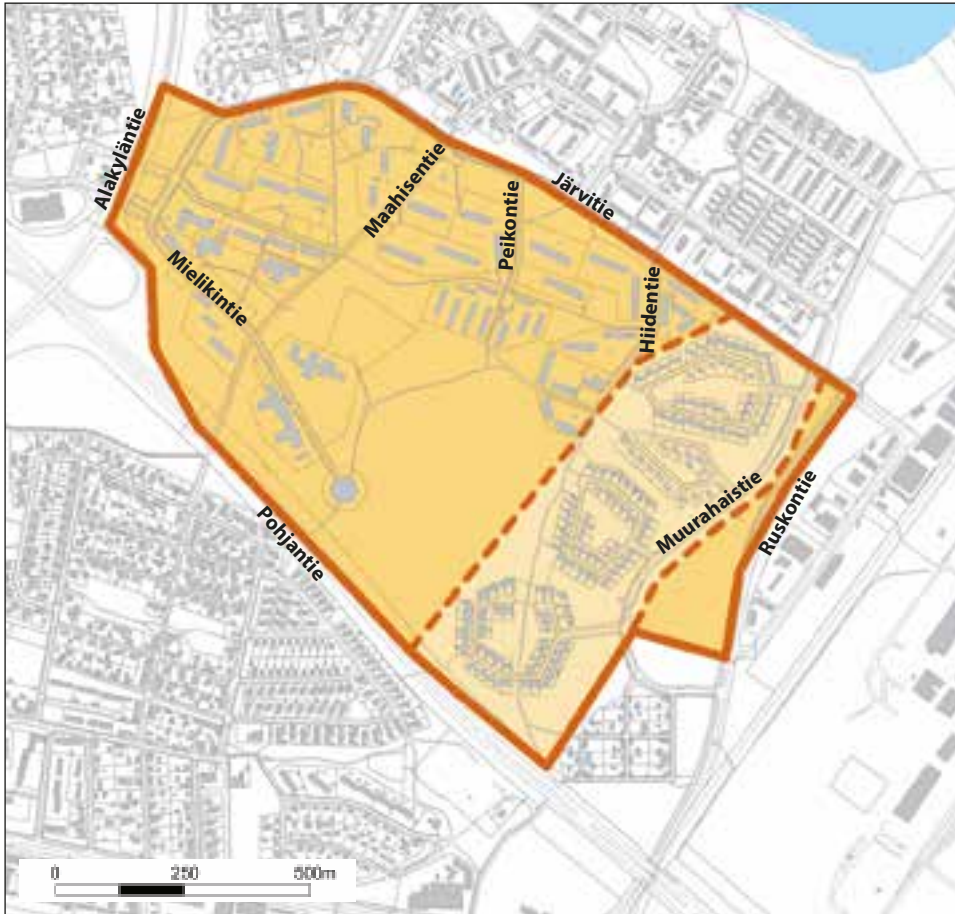
Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Terveydenhuolto-oppilaitoksen asuntolat

Terveydenhuolto-oppilaitos

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Alkuperäisyys
Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Puolivälinkangas on alkuperäisten suunnittelutavoitteiden mukainen rakennuskannaltaan ja viheralueiltaan merkittävä metsälähiö. Runsaat arkkitehtoniset arvot kruunaa arkkitehti Juha Leiviskän suunnittelema Pyhän Tuomaan kirkko ja maamerkinä toimiva rakenteellisesti innovatiivinen vesitorni.

Pyhän Tuomaan kirkko (valokuvat Puolivälinkankaan inventointiraportti, 20112)

As Oy Ahkerasalpa

As Oy Peikonpolku

As Oy Peikontie 3

As Oy Pyykösjärvi

Sijainti

Puolivälinkangas sijaitsee kolmisen kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen puolitiessä keskustasta Linnanmaan yliopistoalueelle.

Rajaus

Alue rajautuu lännessä Alakyläntiehen, pohjoisessa Järvitiehen, idässä Ruskontiehen ja etelässä E4-valtatiehen eli Pohjantiehen.

Alueen historiaa

Puolivälinkangas oli 1960-luvulle saakka pienten teiden halkomaa mäntykangasta ja viljelysarkoja lukuun ottamatta 1920-luvulla rakentuneita Ylä-Siirtolan asuinkortteleita. Ensimmäisen kerran asuinalue esitettiin Otto-livari Meurmanin ja Aarne Ervin laatimassa Oulun yleiskaavassa vuodelta 1952. Tässä englantilaiseen puutarhakaupunkiaatteeseen perustuvassa suunnitelmassa Puolivälinkangas rajattiin omaksi, kylläkin vielä nimettömäksi 1500 asukkaan lähiökseen. Irma Mikkosen ja Heimo Kautosen 1960 laatimassa yleiskaavassa Puolivälinkangas ja Pyykösjärvi muodostivat 6000 asukkaan asuinalueen. Alueen nykyinen rakenne perustuu Pentti Aholan 1963 laatimaan asemakaavaan, jonka periaatteita ovat liikenteen ulkoasuyttöperiaate, kattava kevyenliikenteen verkosto ja luonto osana asuinuutta. Paulaharjun koulua (1962) lukuun ottamatta lähiö rakennettiin 1965 - 1975. Alkuperäinen asemakaava on voimassa noin puolella tarkastelualueesta. Kaavamuutokset ovat koskeneet erityisesti alueen länsiosaa ja julkisten rakennusten alueita. Viimeisin kaavamuutos tehtiin 2007 senioriasuntojen rakentamiseksi Mielikintielle koulua vastapäätä.

Käyttötarkoitus

Puolivälinkangas on asunalähiö. Julkiset rakennukset – Paulaharjun koulu kirjastoinen, Pyhän Tuomaan kirkko seurakuntasaleineen, päivittäistavarakauppa, päiväkotit, nuorisotalo, palvelutalo Metsolankartano sekä ravintola - sijaitsevat lähiön länsiosassa. Järvitien varressa on grillikioski ja idempänä yksityinen päiväkotit. Keskuspuisto, pyöräteiden ja ulkoilureitin halkoma Odessanpuisto, käsittää reilun neljänneksen koko lähiön pinta-alasta.

Rakennettu ympäristö

Arkkitehtuurikilpailuun (1970 – 1971) pohjautuva toiminnallinen keskus sisältää seurakunta- ja liikekeskuksen. Sen yhtenäinen ilme on syntynyt punatiilisistä julkisivuista. Tunnetuimmat rakennukset ovat akateemikko Juha Leiviskän tuotannon keskeisiin töihin lukeutuva Pyhän Tuomaan kirkko (1975) sekä rakenneratkaisuiltaan kiinnostava ja edistysellinen sienimäinen betoninen vesitorni (1969).

Kirkkosuunnitelman ”vapaa sommittelutapa ja herkkä suhtautuminen maastoon ja puustoon” vakuutti palkintolautakunnan. Sisätilat vaikuttavatkin jatkuvan ympäröivään luontoon, ja katto- ja sivuikkunoista tulviva valo leikkii korkeissa saleissa. Sisustuksessa yhdistyvät valkoiseksi maalattu puu ja betoni sekä luonnonvärinen puu. Kokonaisuutta täydentää tilasta toiseen jatkuva taiteilija Hannu Väisäsen Elämän seppelitemperamaalaus sekä kirkkotekstiilien sarja. Kirkko- ja seurakuntasalit ovat yhdistettävissä 700 hengen kokoustilaksi.

Puolivälinkankaan keskusta

As Oy Peikontie 5

As Oy RM-Maahisentie

As Oy Viisas-Salpa

Puolivälinkankaan vesitorni (Anja Röpelin)

Vesitorni on Kaupungin rakennustoimiston, Suunnittelu Oy E. Niemelän sekä Maa ja Vesi Oy:n suunnittelema. Torni on 55 m korkea, vesisäiliön tilavuus on 6000 m³. Matkailulautakunnan ehdottamasta näköalakahvilasta luovuttiin jo suunnitteluvaiheessa, mutta kattoterassi oli avoin yleisölle 1980-luvun lopulle saakka. Kahvilasta muistuttavat portaikon ulkokehällä sijaitsevat kymmenen tasannetta. Maikkulan vesitornin (1993) suunnittelussa on otettu mallia Puolivälinkankaan vesitornista.

Martti Heikuran suunnittelemaa ja Samuli Paulaharjun mukaan nimettyä punatiilistä koulua on laajennettu myöhemmin alkuperäisiä mittasuhteita ja materiaaleja mukailen.

Odessan puistoa ympäröivät asuinalueet voidaan jakaa itäosan pientalosaluihin sekä pohjoisosan ja Mielikintien kerrostalovyöhykkeisiin sekä keskiosan rivitalokortteleihin. Osa-alueilla on oma luonteensa ja selkeät erityispiirteet. Korkeimmat rakennukset sijoittuvat lähiön länsi- ja luoteislaidalle, yksikerroksiset pientalot puolestaan itä-kaakkoon.

Muurahaistiestä erkanevien asuinkatulenkkiä varrella on edustava joukko lukuisten suunnittelijoiden pientaloja vuosilta 1964 – 1972. Osa niistä on ainutkertaisia ja osa muunnelmina toistuvia tyyppitaloja. Talot ovat puu- ja tiiliverhoiltuja. Paikoin rakennuskannan eheys on alkanut rikkoutua muutosten vuoksi, mutta kokonaisuutena asuinsolut ovat säilyttäneet ominaispiirteensä ja alkuperäisen yhtenäisyytensä.

Kerrostaloista ensimmäisenä rakennettiin Märta Blomstedtin ja Olli Penttilän suunnittelema Asunto Oy Hiidentie 3. Edustavasti aikaansa ilmentävät lisäksi muun mu-

assa Eero Laurin suunnittelemaat Peikontien ja Maahisentien kerrostalot, Savolainen & Torvikosken kerrostalot Maahisentien itäpuolella sekä Uki Heikkisen suunnittelemaat Maahisentien kahdeksankerroksiset asuinkerrostalot. Edellä mainitut kerrostalot ovat valmistuneet vuosina 1965 – 1972. Pääosin valkoisiksi rapattuihin ja nauhaikkunoin sommiteltuihin julkisivuihin on peruskorjausten yhteydessä tehty pieniä muutoksia, mutta yleisesti ottaen rakennukset ovat hyvin säilyttäneet alkuperäiset ominaispiirteensä. Kerrostaloalueet ovat väljiä, vaikka myöhemmin rakennetut piharakennukset paikoin sulkevat näkymiä. Katutilan avaruutta korostavat rakennusten ja kadun väliin sijoittuvat paikoitusalueet, mikä toisaalta mahdollistaa laajojenkin sisäpihojen rauhoittamisen oleskelulle.

Peikontien päässä sijaitsevista rivitalokortteleista toinen on toteutettu Myyntiyhdistys Puutalon tyyppitaloin ja toinen Savolainen & Torvikosken piirustusten mukaan. Talot ovat säilyneet ominaisuuksiltaan ja mittakaavaltaan yhtenäisinä.

Pihojen liittyminen ympäröivään luontoon sekä juohevat yhteydet pyöräteille ja niitä pitkin keskukseen ovat edelleen vallitseva piirre koko Puolivälinkankaalla.

Maisema

Puolivälinkankaan lounaisosassa erottuva ja vedenjakajana toimiva moreeniselänne on Oulun loivapiirteiseen maisemaan suhteutettuna merkittävä. Tämä mannerjäätiköstä muistuttava drumliini, jonka korkeimmalla kohdalla vesitorni sijaitsee, on pääosin Odessan puiston rakentamatonta mäntykangasta.

Paulaharjun koulu

Asuinsolujen pientaloja

Tyypitalo C

Tyypitalo Cp

Tyypitalo Markuntalo

Lähiön pohjois- ja itäosa on ollut ennen rakentamista Pyykösjärven viljeltyä peltoaukeaa, jonka sarkaojista muistuttavat Menninkäisenpuiston koivurivit. Paulaharjun urheilukentän kulmassa on umpeen soistunut lampi. Maisemalle on tyypillistä pihoilakin säilyneet pilarimaiset männyt. Kookas puusto on tärkeä myös alueen identiteetille. Metsäisen luonteen ja rehevän kasvillisuuden vuoksi viheralueet ovat maisematilaltaan enimmäkseen suljettuja. Puistojen kautta johdettuja jalankulku- ja pyöräteitä pitkin ovat keskustan palvelut saavutettavissa miltei joka suunnalta ilman kadun ylittämistä. Lähiön itäosassa Muurahaispuistossa on kaupungin rakentama koira-aitaus. Puolivälinkangasta rajaa lounaassa Pohjantietä vastaan kasvillisuuden avulla maisemoitu meluvalli.

Alueen arvot

Muutoksista huolimatta Puolivälinkangas on alkuperäisten suunnittelutavoitteiden mukainen, aikakautensa suunnitteluihanteita ansiokkaasti ilmentävä metsälähiö. Merkittävin rakennus on Pyhän Tuomaan kirkko. Ehdoton maamerkki on moottoritielle näkyvä vesitorni. Muita maamerkkejä ovat Maahisientien kahdeksankerrosiset asuin-kerrostalot.

Rakennuskannaltaan erittäin merkittäviksi arvoitettiin inventoinnin aikaan vielä paikalla ollut 1970-luvun liikekeskus, koulu pihoineen, edellä mainittu "kasikoiden" alue, Eero Laurin suunnittelemat Peikon- ja Maahisientien asuin-kerrostaloalueet, Blomstedtin ja Penttilän suunnittelemat Hiidentientien kerrostalot sekä itäosan pientalosilmukat. Paulaharjun koulu on paikallisidentiteetiltään merkittävä koko Oululle.

Inventoinnissa 2012 havaitut Puolivälinkangasta kuvaavat tunnistettiin aluekokonaisuuden keskeisimmiksi arvoiksi myös Arvokkaat alueet Oulussa 2015 –hankkeessa. Liikekeskuksen päivittäistavarakaupan korvaaminen uudella (2013), vain Mielikintien suuntaan aukeavalla liikerakennuksella hämärsi alkuperäiseen kilpailuehdotukseen sisältyneen pikkutorin toimintaidean.

Viheralueet ovat arvokkaita olennaisena osana alueen kaavoituksen alkuperäistä kokonaisuutta. Lisäksi ne mahdollistavat kattavan kevyen liikenteen verkoston. Alueen mäntymetsäinen luonne on hyvin säilynyt.

Suunnittelutilanne

Alkuperäinen asemakaava on voimassa Puolivälinkankaan pohjois- ja itäosan asuin- ja viheralueilla.

Suosituks

Alueelle tulee laatia täydennysrakentamisen rakentamistapaohjeet, rakennusten korjaustapaohjeet sekä julkisten alueiden hoito-ohjeet.

Lähteet

Puolivälinkangas, rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2012, Rakennussuojelutyöryhmä, Oulun kaupunki, 2012

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Hyttystien omakotitaloja

Aluerajaus 1:15000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
Intensiteetti

Ruutukaavakeskusta on Oulun kaupungin syntyhistorian kehto, joka sisältää valtakunnallisia, maakunnallisia ja paikallisia kulttuuri- ja rakennushistoriallisia arvoja. Keskusta on itseoikeutetusti kaupunkikulttuurin ja oululaisen toimeliaisuuden sykkivä sydän.

Torinranta Kiikelinsaarelta (Oulun kaupunki)

Maakunta-arkisto Rautatiekadun suunnalta

SOK:n keskusvarasto- ja toimistorakennus

Sijainti

Ruutukaavakeskusta sijoittuu kaupunkirakenteessa radan, joen ja meren yhtymäkohtaan Oulujoen suistoon.

Rajaus

Aluerajaus käsittää vanhan ruutukaavakeskustan ympäristöineen Heinäpästä Myllytullin eteläosaan ja torin rannasta rautatiehen. Alue on laaja ja sisältää monelta aikakaudelta peräisin olevia osa-alueita ja rakennuksia. Rajaus osoittaa samalla tulevan keskusta-alueen moderniin rakennuskantaan keskittyvän inventoinnin alueen.

Alueen historiaa

Oulun ensimmäinen asemakaava laadittiin 1651, kun maanmittari Claes Claesson suoritti "regulariteetin" eli kaupunkialueen kartoituksen ja katujen uudelleen järjestämisen. Oulun keskusta uudistivat suuret tulipalot 1652, 1705, 1773 ja 1822. Ehrenströmin ja Engelin 1824 laatimassa asemakaavassa esitettiin empiren ihanteiden mukaisesti väljät katutilat ja kaupunginoja säilytettäväksi luonnonmukaisena. Laajan 1882 kaupunkipalon jälkeen kaupunkirakennetta ohjasi vuoden 1908 asemakaava, jonka laatijoina olivat muun muassa Alexander Brandt, Victor J. Sucksdorff ja Bertel Jung.

Kaupungin keskusta tuhoutui pahoin talvi- ja jatkosotien pommituksissa, mistä seurasi mittava jälleenrakennustyö. Tuon ajan merkittävä kaava oli arkkitehtien Otto-livari Meurmannin ja Aarne Ervin laatima asemakaavan muutos 1947. Avoimen kaupunkira-

kenteen tavoitteiden mukaisesti keskustasta muodostettiin arvokas puistojen sarja, johon julkiset rakennukset sijoittuvat, ja katuverkko jäsenettiin pää- ja sivuväyliin. Nämä periaatteet näkyvät kaupunkirakenteessa edelleen.

Ruutukaavakeskustaan osittain sisältyvät Kaupunginojan varren puistovyöhyke, Oulun rantakortteleiden julkinen kaupunkitila sekä Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzenin puisto ovat valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä (RKY 2009). Jälleenrakennuskauden korttelit Tuomiokirkon läheisyydessä sekä 1960- ja 1970-luvuilla uudistettu Heinäpää kuuluvat paikallisesti arvokkaan alueen rajaukseen.

Käyttötarkoitus

Alueelle sijoittuu kaupunkikeskustan tyypillisiä toimintoja: hallinnollisia, kaupallisia ja kulttuuripalveluita. Keskustassa on myös paljon myös asuntoja.

Rakennettu ympäristö

Alue sisältää runsaasti eri-ikäistä rakennuskantaa. Vanhinta kerrostumaa on Lääninhalituksen, Lyseon ja Tuomiokirkon muodostama vanha monumentaalikeskus Franzénin puiston ympärillä. Rantakadun korttelit on rakennettu vuoden 1882 palon jälkeen. Kokonaisuuteen kuuluvat 1901 valmistunut kauppahalli sekä torialueen ranta-aitat. Hallituskadulla Rantakadun ja Torikadun välillä on yhtenäinen, uusrenessanssin piirteitä sisältävä katutila. Kirkkokadulla on keskustan kaupunkimaisin katutila, jonka rakennukset ovat pääosin 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Jälleenrakennuskaudella

Näkymä Lyötnypuistosta etelään

Terveysasema, entinen Keskuskansakoulu

Näkymä Saaristonkatua luoteeseen

keskustaan rakennettiin merkittävästi Meurmann-Ervin asemakaavanmuutoksen perusteella. Rantakatu sekä kirjasto- ja teatteritalon ja hotellirakennuksen sisältävä uusi monumentaalikeskus toteutettiin osittain Marjatta ja Martti Jaatisen kilpailuvoiton (1966) perusteella.

Keskusta-alueen rakennuskantaa on jatkuvasti korjattu, laajennettu ja täydennetty sekä osin myös purettu. Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelman 2020 (MALI 2020) esittämistä toimenpiteistä toteutetaan parhaillaan kuuden keskeisen korttelin mittavaa uudistamista. Pakkahuoneenkadun, Uusikadun, Saaristonkadun ja Torikadun rajaamalle alueelle on asemakaavoilla mahdollistettu runsaasti rakennusoikeutta kaupallisille palveluille, toimitiloille sekä asunnoille. Liikennenympäristön osalta MALI:ssa esitetyistä toimenpiteistä Torikadun joukkoliikennekatu on toteutettu ja kallioparkki Kivisydän valmistuu syksyllä 2015.

Maisema

Ruutukaavakeskusta rajoittuu Oulujoen suistoon, jonne avautuu hienoja näkymiä useasta paikasta. Pokkitörmä, tuomiokirkon ympäristö ja suistoon laskeva Kaupunginoja saavat aikaan poikkeuksellista vaihtelua muutoin tasaiseen maisemaan. Kaupunginajan varren puistovyöhyke muodostaa ruutukaavakeskustaan diagonaalisen viheryhteyden.

Heinätorin koulu ja puisto (Oulun kaupunki)

Alueen arvot

Ruutukaavakeskusta sisältää Oulun vanhimmat kaupunkirakenteen elementit. Siellä on niin valtakunnallisesti, maakunnallisesti kuin paikallisestikin merkittäviä kulttuurihistoriallisia, rakennustaiteellisia ja maisemallisia arvoja. Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksessä (2007) on suurella osalla keskustaa määritelty alueet, joilla kulttuurikerrokset ovat todennäköisesti säilyneitä. Arkeologiselta merkittävyydeltään tarkastelualueen korttelit on jaettu kahteen luokkaan.

Suunnittelutilanne

Keskustan alueella on vireillä useita asemakaavan muutoksia. Kaavamutosten yhteydessä on laadittu kortteli- ja rakennuskohtaisia rakennushistoriaselvityksiä. Keskustan kokonaisuutta on tarkasteltu muun muassa Uuden Oulun yleiskaavan pohjaksi laaditussa Kaupunkikuvaselvityksessä (2013).

Suosituksukset

Alueelle suositellaan laadittavaksi kokonaissuunnitelma, johon sisältyy erityisesti modernin rakennuskannan inventointi ja arvottaminen.

Näkymä Uusikadun ja Kauppurienkadun risteyksestä

Otto Karhin aukio Isokadun ja Pakkahuoneenkadun kulmassa

Hallituskatu 20-24

Ojakatu 2

Ojakatu 1

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelma MALI 2020, Oulun kaupunki, Esisuunnittelijat Oy, Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Oy, Tuomas Santasalo Ky, 2001

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologinen inventointi, Tiia Ikonen&Teemu Mökkönen, Museovirasto, 2002

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys, Titta Kallio-Seppä, Museovirasto, 2007

Oulu - Arkkitehtuurin opaskartta, Oulun kaupunki, 2005

Vanha poliisilaitos, Torikatu 8

Rotuaari (Oulun kaupunki)

Hallituskatu 17

Panoraama Kirkkokadulta kohti kaupungintaloa

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Intensiteetti
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Uistintien alue edustaa laadukasta 1970-luvun alkupuolen asuntorakentamista suurehkoine omakoti-, pari- ja rivitaloineen. Pyykösrannan puisto pyöriteineen ja uimarantoineen on vuoden ympäri merkittävä virkistysalue.

Uistintie 6

Haukitie 17-21

Sijainti

Uistintie ympäristöineen sijaitsee viitisen kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen ja kuuluu Pyykösjärven asuinalueeseen ja Puolivälinkankaan suuralueeseen.

Rajaus

Uistintien alue ulottuu Pyykösrannasta Uistintien eteläpuolen kortteleihin ja niiden takaisin Hauki- ja Ahvenpuistoon. Länsiosassa rajoina ovat uimarannalle johtava Kivennuoliainen, Vapatie ja Haukikuja.

Alueen historiaa

Pyykösjärven asuinalue esiintyi omana lähionään Meurmann-Ervin yleiskaavassa 1952. Ensimmäinen asemakaava alueelle laadittiin 1960-luvulla. Uistintien eteläpuolen rivitalot rakennettiin 1970 – 1976 ja järvenpuoleiset omakoti- ja paritalot 1973 – 1978. Haukitien pohjoispään ketjutilat valmistuivat 1975 – 1978.

Käyttötarkoitus

Uistintien rivi- ja omakotitalot ovat kaikki alkuperäisessä käytössään asuintoina. Pyykösjärven rannan virkistysalueella on yleinen uimaranta ja rantaa myötäilee valaistu pyörätie.

Rakennettu ympäristö

Yksi- ja kaksikerroksiset asuinrakennukset reunustavat Uistintietä tiiviisti. Kookkaat omakotitalot loivasti polveilevan pitkän kadun pohjoisreunalla ja vastapäiset etelä-

Uistintie 1

reunan rivitalokorttelit yhdessä kadunvarsipuuston kanssa tekevät Uistintien katunäkymästä intensiivisen ja sopusointuisen. Laajahkot puustoiset viheralueet aukeavat rakennusrivistöjen takana rajaten tarkastelualueen selkeäksi omaksi kokonaisuudeksi.

Haukitien keltatiiliset kaksikerroksiset asuintalot ovat rakennusmestari T. Lammassaaren, rakennusinsinööri L. J. Tervon ja suunnitteluinsinööri E. Rantaisen suunnittelemat. Uistintien omakotitalot ovat rakennusinsinööri Antti Anttisen, Arkkitehtuuritoimisto Risto Harjun, Rantaisen, arkkitehti Veikko Juntusen, rakennusmestari Tapani Pentikäisen, arkkitehti Seppo Kanniaisen sekä rakennusmestari Veli Koskelan suunnittelemat. Omakotitalojen katujulkisivuille ja aitauksille on ominaista valkoinen tiili ja betoni sekä tummat puu. Rivitaloissa on tyypillistä vaalea tiiliverhottu alakerta ja värikäs puuverhottu yläkerta. Rivitalot ovat P. Purontakasen ja R. Meriläisen, Antti Anttisen, arkkitehti Veli Karjalaisen, rakennusmestari M. Hiltusen sekä Arkkitehtuuritoimisto Veijo Kerolan suunnittelemat.

Maisema

Yleispiirteiltään tasainen maasto viettää loivasti kohti Pyykösjärven rantaa pohjoiseen. Pyykösrannan puisto on vanhaa peltomaata, josta muistuttavat paikoin sarkaojien suuntaiset koivurivit.

Rannan jalankulkurailta aukeavat näkymät ympäri järven, joka on tunnettu kalaisuudesta ja rikas linnustostaan. Hauki- ja Ahvenpuistossa kasvaa koivuja, pihlajia ja korkeita mäntyjä.

Uistintie 10

Panoraama Uistintieltä

Uistintie 8

Alueen arvot

Lähes alkuperäisessä asussaan säilyneet Haukitien pohjoisosan ja Uistintien rakennukset edustavat ansiokkaasti aikansa asuntosuunnittelua ja toteutusta. Asuinkorttelit yhdessä niitä ympäröivien ja järven rantaan ulottuvien viheralueiden kanssa muodostavat intensiivisen arvokkaan kokonaisuuden.

Suunnittelutilanne

Suurimmalla osalla Uistintietä on voimassa asemakaava vuodelta 1969.

Suosituksukset

Alueelle tulee laatia alueen ominaispiirteet huomioonottavat rakentamis- ja korjausta-paohjeet sekä julkisten alueiden hoito-ohjeet.

Lähteet

Arkkitehti-lehti, 3/1972

<http://kartta.ouka.fi/ims>

Oulun kaupungin paikkatieto- ja rekisteriaineistot

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Uistintie 1

Uistintie 6

Uistintie 4

Uistintie 3

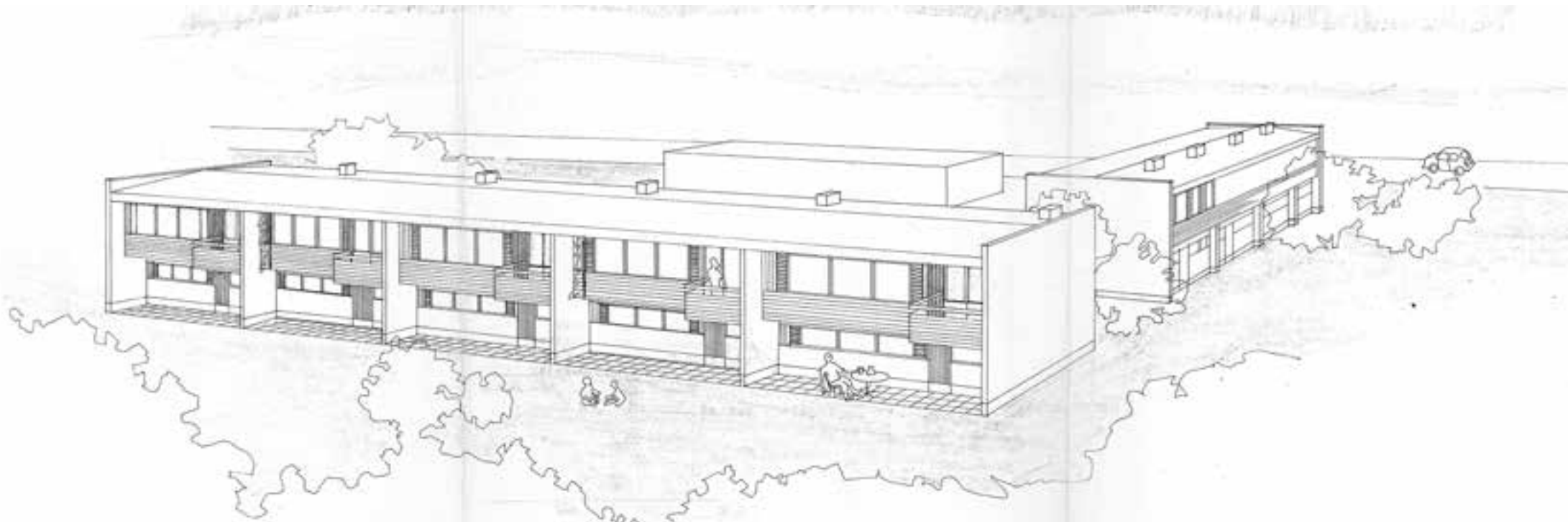
Uistintie 13

Uistintie 15

Uistintie 19

Asunto Oy Järviuistin, perspektiivikuva, Ark. Yo Veli Karjalainen (Oulun rakennuslupakuva-arkisto)

Näkymä Pyykösrantaan Järvenkorvantieltä

Näkymä Pyykösrannalta etelään

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön
 Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
 Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Välivainion itäosa on yhtenäisenä säilynyt matalien puurakenteisten omakotitalojen alue, joka edustaa ansiokkaasti myöhemmän jälleenrakennuskauden pienimittakaavaisia asuinalueita. Rakennukset kertovat tyyppitalojen historiaa.

Näkymä Haravatieltä

Näkymä Talvitien ja Kuokkatien risteyksestä etelään

Sijainti

Välivainio sijaitsee noin kaksi ja puoli kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen Pohjantien ja Talvitien välissä.

Rajaus

Viikate-, Harava-, Sirppi- ja Kuokkatien varrella sijaitsevat asuinrakennukset sisältävä alue rajautuu lännessä Talvitiehen, itäkoillisessa Pohjantiehen ja etelässä Castreninpuistoon.

Alueen historiaa

Talvisodan aiheuttamaan kasvaneeseen asuntotarpeeseen perustettiin valmistalojen ja rakennusten osien teollista markkinointia varten 1941 Puutalo Oy. Yritys kehitti tyyppitalomalliston, jonka taloista on tullut jälleenrakennuskauden tunnuskuva. Malliston pohjalta rakennettiin laajoja omakotitaloalueita. Karjasillan asuinalueella on muun muassa 26 Puutalo Oy:n suosittua Metsäkoto-taloa. 1955 muodostettiin Myyntiyhdistys Puutalo, jonka toiminta jatkui vuoteen 1979. Välivainion asuinalue on laaja yhtenäinen kokonaisuus, jossa esiintyy neljä erilaista Myyntiyhdistyksen tyyppitaloa.

Alue on rakentunut suhteellisen lyhyen ajan sisällä vuosina 1958 - 68. Poikkeuksia neljästä tyyppitalomallista alueella ovat Sirppitien ja Kuokkatien kulmauksessa sijaitseva viiden asunnon kaksikerroksinen pienkerrostalo (1968) sekä alun perin tasakattoinen omakotitalo (1967) Haravatien ja Sirppitien kulmauksessa.

Näkymä Viikate- ja Hankotien risteyksestä kaakkoon

Alueen rakennukset on Puutalo Oy:lle suunnitellut Risto Simi: "Mirjantalo" (1959), "Mairjantalo" ja "Taru Seppo" (1960) sekä "Matintalo" (1962). Näiden lisäksi arkkitehti Aatto I. Korhosen "Pähkinä" (1960) muodostaa laajan kokonaisuuden talotyyppien mukaan ryhmitellyllä alueella.

Taloihin on tehty järjestelmällisesti yhdenmukaisia ja alkuperäistä tyyliä noudattavia laajennuksia 1960-luvulla. Rakennusten kylmää varastotilaa on muutettu lämpimäksi ja kerrosalaa on kasvatettu runkoa pidentämällä. Muutokset sopivat alkuperäiseen talon henkeen ja tyyppitalo on edelleen tunnistettavissa. Yhtenäisestä laajentamistavasta on luettavissa tyyppitaloja suunnitelleen arkkitehti Kaj Englundin 1939 esittämä "kasvavan talon" idea, jossa rakennuksen laajentaminen on huomioitu jo suunnittelu- vaiheessa. Muutammat talot ovat säilyneet muutoksitta.

Käyttötarkoitus

Alueen rakennukset ovat asuintaloja.

Rakennettu ympäristö

Välivainion itäosa on yhtenäisenä säilynyt jälleenrakennuskauden asuntoalue, jonka katunäkymät ovat melko avarat. Kaduilla on oma tunnelmansa alueittain valittujen talotyyppien sekä rakennusten kaduittain vaihtelevan tonteille sijoittelun ansiosta. Tontit on rajattu puusäleaidoin, matalin metalliverkko- tai pensasaidoin.

Näkymä Haravatien ja Kuokkatien risteyksestä pohjoiseen

Kuokkatie 57

Näkymä Talvitietä pohjoiseen

Näkymä Viikatetieltä itään

Paikoin alkuperäisistä suunnitelmista poikkeavat laajennukset, katokset ja massiiviset lauta-aidat herättävät huomiota muutoin yhtenäisenä säilyneellä alueella. Välivainiolle näkyy Pohjantien takaa varsinkin iltavalaistuksessaan juhlava Puolivälinkankaan vesitorni.

Maisema

Maastonmuodoiltaan alue on tasainen. Tonttien ja pienten puistojen puusto on kasvanut täyteen mittaansa, valtalajeja ovat koivu ja pihlaja. Lisäksi alueella kasvaa vaahteroita, sembrämäntyjä, lehtikuusia ja metsäkuusia. Pensaista yleisimpiä ovat syreenit ja orapihlaja-aidanteet.

Alueen arvot

Vähäisin muutoksin yhtenäisenä säilynyt alue edustaa ansiokkaasti myöhemmän jälleenrakennuskauden pientaloalueita. Rakennuskanta kertoo tyyppitalojen markkinoille tulon alkuvaiheesta ja niiden käytön vaikutuksesta asuinympäristöön.

Suunnittelutilanne

Alueella on voimassa useita 1960-luvulla laadittuja asemakaavoja.

Suosituks

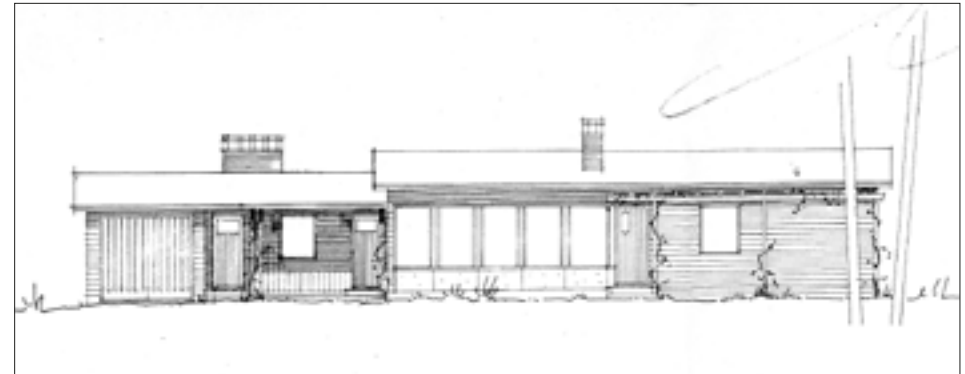
Alueelle tulee laatia ominaispiirteet huomioonottavat rakennusten korjaustapaohjeet sekä viheralueiden ja pihojen kunnostus- ja hoitosuunnitelma.

Lähteet

Karjasilta - Rakennetun ympäristön inventointi 2014, Oulun kaupunki, asemakaavoitus, 2015

Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan, Suomalainen pientalosuunnittelu jälleenrakennuskaudella, Kummala, Suomen rakennustaiteen museo, 2005

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Talotyyppi Matintalo

Kuokkatietä etelään

Kuokkatietä pohjoiseen

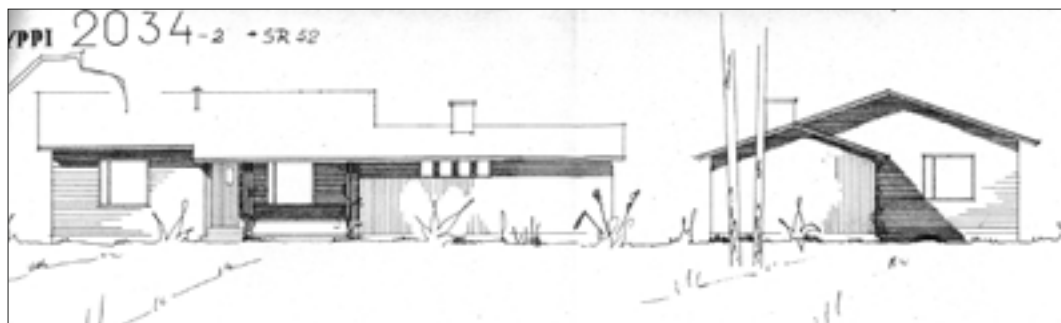
Kuokkatie 40

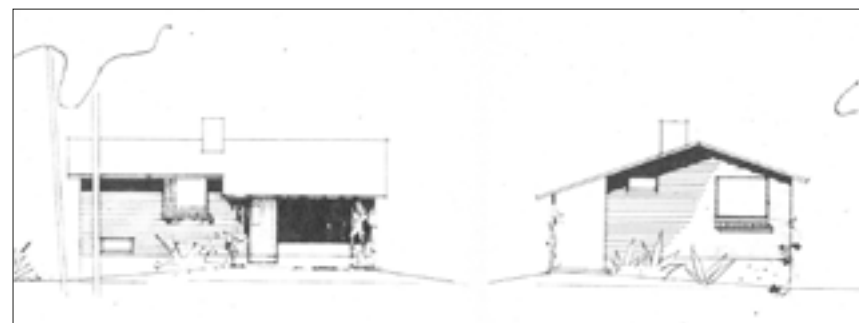
Viikatetie 18

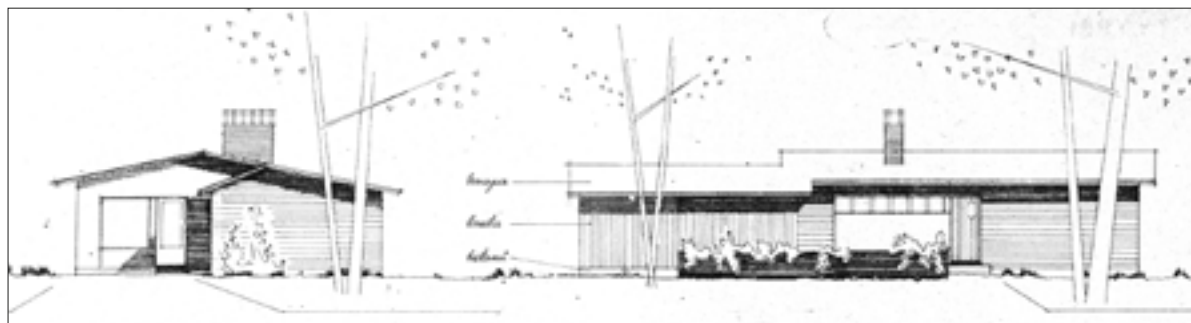
Sirpittie 23

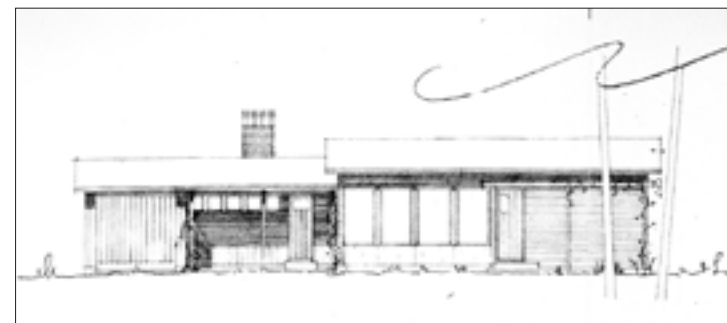
Talotyypitaru Seppo

Talotyypit Pähkinä

Talotyypit Mirjantalo

Talotyypit Maijantalo

Hankotien ja Kuokkatien risteys

Viikatetietä länteen

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Intensiteetti
Yhtenäisyys, liittyminen ympäristöön

Väikkylä kertoo Oulun opiskelijoiden asumisen ja kulttuurin historiaa. Arkkitehti Seppo Valjuksen suunnittelema pieni punatiilinen kampus on säilyttänyt ilmeensä ja metsäisen luonteensa ja liittyy intensiivisesti ympäröiviin virkistysalueisiin. Pikkukankaan puistoa juhlistaa kuvanveistäjä Laila Pullisen pronssiveistos.

Näkymä Väikkylänpolulta

Väikkylä Pikkukankaanpuiston suunnalta

Sijainti

Väikkylä sijaitsee Raksilan itäosassa moottoritien ja Kajaanintien vilkkaiden väylien kainalossa kilometri kaupungin keskustasta itään.

Rajaus

Alue rajautuu pohjoisessa Kajaanintiehen, idässä Pohjantietä myötäilevään Ylioppilaantiehen, etelässä Väikkylän ja Ouluhallin välissä olevaan pyörätiehen sekä lännessä Pikkukankaan puistossa mäenharjalle johtavaan kevyen liikenteen väylään.

Alueen historiaa

Oulun yliopiston ylioppilaskunnan rakennuttama Väikkylä oli Oulun kolmas opiskelija-asuntola samoihin aikoihin rakennetun Pohjankalevan (1969 – 1972) ja Domus Botnican (1958) lisäksi.

Opiskelijakylä rakennettiin kaupungin lahjoittamalle maalle 1966 – 1971. Arkkitehti Seppo Valjus oli opiskelijaryhmän kanssa 1963 voittanut asuntolan tontista ja Raksilan urheilupuistosta järjestetyn suunnittelukilpailun. Väikkylä toteutettiin voittajaehdotuksen pohjalta.

Alue on täydentynyt 2010 arkkitehtitoimisto Seppo Valjus Oy:n suunnittelemalla Vilentalon asuin- ja palvelurakennuksella. Alkuperäisestä Väikkylän suunnitelmasta on toteutumatta eteläosan 12-kerroksinen torni.

Kajaanintie 36

Ylioppilaantie 10

Käyttötarkoitus

Alueen rakennukset ovat edelleen opiskelijoiden vuokra-asuntoina. Niitä hallinnoivan Pohjois-Suomen opiskelija-asuntosäätiön logossa näkyy tyypillisimmän nelikerroksisen asuinrakennuksen pohjapiirros. Seitsemikerroksinen Väikkylä-talo toimii myös kesä-hotellina, ja sen juurella sijaitseva alkuperäinen matala ravintolarakennus on muutettu biljardisaliksi.

Rakennettu ympäristö

Punatiilinen rakennuskanta määrittää alueen identiteettiä. Asuntolat on peruskorjattu 1993 – 1995. Alue on säilyttänyt suunnitteluideansa hyvin muutoksissakin.

Kajaanintien varressa alueen koilliskulmauksessa sijaitsee 1964 rakennetut Keskus-osuuskunta Oulun Seudun Sähkön kaksikerroksinen toimitila- ja asuntolarakennukset, joiden julkisivut ovat valkotiiltä ja maalattua betonia.

Maisema

Väikkylä sijaitsee näkyvällä paikalla Raksilan urheilukeskuksen avoimessa maisemassa. Alueelle leimaa-antava on ympäristöstään jyrkähkösti kohoava Pikkukankaan nurmetettu maantäyttökukkula, jolla sijainnut mäkihyppytorni on purettu 1970-luvulla. Kumpua korostavat sen laella kasvavat kookkaat männyt, jotka koko opiskelijakylän alueella muistuttavat paikalla kasvaneesta kangasmetsästä. Toisaalta aluekokonaisuuden koilliskulmassa Kajaanintien ja Pohjantien välissä sijaitseva Valjuksenpuisto on

Näkymä Väikkylänpolulta

Näkymä Kuntoilijanpuistosta

jäänyt toteutukseltaan vaatimattomaksi.

Alueen arvot

Välkkylä kertoo pohjoissuomalaisen opiskelija-asumisen ja opiskelijakulttuurin historiaa. Varsinkin Pohjantieltä katsoen opiskelijakylä on maamerkki. Punatiilinen rakennuskanta määrittää alueen identiteettiä, ja materiaali on ominaista myös muille Seppo Valjuksen (1928 – 2014) töille.

Pieni kampus on säilyttänyt ilmeensä ja metsäisen luonteensa, ja täydennysrakentaminen on sopeutunut hyvin alkuperäiseen suunnitteluideaan. Alue liittyy intensiivisesti ympäristöönsä viheralueiden välityksellä, ja täyttemaista syntynyt kukkula talven pulkamäkineen on ollut aina olennainen osa Välkkylää ja virkistysaluetta.

Pikkukankaan puistossa on kuvanveistäjä Laila Pullisen opetusneuvos Yrjö Kallisen muistomeriksi suunnittelema pronssiveistos vuodelta 1986. Sitä ympäröivä muotoiltu nurmikumpare on osa taideteosta.

Alueen koilliskulmauksen asuin- ja toimitilarakennukset täydentävät kaupungin vilkkaan sisääntuloväylän varteen 1960-luvulla rakentunutta kokonaisuutta.

Suunnittelutilanne

Alueen asemakaavat ovat vuosilta 2009 ja 1998. Määräyksissä on otettu huomioon alueen arvot yhtenäisen kokonaisuuden säilymiseksi.

Kajaanintie 40

Kajaanintie 34

Suosituksukset

Alueelle tulee laatia ominaispiirteet huomioonottavat rakennusten korjaustapaohjeet ja viheralueiden hoitosuunnitelma.

Lähteet

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta, Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Pohjois-Suomen opiskelija-asuntosäätiön verkkosivut: <http://www.psoas.fi/kohteet/>

Ylioppilaantie 8

Kajaanintie 34

Vanhaa ja uutta Väikkylää

Talo 7, Ylioppilaantie 4

Väikkylän Pohjantien suunnalta

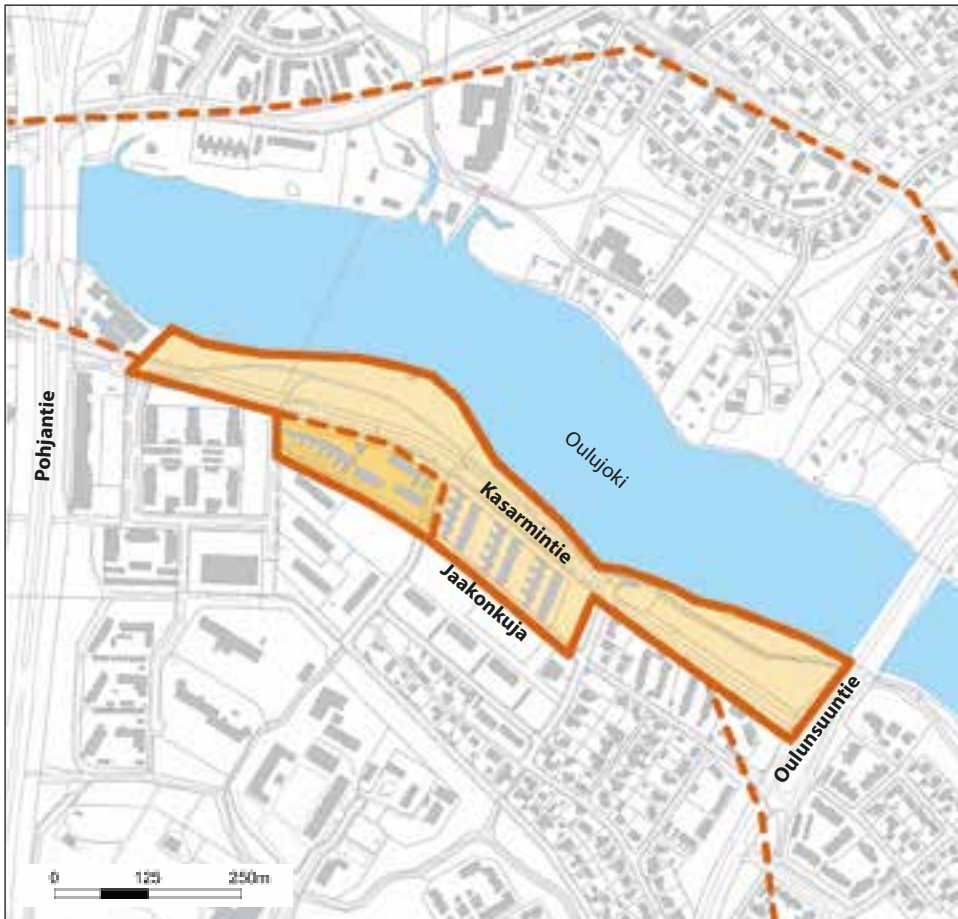
Kajaanintie 38 pihanäkymä

Kajaanintie 38B

Kajaanintie 38A

Aluerajaus 1:10000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Intensiteetti
Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys

Värtönranta rivitaloineen edustaa laadukasta 1970-luvun alun asuinrakentamista. Alueella on säilynyt asemakaavassa korostettu tiiviin ja matalan rakentamisen sekä avoimen jokirannan periaate. Vapaa puistomainen rantakaista joenmyötäisten reittien varrella on arvokas koko kaupungin virkistysalue.

Koirurannan kahvila, Kasarmintie 51

Näkymä Kursunpuistosta

Näkymä Värtönrannalta (Oulun kaupunki)

Sijainti

Aluekokonaisuus sijaitsee Värtön kaupunginosassa Oulujoen etelärannalla Pohjansillan ja Erkkolansillan välillä noin puolitoista kilometriä Oulun keskustasta koilliseen.

Rajaus

Värtönrannan aluekokonaisuus sisältää Oulujoen rantavyöhykkeen Kurkelanrannan vedenpuhdistamosta Erkkolansiltaan, Kasarmintien ja Jaakonkujan välissä sijaitsevat 1970-luvun rivitalokorttelit sekä niiden viereisen Kursupuiston. Alue on sisältynyt Arvokkaita alueita Oulussa I ja II -raporteissa käsiteltyyn Oulujokivarren kokonaisuuteen.

Alueen historiaa

Ennen rakentamistaan alue oli muutamia asuinpihapiirejä lukuun ottamatta avointa peltoa. Alue asemakaavoitettiin ja sen rakentaminen aloitettiin 1970-luvun alussa.

Käyttötarkoitus

Värtönranta on vihreä asuin- ja virkistysalue.

Oulujoen rantaa myötäilee vilkas kokoojakatu Kasarmintie sekä tien ja rannan välisellä kaistaleella kevyen liikenteen reitti. Koivurannan huvilassa toimii kesäisin kahvila. Värtön rannan kevyen liikenteen väylän ja joen välisistä nurmikentistä ja uimarannasta on muodostunut Oulun kaupungin suosituimpia kesäisiä ulkoilualueita. Rannassa on kaupungin vuokraamia venelaitureita.

Värtönrannan venepaikkoja (Oulun kaupunki)

Värtönranta keväturingossa

Jaakonkuja 1F

Rakennettu ympäristö

Kasarmintien eteläpuolella ovat arkkitehti Seppo Valjuksen 1971 - 72 suunnittelemat tiili- ja puujulkisivuiset kaksikerroksiset rivitalot. Rakennukset on sijoitettu ilmansuuntiin nähden suotuisasti ja siten, että asunnot avautuvat tien yli jokimaisemaan. Istuoksissa on kiinnitetty huomiota tonttien liittymiseen katu- ja puistoalueisiin. Rannan tuntumassa sijaitsee 1920 rakennettu Koivurannan huvila.

Paikallisesti arvokkaat alueet Oulussa 2015 -selvityksessä kokonaisuuteen liitettiin edellä mainittujen kortteleiden länsipuolella sijaitsevat arkkitehti Uki Heikkisen ja arkkitehti Risto Harjun suunnittelemat 1973 valmistuneet kaksikerroksiset elementtirakenteiset rivitalot. Ulkoasultaan Valjuksen suunnittelemista taloista erottuen ne jatkavat samaa avoimen rantavyöhykkeen ja matalan rivitalorakentamisen tyyppiä.

Maisema

Ranta-alueella maasto laskeutuu loivasti kohti Oulujokea. Kasarmintieltä avautuu tasaisen nurmialueen yli avara näkymä joelle ja vastapäiselle rannalle, jossa näkyy Laanilan teollisuusalueen ranta saunoineen. Värtön hiekkainen uima- ja matonpesuranta syvenee jyrkähkösti.

Alueen arvot

Alueella on säilynyt alkuperäinen tiivinen ja matalan asuinrakentamisen ja avoimen rannan periaate. Kaupungin keskustan liepeille sijoittuvan vapaan jokirannan arvo on aikaa myöten yhä korostunut. Rakennuskannan ja maiseman näkökulmasta alueen

Jaakonkuja 1A

intensiteetti on merkittävä. Koivurannan huvila on maakunnallisesti merkittävä kulttuuriympäristökohde.

Erkkolansillan ja Pohjansillan välinen avoin rantavyöhyke luo vastakohtaparin rakennetulle ympäristölle ja kiinnostavan sisääntulonäkymän kaupungin keskustaa jokitäältä idästä lähestyväälle.

Suunnittelutilanne

Rivitalokortteleiden asemakaavat ovat vuosilta 1972 ja 1973 ja ranta-alueen vuosilta 1983 ja 1985. Koivurannan huvila on suojeltu kaavamerkinnällä sr-5. Määräyksen mukaan rakennuksessa saa tehdä käyttötarkoituksen edellyttämiä muutoksia, mutta rakennusta ei saa korvata uudella.

Suosituks

Alueelle tulee laatia ominaispiirteet huomioonottavat rakennusten korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa II, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Rakennussuojelutyöryhmä, 2001

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Oulu - Arkkitehtuurin opaskartta, Oulun kaupunki, 2005

Jaakonkuja 1D

Näkymä pihatielle Jaakonkujalta

Jaakonkuja 1F

Jaakonkuja 1A

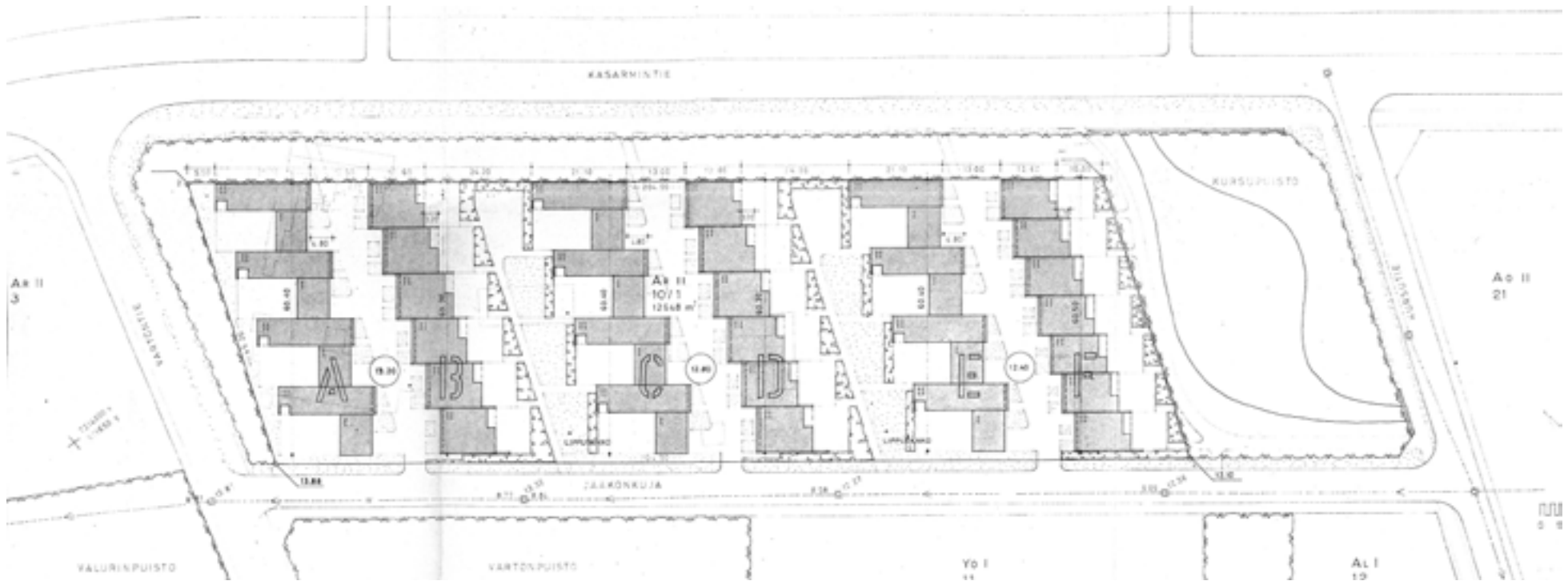
Näkymä Jaakonkujan ja Värtöntien risteyksestä itään

Värtönranta 2

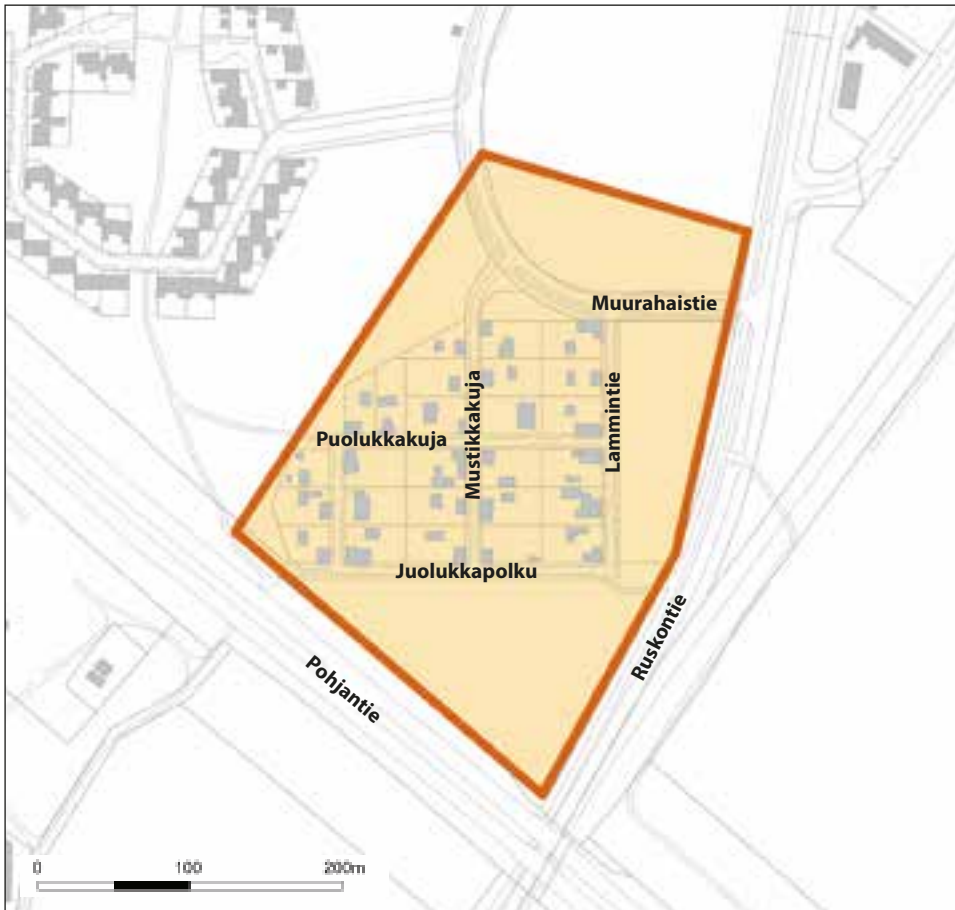
Kurkelankuja 10

Asemapiirros vuodelta 1971, Arkkitehtuuritoimisto Seppo Valjus (Oulun rakennuslupakuva-arkisto)

Panoraama Värtönrannalta etelään

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Kerroksisuus
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Harvinaisuus, erikoisuus

Ylä-Siirtola on muutoksista huolimatta säilynyt pienipiirteisenä siirtolamaisena asuinalueena. Alkuperäiset rakennukset ovat enemmistönä ja uudemmat tuovat kerroksisuutta. Alue on merkittävä osa oululaista työväen asumisen historiaa.

Karpalokuja 9 (Anja Röpelin)

Mustikkakuja 6

Panoraama Juolukkapolun ja Mustikkakujan risteyksestä pohjoiseen

Sijainti

Ylä-Siirtola sijaitsee Puolivälinkankaan kaakkoislaidalla kolmisen kilometriä Oulun keskustasta pohjoiseen.

Rajaus

Alue rajautuu etelässä Pohjantiehen, idässä Ruskontiehen ja pohjoisessa ja lännessä ympäröiviin viheralueisiin.

Alueen historiaa

Ylä-Siirtolan syntymistä edesauttoi 1880-luvulla alkanut asuttopula. Työväen asunot olivat tiukkenivat yhä, kun rautatien rakentajat tulivat kaupunkiin. Intiön hiekkakankaalle rakennettiin asuintaloja, joissa oli vaikea harrastaa puutarhanhoitoa. Suomeen tuli 1900-luvun alussa käsite siirtola, joka merkitsi, että työmiehille annettiin asuntojen ympärille viljelysmaata. Oulun työväenyhdistys esitti kaupunginvaltuustolle, että kaupunki lunastaisi lähellä olevia peltoja ja vuokraisi ne työväestölle.

Aluksi 1908 Alalaanilaan rakennetussa siirtolassa asui 19 perhettä, joista kukin vuokrasi 1000 m² maapalan 50 vuodeksi. Arkkitehti Harald Andersin suunnitteli Ylä- ja Ala-Siirtolan korttelit siten, että asuinrakennukset sijoittuivat kadun varteen ja talousrakennukset tontin keskiosaan rajaten viljelysalueen. Ylä-Siirtola rakennettiin pääosin vuoteen 1940 mennessä. Monet asukkaat olivat Oulun seudun kuuluisia kivimiehiä, jotka itse rakensivat talojensa perustukset. Nykyisessä Juolukkapuistossa alueen eteläosassa sijaitsi kuusikulmainen kaivo, jossa miehet kävivät pesulla töistä tullessaan.

Juolukkapolkua itään

Juolukkapolkua länteen

Kun Pohjantie rakennettiin 1960-luvun alkupuolella, Ylä- ja Ala-Siirtola jäivät sen eri puolille. Vuoden 1963 asemakaavassa Ylä-Siirtolasta tuli Puolivälinkankaan kaupunginosan asuntosolu. Kaava on ohjannut alueen rakentamista kovin löyhästi, ja alueen rakennuskanta on muuttunut melkoisesti.

Käyttötarkoitus

Ylä-Siirtola on asuinpienaloalue.

Rakennettu ympäristö

Ylä-Siirtola on pienipiirteinen kylämäinen asuinalue, jonka kortteleissa vuorottelevat eri aikakausina rakennetut, yleensä kapeahkoa katutilaa rajaavat yksi- ja puolitoistakerroksiset omakotitalot. Paria tiilitaloa lukuun ottamatta asuinrakennukset ovat lautaverhottuja ja taitekattoisia. Katunäkymien viehättävyyttä lisäävät paikoin kookkaat puut ja runsas kasvillisuus.

Alkuperäistä rakennuskantaa, vaikkakin osin muuttuneena, on runsaasti jäljellä. Alkuperäisissä asuinrakennuksissa on yleensä vinttihuoneet tai korkea ullakko, ja ilme on ryhdikäs. Pohjamuodoltaan suorakaiteiset rakennukset ovat kapeita, ja pihan puolella sisäänkäynnin yhteydessä on korkeahko umpikuisti. Julkisivut ovat yksinkertaisen harmonisia ilman runsaita yksityiskohtia. Muutamia rakennuksia on laajennettu sekä pituus- että leveys suunnassa. Yleisin ikkunatyyppi on T-puitteinen puuikkuna. Talousrakennukset ovat olennainen osa ympäristöä. Vanhat talousrakennukset ovat melko suuria.

Näkymä Mustikkakujan ja Juolukkapolun risteyksestä

Mustikkakuja 5

Panoraama Puolukkakujan ja Mustikkakujan risteyksestä itään

Myöhemmin rakennetut omakotitalot ovat yleensä alkuperäisiä kookkaampia ja poikkeavat katulinjasta.

Kadut on asvaltoitu ja katuvalaisimet on vaihdettu uudemman tyyppiisiin.

Maisema

Ylä-Siirtola sijaitsee metsäisten puistojen rajaamalla tasaisella alueella moreeniselänteen syrjässä.

Asuinalue on ilmeeltään melko avointa. Katutilat ovat rakennusten ja istutusten rajaamia. Alueen länsireunan voimalinja näkyy kauas ja avartaa maisemaa entisestään.

Alueen arvot

Ylä-Siirtola on muutoksista huolimatta säilyttänyt pienipiirteisen idyllisen siirtolamaisuutensa. Alueen rakennuskanta on enimmäkseen alkuperäistä, toisaalta viime vuosikymmenten uudisrakentaminen on nähtävissä kerroksisuutena. Alue on merkittävä osa oululaista työväen asumisen historiaa.

Asemakaavassa näkyvät alkuperäiset suunnitteluperiaatteet, kaavanmuutokset ovat koskeneet lähinnä viher- ja tiealueita.

Suunnittelutilanne

Asuinalueella on voimassa asemakaava vuodelta 1999. Kaavamääräykset ohjaavat rakennusten sijoittelua alkuperäisen suunnitelman mukaisesti.

Suosituksukset

Alueelle tulee laatia alueen ominaispiirteet huomioonottavat, kaupunkikuvaa eheyttävät rakentamis- ja korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Karpalokujaa pohjoiseen

Näkymä Mustikkakujan ja Puolukkakujan risteyksestä

Mustikkakuja 12

Lammintie 17 (Anja Röpelinen)

Panoraama Puolukkakujan ja Karpalokujan kulmauksesta kaakkoon

Juolukkapolku 2

Juolukkapolkua länteen

Lammintie 23 (Anja Röpelin)

Juolukkapolku 2

Lammintie 27

Yläsiirtola Puolivälinkankaan asuntosolujen suunnalta (Anja Röpelin)

Aluerajaus 1:5000

Ilmakuva alueelta, Oulun kaupunki, 2012

Kriteerit / Avainsanat

Edustavuus, tyypillisuus / rakennustaiteellinen merkitys
Alkuperäisyys / kulttuurihistoriallinen merkitys
Harvinaisuus, erikoisuus

Äimäraution siirtolapuutarha-alueen syntyhistoria liittyy sodanjälkeiseen aikaan. Puutarha-alue majoineen on säilyttänyt ominaispiirteensä ja on tärkeä vapaa-ajanviettopaikka monille kaupunkilaisille.

Näkymä Metsäkukantietä pitkin länteen

Asteritie 100

Asteritie 97

Asteritietä lounaaseen

Alkuperäinen hormityyppi

Sijainti

Äimäraution ryhmäpuutarha-alue sijaitsee Limingantien varressa kolmisen kilometriä Oulun keskustasta etelään.

Rajaus

Alue käsittää koko ryhmäpuutarha-alueen ulottuen Limingantiestä Rantalantiehen ja puutarha-alueen takaisen viheralueen reunaan sekä raviradasta Rantalantien pientaloalueen rajaan.

Alueen historiaa

Siirtolapuutarhatoiminta syntyi Saksassa 1800-luvun lopulla. Organisoitua palstaviljelytoimintaa pidettiin sosiaalipoliittisena keinona ratkaista teollistumisen ja kaupungistumisen ongelmia. Suomeen siirtolapuutarha-aate tuli 1915. Oulussa siitä kiinnostuttiin välittömästi, ja Suomen ensimmäisten siirtolapuutarhayhdistysten joukossa aloitti toimintansa Castrenin siirtolapuutarhayhdistys. Pormestari Arthur Castren omistautui aatteelle ja lahjoitti yhdistykselle maata Kaupunginojan varrelta nykyisten Raksilan ja Karjasillan välimaastosta. Alueesta kehittyi eräänlainen puutarhakaupunginosa, joka 1970-luvulle tultaessa jäi kasvavan kaupunkirakenteen puristuksiin ja lopulta Kaijuuntien alle.

Äimäraution siirtolapuutarhaa alettiin rakentaa sodan jälkeisinä vuosina. Peltoalue merkittiin yleiskaavassa siirtolapuutarha-alueeksi. Yhdistyksen perustamisesta kiinnostuneet kutsuttiin koolle 1947, ja halukkaiksi ilmoittautui 43 kaupunkilaista. Palstat

jaettiin arpomalla seuraavana keväänä. Palstojen muokkaaminen vaati paljon työtä, sillä maa oli kovaa vesiturpeikkaa kasvavaa ketaa. Mökit rakennettiin ja ensimmäiset perunasadot korjattiin 1948. Alueelle saatiin vesijohto ja kerhotalo valmistui 1957. Sähköverkkoon liityttiin 1974 ja 1980-luvulla mökkeihin alettiin hankkia puhelimia. Mökkejä on jouduttu siirtämään muun muassa 1959 Limingantien leventämisen ja 1981 Äimäraution raviradan laajentamisen vuoksi.

Käyttötarkoitus

Siirtolapuutarha on virkistys- ja viljelykäytössä. Viljely on vähentynyt ja alueen olemus on lähentynyt tavanomaista loma-asumista.

Rakennettu ympäristö

Puutarhamökit ryhmittyvät ruutukaavamaisiin kortteleihin suorien, vain kevyelle liikenteelle ja huoltoajolle varattujen pää- ja poikkikatujen varteen. Yhteisrakennus sijaitsee keskeisesti Kullerontie-nimisen pääkadun varrella. Alueen yleisilme on vehreä: pensaista ja pensasaidoista rakentuu portteja ja hiekkatiet ovat osin ruohottuneet. Suuria puita ei juurikaan ole, joten näkymät ovat varsin avoimet.

Siirtolapuutarhan suunnitelmat laadittiin Oulun kaupungin rakennustoimistossa. Kaupunginarkkitehti Martti Heikuran piirustuksissa vuodelta 1946 vaatimattomiin mökkeihin kuuluu vain vilpola ja yksi huone. Arkkitehti Niilo Mattilan piirustuksissa vuodelta 1958 esiintyy hieman monimuotoisempi ja kookkaampi puutarhamaja. Rakennukset ovat yksinkertaisia ja puurakenteisia. Kokoushuone ja saunatilat sijaitsevat

Näkymä Esikontien ja Aseteritien risteyksestä pohjoiseen

Esikontie 9

Metsäkukantien uusia mökkejä

Esikontietä etelään

Näkymä Helmililjantien ja Äimäruohontien risteyksestä pohjoiseen

Metsäkukantie 36

Oulun kaupungin rakennustoimistossa 1952 suunnitellussa yhteisrakennuksessa, jossa on 1950-luvulle tyypillinen sisääntulokatos. Rakennus on puurakenteinen, julkisivut ovat pystylaudoitettut.

Aluetta on täydennetty länsireunalta kokonaisuuteen sopivin uudisrakennuksin.

Maisema

Pinnanmuodoiltaan tasainen Äimärautio sijaitsee hieman Limingantietä alempana puuston suojassa eikä siksi juurikaan näy vilkkaasti liikennöidylle kaupungin sisääntulotielle. Siirtolapuutarhaa reunustavat metsiköt ja eteläpuolen asuinpientaloalue.

Alueen arvot

Äimäraution siirtolapuutarha-alueen syntyhistoria liittyy sodanjälkeiseen aikaan. Yhdenäisenä suunniteltu ja rakennettu puutarha-alue majoineen on myöhemmistä muutoksista huolimatta säilyttänyt ominaispiirteensä ja on edelleen tärkeä vapaa-ajanviettopaikka monille kaupunkilaisille.

Suunnittelutilanne

Alueella on voimassa asemakaava vuodelta 2009. Kaavamääräyksessä korostetaan ympäristön ominaispiirteiden ja kulttuurimaiseman sekä uhanalaisten kasvien säilymistä.

Suosituks

Alueelle tulee laatia sen ominaispiirteet huomioon ottavat korjaustapaohjeet.

Lähteet

Arvokkaita alueita Oulussa osa I, Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Oulun kulttuuriympäristöohjelma, Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulun Kaupunginarkisto

Esikontie 9:n puutarhaa

Helmililjantietä koilliseen

Helmililjantietä lounaaseen

Kielontie 19

Kielontie 20

Kielontie 23

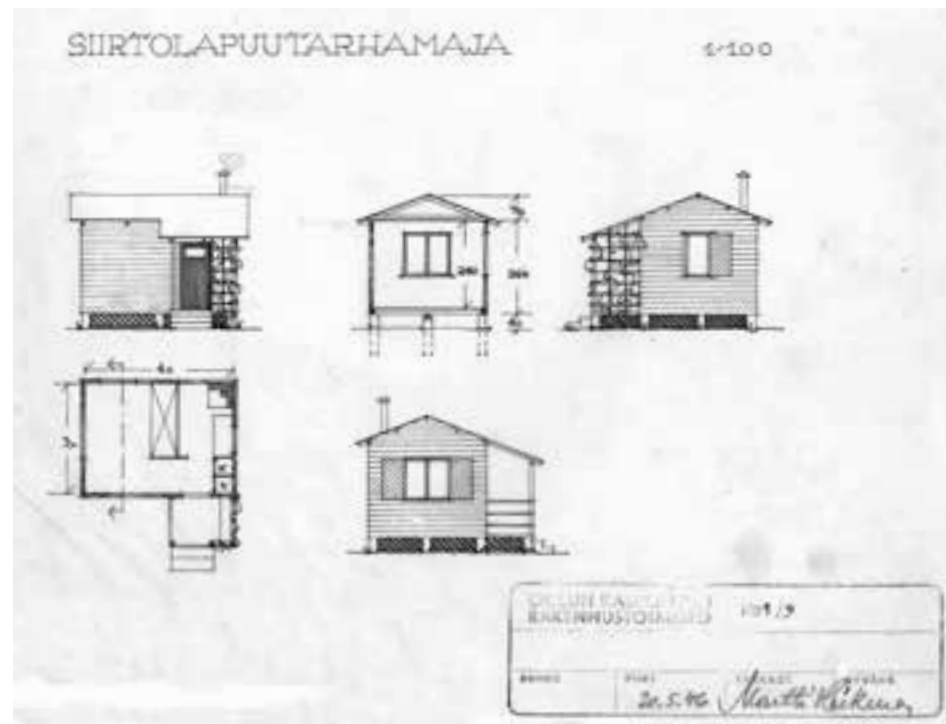
Vuokontie 58

Äimäruohontie 58:n pihapiiri

Metsäkukantie 35

Siirtolapuutarhamajan piirustukset, Matti Heikura (Oulun kaupunginarkisto)

Kerhotalon leikkikenttä

Lehtimaja Kulleronttiellä

Kerhotalo ja Lehtimaja Kulleronttiellä

Arvokkaita alueita Oulussa osa I,
Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Aluesuojelutyöryhmä, 1999

Arvokkaita alueita Oulussa osa II,
Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Rakennussuojelutyöryhmä, 2001

Arvokkaita alueita Oulussa, Suojelu- ja kehittämissuunnitelma,
Oulun kaupungin keskusvirasto, Suunnittelupalvelut, Rakennussuojelutyöryhmä, 2001

Aalto Laanilassa -tutkimusprojektin aineisto 9.2014-2.2015 /
Restaurointi-kurssi ja AH II-kurssit, Arkkitehtuurin historia ja korjaussuunnittelu,
Arkkitehtuurin tiedekunta, Oulun Yliopisto

Hanhitie 13, Höyhtyä, Oulu Rakennushistoriaselvitys,
Arkkitehtitoimisto A-Studio, Oulun kaupungin tekninen keskus, Asemakaavoitus, 2011

Höyhtyän viheralueet, arvot –osa 2,
Oulun kaupunki, 2012

Karjasillan yläaste ja lukio, Rakennushistoriaselvitys,
Palviainen/Sipark Oy, Oulun kaupungin tilaliikelaitos, 2008

Karjasilta - Rakennetun ympäristön inventointi 2014,
Oulun kaupunki, asemakaavoitus, 2015

Kaukovainion maankäytön, liikenteen ja ympäristön yleissuunnitelma,
Plaana Oy, Oulun kaupunki, 2013

Kaukovainio, metsälähiön moderni rakennusperintö. Rakennuskannan ja
viheralueiden inventointi 2010-2011,
Rakennussuojelutyöryhmä, Oulun kaupunkisuunnittelu, 2011

Kaukovainion korjaustapaohjeet,
Oulun kaupungin rakennusvalvonta ja Arkkitehtitoimisto Laatio Oy, 2015

Kontinkankaan sairaala – Rakennushistoriaselvitys,
Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2006

Kontinkangas, Rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2013 – 2014,
Oulun kaupunki, Asemakaavoitus, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy/
Ramboll Finland Oy, 2014

Laanilan virkatalo vuosisatojen saatossa
(julkaisussa Asein, aattein, opein), Kauko Hiltunen, 1996

Kuritonta monimuotoisuutta: postmodernismi suomalaisessa arkkitehtuurin
keskustelussa, väitöstutkimus,
Anni Vartola, Aalto-yliopiston julkaisusarja DOCTORAL DISSERTATIONS 103/2014,
<https://shop.aalto.fi/p/730-kuritonta-monimuotoisuutta/>

Lamasalvoksesta elementtitekniikkaan, Suomalainen pientalosuunnittelu
jälleenrakennuskaudella,
Kummala, Suomen rakennustaiteen museo, 2005

Neljännet valtakunnalliset asunomessut Oulussa 16.7. -15.8.1976,
Osuuskunta Asunomessut ja Oulun kaupunki, 1976

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologinen inventointi,
Tiia Ikonen&Teemu Mökkönen, Museovirasto, 2002

Oulu – Uleåborg, Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys,
Titta Kallio-Seppä, Museovirasto, 2007

Oulun Graadi, 350 vuotta asemakaavoitusta,
Niskala & Okkonen, Oulun kaupungin tekninen keskus, 2002

Oulun Hiukkavaaran kaavarunkoalueen rakennussuojeluselitys – Hiukkavaaran kasarmi,
Mattila & Palviainen, Oulun kaupungin tekninen keskus, Asemakaavoitus, 2006

Oulujoen suiston maisema- ja kaupunkikuvaselitys sekä toimenpidesuositukset,
Oulun kaupunki, SCC Viatek Oy, 2000

Oulun kaupungin kunnalliskertomus 1963, osa I

Oulun kaupunginarkisto

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Oulun kaupunginarkkitehti Martti Heikura – puukaupungista Pohjois-Suomen keskuksiksi,
Malmberg, Helsingin yliopisto, 2013

Oulun keskustan maankäytön ja liikenteen tavoitesuunnitelma MALI 2020,
Oulun kaupunki, Esisuunnittelijat Oy, Arkkitehtitoimisto Mikko Heikkilä Oy,
Tuomas Santasalo Ky, 2001

Oulun koulut -selvitys, Oulun kaupunki, Krogius&Hirviniemi,
Liikelaitos Oulun Tilakeskus, 2014-15, luonnos

Oulun kulttuuriympäristöohjelma,
Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmä, 2013

Oulun sosiaali- ja terveystalouden oppilaitoksen vanha päärakennus,
Rakennushistoriallinen selvitys, Mikkonen arkkitehdit Oy, 2004

Oulunsuun kansakoulu, Rakennushistoriaselvitys,
Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2008

Oulunsuun sairaala-alueen rakennushistoriaselvitys,
Arkkitehtitoimisto Jorma Teppo, 2007

Oulun yliopistollisen sairaalan ja Oulun Kontinkankaan kampuksen
rakennushistoria-selvitys 2014, Arkkitehtitoimisto Pekka Lukkaroinen Oy, 2014

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1,
Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto, 1993

Puolivälinkangas, rakennuskannan ja viheralueiden inventointi 2012,
Rakennussuojelutyöryhmä, Oulun kaupunki, 2012

Tiivistä ja vihreää, Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelut
(Höyhtyän viheralueet, arvot -osa 1-3)
<http://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/hoyhtya>

Arkkitehti-lehti, 12/1958

Arkkitehti-lehti, 3/1972

Arkkitehti-lehti, 4/1976, Asuntomessujen kohtalonhetket

Arkkitehti-lehti, 3/1981, Valio Oulu, Maikkulan tuotantolaitokset

Arkkitehti-lehti, 1/1991, Maikkulan keskus

Oulu – Arkkitehtuurin opaskartta 2005, Oulun kaupunki, 2005

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Sähköiset lähteet

Oulun kaupungin Internet-sivut, www.ouka.fi

www.ouka.fi/oulu/hiukkavaara

www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/kaukovainio

<http://kartta.ouka.fi/ims>
Oulun kaupungin paikkatieto- ja rekisteriaineistot

Esitelmä Kuusiluodon asukasyhdistyksen tilaisuudessa, Markus H. Korhonen,
www.kuusiluoto.net/korhonen.htm

Pohjois-Suomen opiskelija-asuntosäätiön verkkosivut:
<http://www.psoas.fi/kohteet/> (18.2.2015)

Åström 2000 –Internet-sivut, www.nahkatehdas.fi

KIOSKI-tietokanta, www.kulttuuriymparisto.fi/kioski.htm

Markkuun ryhmäpuutarhayhdistys ry:n kotisivu: <http://markkuu.suntuubi.com/>

Valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen sivusto,
Museovirasto: www.rky.fi/

Kuvalähteet

Oulun kaupungin konsernipalveluiden kuva-arkisto

Oulun kaupunginarkisto

Oulun kaupungin rakennuslupakuva-arkisto

Neljännet valtakunnalliset asuntomessut Oulussa 16.7. - 15.8. 1976,
Osuuskunta Asuntomessut ja Oulun kaupunki, 1976

Harri Ryyänen

Anja Röpelin

